Η ΕΥΤΕΡΠΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑΣ.

Φυλ. ΚΔ'. *Ἐκδίδεται δὶς τοῦ μηνός.* *Ἐν Ἀθήναις, τὴν* 15 *Αὐγούστου* 1848. *Τόμ. Α'.*

ΜΑΔΡΙΤ.

Ἡ πρωτεύουσα αὕτη τοῦ Ἱσπανικοῦ βασιλείου, τὴν ὁποίαν Φίλιππος ὁ Β'. ἀνέδειξε πρῶτος τοιαύτην διὰ τὸ κεντρικὸν τῆς θέσεώς της, κεῖται παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς διώρυγος Μανζανάρες, ἐν τῷ μέσῳ ξηρᾶς καὶ ἀμμώδους πεδιάδος, περικυκλωμένης ἀπὸ ὄρη δύω περίπου χιλιάδας ποδῶν ἐξέχοντα ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Τὸ νεώτερον μέρος τῆς πόλεως, πλέον ἐκτεταμένον τοῦ ἄλλου, δύναται μόνον νὰ θεωρηθῇ ὡς πόλις ὡραία, διά τε τοὺς περικαλλεῖς οἴκους της, τὰς εὐθυτάτας καὶ λιθοστρώτους ἀγυιάς της, τοὺς πλατεῖς παροδίτας, (trottoirs) καὶ τὴν καθαριότητά της. Τέσσαρες ἀγυιαὶ εἶναι αἱ πλέον ἀξιοσημείωτοι, αἱ τοῦ *Ἀλκάλα*, *Ἀτόχα*, *ἁγίου Βερνάρδου*, καὶ *Φονεγκαράλ*.

Ἐκ τῶν τεσσαρακονταδύω ἀγορῶν της ἢ πλατειῶν, ἰδοὺ αἱ μᾶλλον ἄξιαι λόγου· ἡ Plaza-major (μεγάλη ἀγορὰ) τῆς ὁποίας τὴν ὡραιότητα καὶ τὸ μέγεθος ὑπερύψωσαν ὅλοι οἱ γεωγράφοι· ἡ Plaza del sol (ἀγορὰ τοῦ ἡλίου) ὅπου ἀποπερατοῦνται καὶ συμπίπτουσιν αἱ πέντε ὡραιότεραι ἀγυιαὶ τῆς πόλεως, καὶ ὅπου συνήθως συναθροίζονται οἱ ἀργοί, οἱ ἔμποροι καὶ οἱ ξένοι· ἡ *ἀγορὰ* ὅπου γίνονται αἱ ταυρομαχίαι, καὶ ἡ *ἀγορὰ τῶν ἀνακτόρων*, τὴν ὁποίαν περικαλλύνει τὸ μεγαλοπρεπὲς καὶ μέγιστον τοῦτο κτίριον.

Ἐκ τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν αἵτινες στολίζουσι τὸ Μαδρίτ, ἡ περικαλλεστέρα καὶ διασημοτέρα εἶναι *τὰ νέα ἀνάκτορα*, ἴσως δὲ καὶ ἡ ὡραιοτέρα ὅλων τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην βασιλικῶν παλατίων· θαυμάζεται δὲ ἐξαιρέτως ἡ μεγαλοπρεπὴς αἴθουσα τῶν πρέσβεων καὶ ὁ ναός. Ἄξιον εἶναι προσέτι νὰ σημειώσωμεν τὸ παλάτιον τοῦ Buen retiro, πολλὰ μὲν βλαφθὲν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον, περιέχον δὲ λαμπροὺς κήπους· τὸ παλάτιον τῶν *συμβουλίων* (de los Consejos)· τὸ ἐξαίσιον *βασιλικὸν μουσεῖον τῶν ὡραίων τεχνῶν*· τὸ ἐπίσης

λαμπρὸν *μουσεῖον* τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν· τὸ *ταχυδρομεῖον*· τὸ *τελωνεῖον*· *τὴν Παναδερίαν* ὅπου συνεδριάζει ἡ ἀκαδημία τῆς ἱςορίας· *τὴν Βουένα-βίστα* ὅπου εὑρίσκεται τὸ βασιλικὸν μουσεῖον τοῦ πυροβολικοῦ, εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ ὁποίου ὑπάρχει ἀξιόλογος συλλογὴ προτύπων μηχανῶν, σχεδίων ὀχυρωμάτων, πόλεων κτλ. *τὴν ὁπλοθήκην*, εἰς ἣν φυλάττονται μέγα πλῆθος περιεργοτάτων ἀντικειμένων· τὸ *νομισματοκοπεῖον*· *τὴν εἰρκτὴν τῆς αὐλῆς*· τὸ *μοναστήριον τοῦ ἁγίου Φιλίππου* καὶ τὸ *μέγα νοσοκομεῖον*· ὑπάρχουσι δὲ καὶ τρία θέατρα.

Εἰς τὸ Μαδρὶτ δὲν ὑπάρχει κανεὶς σχεδὸν ναὸς, ὅστις νὰ ἠμπορῇ νὰ συγκριθῇ κατὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν μὲ τὰς λαμπρὰς τοιαύτας οἰκοδομὰς τῆς ἄλλης Εὐρώπης, ἢ καὶ μὲ πολλὰς τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῆς ταύτης τῆς Ἱσπανίας. Ἀναφέρομεν ἐν τοσούτῳ ὡς τοὺς μᾶλλον περιέργους· *τὸν ναὸν τοῦ μοναστηρίου τοῦ Σαλεζιέν*, ὅστις θεωρεῖται καὶ ὡς ὁ μεγαλήτερος τῆς πόλεως· τὸν *τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου* τῶν Ἰησουϊτῶν καὶ τοὺς *τῆς ἁγίας Ἰσαβέλλας*, *ἁγίου Πασκὰλ*, *ἁγίου Μαρτίνου*, *ἁγίου Φραγκίσκου*, καὶ τὸν *τῶν Δομινικανῶν*.

Ἀνεπιμέλητος εἶναι ἐπίσης καὶ τῶν ἰδιωτικῶν οἰκιῶν ἡ ἀρχιτεκτονική· ἀλλ' ὅ,τι ἑλκύει πρὸς αὐτὰς τὴν προσοχὴν τοῦ περιηγητοῦ εἶναι ἡ ἕκτασίς των, καὶ αἱ πολύτιμοι συλλογαὶ ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν ἀντικειμένων, αἱ ὁποῖαι εἰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν εὑρίσκονται. Αἱ κυριώτεραι τούτων εἶναι τὰ παλάτια τῶν δουκῶν τοῦ Βέρουϊκ, Ἄλβα, Ἰνφαντάδο, Μεδίνα-Τσέλη καὶ τοῦ Ὀσσούνα.

Ἂν καὶ κατηγορῶνται ἀκαταπαύστως οἱ Ἱσπανοὶ ὅτι παραμελοῦσι τὰς ἐπιστήμας, τὸ Μαδρὶτ περιέχει ἄπειρα ἐπιστημονικὰ καταστήματα, τῶν ὁποίων τὸ ἀξιόλογον συγκαταλέγει τὴν πόλιν ταύτην μεταξὺ τῶν ἐπισημοτέρων μητροπόλεων τῆς Εὐρώπης. Πρὸ πάντων δὲ ἄξια σημειώσεως εἶναι· *τὸ μουσεῖον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν*, ὅπου σοφοὶ καθηγηταὶ διδάσκουσι δημοσίως ὀρυκτολογίαν, ζωολογίαν, μαθηματικὴν, γεωργίαν καὶ βοτανικὴν, καὶ εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκουσι τὸ *ταμεῖον τῆς φυσικῆς ἱστορίας*, ἡ *συλλογὴ τῶν ὀρυκτῶν* ἀριθμουμένη μεταξὺ τῶν πρωτίστων καταστημάτων τοῦ εἴδους τούτου, καὶ ὁ *βοτανικὸς κῆπος*, ὁ πλουσιώτατος ὅλων τῶν κατὰ τὴν χερσόνησον· ἐκεῖ διασώζεται ἡ Flora de Bagota, πολύτιμος συλλογὴ ἀδημοσίευτος ἄχρι τοῦδε, καὶ ἡ *Ἱσπανικὴ Δήμητρα*·—*ἡ σχολὴ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐργοχείρων*, συστηθεῖσα διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ὡς καὶ ἡ τῶν Παρισίων, ὅπου διδάσκεται γεωμετρία, σχεδογραφία μηχανῶν, φυσικὴ, μηχανικὴ καὶ χημεία ἐφηρμοσμένη εἰς τὰς τέχνας· ἡ *διεύθυνσις τῶν μεταλλείων* ὅπου δίδονται μαθήματα χημείας δοκιμαστικῆς· τὸ *σχολεῖον τῆς φαρμακείας*, ὅπου παραδίδονται ἐν ἐκτάσει ἡ χημεία, ἡ φυσικὴ, ἡ ὀρυκτολογία, ἡ ζωολογία, ἡ βοτανικὴ, ἡ πειραματικὴ φαρμακεία, καὶ ἡ ὕλη τῆς ἰατρικῆς· ἡ *μεγαλοπρεπὴς ἀκαδημία* τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου, εἶδος πανεπιστημίου μὲ δεκαεξ καθηγητάς· τὸ *σχολεῖον τῆς πρακτικῆς ἰατρικῆς*. Μετὰ δὲ τὰ καταστήματα ταῦτα, εἶναι δίκαιον νὰ ἀναφέρωμεν τὸ *γυμνάσιον τῆς ἰατρικῆς χειρουργίας τοῦ ἁγίου Καρόλου*· *τὴν σχολὴν τῶν γεωγράφων τοῦ μηχανικοῦ*· τὸ *βασιλικὸν γυμνάσιον τῶν εὐγενῶν*, περιέχον εἰκοσιτρεῖς καθηγητὰς καὶ διδασκάλους· τὸ σχολεῖον τῆς ἱππιατρείας καὶ *τὸ τῶν χαρακτῶν*, συμπεριλαμβανόμενον εἰς τὸ νομισματοκοπεῖον. Τὸ Μαδρὶτ περιέχει σήμερον δεκατρεῖς ἀκαδημίας ἢ τοφῶν ἑταιρίας, *τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην*, πλουσιωτάτην μεταξὺ τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης, τὴν τοῦ ἁγίου Ἰσιδώρου, τὴν *ἰδιαιτέραν βιβλιοθήκην τοῦ βασιλέως* καὶ τὴν λαμπρὰν τοῦ ἰδίου *συλλογὴν χαλκογραφιῶν*, τὸ *ἀστεροσκοπεῖον*, καὶ τὴν σπανίαν *πινακοθήκην* τὴν εἰς τὸ μουσεῖον τῶν ὡραίων τεχνῶν, μίαν τῶν πλουσιωτάτων καὶ ὡραιοτάτων τοῦ κόσμου, περιέχουσαν δύω χιλιάδας περίπου εἰκόνας.

Τὸ Μαδρὶτ ἔχει πρὸς τούτοις πολλοὺς ἀξιολόγους περιπάτους, τῶν ὁποίων ἐξοχώτεροι εἶναι· τὸ Prado, δυνάμενον νὰ συγκριθῇ μὲ τοὺς ὡραιοτέρους τῆς Εὐρώπης περιπάτους· τὸ Paseo de las delicias μὲ μακρὰς συδενδρίας καὶ μὲ μέγα λιβάδειον παρὰ τὴν διώρυγα Μανζανάρες, καὶ τοὺς κήπους τοῦ Buen retiro, εἰς τοὺς ὁποίους συχνάζουσιν οἱ ἐπισημότεροι κάτοικοι τῆς πόλεως. Δὲν πρέπει ν' ἀποσιωπήσωμεν οὔτε τὴν μεγαλοπρεπῆ ἀψῖδα τὴν ἐπὶ τῆς πύλης, εἰς ἣν περατοῦται ἡ ὡραία τοῦ Ἀλκάλα ἀγυιά, οὔτε τὴν ἐξαισίαν γέφυραν τοῦ Τολέδου ἐπὶ τῆς Μανζανάρες. Οἱ κάτοικοι τοῦ Μαδρὶτ ἀριθμοῦνται περὶ τὰς διακοσίας πεντήκοντα χιλιάδας, συμπεριλαμβανομένων καὶ εἴκοσι περίπου χιλιάδων ξένων.

ΠΕΡΙ ΔΥΤΩΝ (Βουτικτῶν).

Ὑπῆρξάν τινα παραδείγματα, ἀληθῶς σπάνια, ἀνθρώπων οὕτως ὠργανισμένων, ὥστε ἐδύναντο νὰ διαμένωσι πολὺν χρόνον ὑπὸ τὸ ὕδωρ, καὶ νὰ ἀναπνέωσιν ἐκεῖ μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν, ὡς εἰς τὸν ἀέρα. Ἡ ἀνατομία ἐξηγεῖ τὸ φαινόμενον τοῦτο, τὸ ὁποῖον πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπαντᾶται εἰς ὅλα τὰ ζῶα, τὰ λεγόμενα ἀμφίβια. Ἐντούτοις, ἐκτὸς αὐτῶν τῶν ἐξαιρέσεων, εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ μείνῃ ὑπὲρ τὰ δύο λεπτὰ ὑπὸ τὸ ὕδωρ, χωρὶς νὰ πνιγῇ.

Ἐδέησε λοιπὸν νὰ ἐξεύρῃ τὰ μέσα, δι' ὧν νὰ παρατείνῃ τὴν εἰς τοὺς πυθμένας τῆς θαλάσσης ἢ τῶν ποταμῶν διαμονήν του, πρὸς ἔρευναν καὶ ἐκτέλεσιν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἄνευ τούτων ἤθελον εἶσθαι ἀδύνατα.

Οἱ ἀρχαῖοι εἶχον δύτας. Ἰδοὺ δὲ τί διηγεῖται ὁ Πλούταρχος περὶ τούτου.

« Ὁ Ἀντώνιος διεσκέδαζεν ἐνίοτε ἁλιεύων μετὰ τῆς Κλεοπάτρας, καὶ ἐστενοχωρεῖτο μὴ ἀγκιςρεύων παρούσης τῆς Ἡγεμονίδος αὐτῆς. Θέλων δὲ νὰ ἱκανοποιηθῇ, διότι ἐνόμιζε τὴν τιμήν του διακινδυνεύουσαν, προσδιώρισεν ἡμέραν τινὰ πρὸς ἁλιείαν, δώσας μυστικῶς διαταγὴν εἰς δύτας, νὰ ἔλθωσιν ὑπὸ τὸ ὕδωρ καὶ κολλήσωσιν εἰς τὸ ἄγκιστρόν του ἰχθῦς προηγρευμένους. Τὸ στρατήγημα ἐπέτυχεν, ἀνασύρας δὶς καὶ τρὶς τὸ ἄγκιστρόν του πεφορτωμένον ἰχθύων. Ἡ Κλεοπάτρα παρατήρησε τὸ τέχνασμα, ἀλλὰ προσποιουμένη ὅτι θαυμάζει τὴν εἰς τὴν ἁλιείαν ἐπιδεξιότητα τοῦ Ἀντωνίου, διηγεῖτο αὐτὴν εἰς τοὺς φίλους, καὶ παρεκάλει αὐτοὺς νὰ γείνωσι τὴν ὑστεραίαν θεαταί. Εὑροῦσα λοιπὸν δύτην ἔτι ἐπιτηδειότερον καὶ ταχύτερον τῶν ἄλλων, διέταξεν αὐτὸν νὰ ὑπέλθῃ καὶ κολλήσῃ εἰς τὸ ἄγκιςρον

τοῦ Ἀντωνίου ἰχθῦν ταριχευτόν. Ὁ Ἀντώνιος αἰσθανθεὶς τὸ ἄγκιστρόν του βεβαρυμένον, ἔσυρεν αὐτὸ πάραυτα. Εἶναι εὔκολον νὰ φαντασθῶμεν πόσον κατεπλήχθη, βλέπων τὴν ἄγραν αὐτὴν, καὶ τοὺς γέλωτας, τοὺς ὁποίους προὐξένησεν εἰς ὅλην τὴν ὁμήγυριν τὸ τοιοῦτο συμβεβηκός. »

Εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων, ἡ τῶν μαργαριτῶν ἁλιεία γίνεται διὰ δυτῶν, εἰθισμένων ἀπὸ τῆς νηπιότητος αὐτῶν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο· ἂν καὶ δὲν δύνανται νὰ μείνωσιν ὑπὲρ τὰ δύο λεπτὰ ὑπὸ τὸ ὕδωρ, ὁ χρόνος ὅμως οὗτος τοῖς ἀρκεῖ πρὸς συλλογὴν μιᾶς ἑκατοστύος μαργαριτίνων ὀστρέων.

Τοὺς μαργαρίτας ἁλιεύουσιν εἰς τὴν Μεσόγειον, Σκωτίαν καὶ Νορβηγίαν, λέγεται μάλιστα, ὅτι εὑρίσκονται καὶ εἴς τινας τῆς Βαυαρίας ποταμοὺς, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Κορμόρινον καὶ κατὰ τὰς ὄχθας τῆς Ταπροβάνης νήσου εὑρίσκονται οἱ τελειότατοι.

Ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς ἁλιείας οἱ δύται παρασκευάζονται εἰς τὸ ἐπίπονον τοῦτο ἔργον, ἀλείφοντες συχνὰ τὸ σῶμα δι' ἐλαίου. Λαμβάνουσι τροφὴν θρεπτικωτέραν καὶ παραδίδονται εἴς τινας συνηθείας δεισιδαιμονικὰς, δι' ὧν, νομίζουσι, προφυλάττονται ἀπὸ τῶν θαλασσίων θηρίων. Πάντων τούτων προπαρασκευασθέντων, τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τῆς ἁλιείας δίδοται περὶ τὴν ἕω διὰ πυροβολισμοῦ. Μετ' οὐ πολὺ ἡ ἀκτὴ καλύπτεται ὑπὸ ἀπείρου πλήθους ἰνδῶν. Οἱ δύται ἀναβαίνουσιν ἐπὶ τῶν λέμβων καὶ διευθύνονται εἰς τὰ τῶν ὀστρέων στρώματα, τὰ ὁποῖα ἐφρόντισαν προηγουμένως νὰ γνωρίσωσι. Φθάσαντες δὲ εἰς τὸν σκοπούμενον τόπον, πληροῦσι τὸ στῆθος ἐξ ἀέρος διὰ πλατείας ἀναπνοῆς, θέτουσι τοὺς πόδας ἐπὶ μεγάλης πέτρας, δεμένης εἰς μακρὸν σχοινίον, καὶ βυθίζονται εἰς τὸν τῆς θαλάσσης πυθμένα. Ἀφ' οὗ θ' ἐγγίσωσι τὴν ἄμμον, σπεύδουσι νὰ συλλέξωσι μεγάλην ποσότητα ὀστρέων, τὰ ὁποῖα ῥίπτουσιν εἰς δίκτυον, ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ αὐτῶν ἀπηωρημένον. Ἅμα δ' αἰσθανθῶσι τὴν χρείαν τοῦ ν' ἀνέλθωσιν, ὅπερ συμβαίνει πάντοτε πρὸ δύο λεπτῶν, προειδοποιοῦσι τοὺς μένοντας ἐπὶ τῆς λέμβου συντρόφους των, οἵτινες ἀνέλκουσιν αὐτοὺς ὅσον τάχιον. Παρατηρεῖται, ὅτι τὸ πρῶτον, ὅτε ὁ δύτης ἀναπνέει ἐξερχόμενος τοῦ ὕδατος, κατέχεται ἀπὸ αἱμορραγίαν, ἥτις, ὡς λέγεται, ἀνακουφίζει αὐτόν.

Οἱ δύται ὑπόκεινται εἰς μεγάλους κινδύνους. Εἶναι δέ τινες, οἵτινες πηρῶνται πίπτοντες ἐπὶ βράχων, ἄλλοι δὲ καταβιβρώσκονται ὑπὸ τῶν καρχαριῶν. Διηγοῦνται περὶ τούτου, ὅτι δύτης, ἕτοιμος ν' ἀναβῇ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, εἶδε καρχαρίαν, ὅστις ἐνέδρευεν αὐτὸν κατὰ τὴν διάβασιν, καὶ, ὡς τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα, περιέστρεφε βραδέως ἐπάνωθεν τῆς λείας του πρὶν ἐπιπέσῃ κατ' αὐτῆς. Ἐὰν ἔμενεν ὑπὸ τὸ ὕδωρ ὁ δύτης οὗτος ἓν λεπτὸν περισσότερον, ἐπνίγετο· ἐὰν ἀνέβαινε, παρεδίδετο εἰς τὸ θηρίον. Πάραυτα ξιφίας, θανάσιμος τοῦ καρχαρίου ἐχθρὸς, προσβάλλει τοῦτον. Μάχης δὲ συγκροτηθείσης μεταξὺ τῶν θαλασσίων θηρίων, ὁ δύτης ἔλαβε καιρὸν νὰ φθάσῃ εἰς τὴν περιμένουσαν αὐτὸν λέμβον.

Πάντοτε ἐπρότεινον πρὸς ἐλάττωσιν τῶν κινδύνων, εἰς οὓς ἐκτίθενται οἱ δύται, καὶ τοῦ κόπου, ὃν δοκιμάζουσι, διαφόρους ἐπινοήσεις μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγχίνους. Αἱ ἐπινοήσεις δ' αὗται εἶναι ἀρχαιότατοι.

Παρὰ τοῦ Ἀριστοτέλους μανθάνομεν, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοῦ μετεχειρίζοντο τὸν *ἀσκὸν* ἢ τὸν *θαλάσσιον κώδωνα*. « Παρέχουσιν οὗτοι, λέγει, εἰς τοὺς δύτας τὴν εὐκολίαν τοῦ νὰ ἀναπνέωσιν, καταβιβαζόμενοι εἰς λέβητα ἢ εἰς ἄλλον χάλκινον καδίον, τὸ ὁποῖον μένει κενὸν ὕδατος καὶ διατηρεῖ τὸν ἀέρα, ἐὰν βυθίζεται κατὰ κάθετον· ἀλλ' ἐὰν ἀποκλίνῃ, εἰσέρχεται τὸ ὕδωρ. » (Ἀριστ. Προβλ.)

Συγγραφεῖς τινες προσέθηκαν μάλιστα, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐναυπήγησεν εἶδός τι ὑποθαλασσίου πλοίου· ἀλλ' αἱ μαρτυρίαι, ἐφ' ὧν στηρίζονται, εἶναι πολὺ ἀβέβαιοι.

Φαίνεται ἀναμφίβολον, ὅτι περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΣΤ'. αἰῶνος οἱ κάτοικοι τῆς Οὐκραΐνης μεταχειρίζοντο μονόξυλον, ὑποδυόμενον εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα διαφύγωσι τὴν τῶν πλοίων τοῦ Σουλτάνου τῶν Ὀθωμανῶν καταδίωξιν.

Ἀπαντᾶται ἐπίσης εἰς σύγγραμμά τι τοῦ Μαρσίννου, ἐκδεδομένον ἐν ἔτει 1344, ἡ περιγραφὴ πολλῶν τοιούτων συσκευασμάτων, προωρισμένων εἰς αὐτὴν τὴν χρῆσιν.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, πρό τινων μόνον ἐτῶν πολλαὶ βελτιώσεις ἔφερον αὐτὰς τὰς μηχανὰς εἰς μεγάλην τελειότητα, ἐξ ἧς προκύπτουσι πολλαὶ ὠφέλειαι. Μεταξὺ δὲ τῶν μηχανῶν τούτων εἶναι ὁ θαλάσσιος κώδων, ἐφευρεθεὶς ὑπό τινος Ἄγγλου.

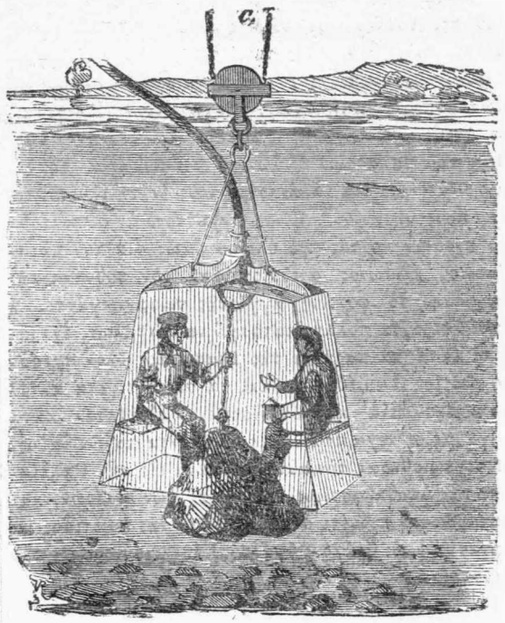

ΘΑΛΑΣΣΙΟΣ ΚΩΔΩΝ.

Ὁ κώδων οὗτος εἶναι σιδηροῦς μονοκόμματος, ἔχων σχῆμα πυραμίδος τετραγωνοειδοῦς· ἡ κάτω βάσις αὐτοῦ ἔχει δύο μέτρων μῆκος καὶ περίπου ἓν καὶ τέταρτον μέτρον πλάτους· τὸ ἔσωθεν ὕψος εἶναι ἑνὸς καὶ ἡμίσεως μέτρου, καὶ ἔχει δώδεκα κυκλοτερεῖς ὀπὰς διαπερώσας τὴν ἀνωτέραν ἐπιφάνειαν· ἐν αὐταῖς δὲ εἶναι ἐγκεκολλημένα ὑαλία κυρτοειδῆ. Δι' αὐτῶν ἐντὸς ὀκτὼ μέτρων ὑπὸ τὸ ὕδωρ βλέπει ἀρκετὰ καθαρὰ, ὥστε νὰ ἐκτελέσῃ ἔργα χρήζοντα ἀκριβείας, ἔσωθεν τοῦ κώδωνος ὑπάρχουσι ά.) δύο θρανία, ἐφ' ὧν κάθηνται οἱ ἐργάται, β'.) κρῖκοι, φέροντες σχοινία,

εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι δεδεμένα τὰ ἐργαλεῖα, ὅσα οἱ ἐργάται ἐργαζόμενοι δύνανται νὰ ἀφήσωσι νὰ πέσωσι χωρὶς νὰ χάνωνται. γ'.) σχοινία δεδεμένα εἰς ἄλλους κρίκους πρὸς τὰ ἄνω τοῦ κώδωνος, διὰ νὰ ἀναρτῶσιν ἐκεῖθεν τὰ βάρη, τὰ ὁποῖα θέλουσι νὰ ἐξαγάγωσι τοῦ ὕδατος. Οὕτω παρεσκευασμένος ὁ κώδων ἀναρτᾶται εἰς τὴν πρώρην τοῦ πλοίου, τὸ ὁποῖον μεταφέρει αὐτὸν κατὰ τὸ δοκοῦν. Καταβιβάζουσι δ' αὐτὸν διὰ τροχαλίας, καὶ ὁ ἐμπεριεχόμενος ἀὴρ ἐμποδίζει, ὡς πασίγνωστον, τὸ ὕδωρ νὰ ἀναβῇ ἐπὶ πολύ.

Οἱ ἐργάται δύνανται νὰ διαμένωσιν ἐκεῖ πολὺν χρόνον, ἐν ὅσῳ ὁ ἐσωτερικὸς ἀὴρ δὲν διαφθαρῇ, ὅπερ δὲν βραδύνει, ἂν διὰ καταθλιπτικῆς ἀντλίας, ἐπὶ τοῦ ὕδατος κινουμένης, σωλὴν κεκλεισμένος πρὸς τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ κώδωνος διὰ στρόφιγγος δὲν ἀνανέωνε ἀδιακόπως τὸν ἀέρα.

Ὅταν ἐργάτης αἰσθάνεται τὴν χρείαν τοῦ ν' ἀναπνεύσῃ, κοινωνεῖ μετά τινος τῶν ἀποθηκῶν τοῦ ἀέρος διὰ σωλῆνος βραχυτάτου καὶ ἀφίνει νὰ ἐξέλθῃ ὁ διεφθαρμένος ἀὴρ ἀπὸ τὰ ἄνωθεν τοῦ κώδωνος. Δύνανται δ' ἐπίσης διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου νὰ πέμψωσιν εἰς τὸν ἐργάτην ὕλας ἀναγκαίας. Ὁ κώδων εἶναι ἐρματισμένος οὕτως, ὥστε τὸ βάρος αὐτοῦ νὰ ἦναι μικρότερον ἀπὸ τὸν ἀντίστοιχον ὄγκον τοῦ ὕδατος.

Κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς ὁ Μοντεζούμας, Αὐτοκράτωρ τοῦ Μεξικοῦ, ἔρριψεν εἰς λίμνην ὅλους τοὺς θησαυρούς του, τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη τῆς τραπέζης του, ἵνα διασωθῶσιν ἀπὸ τῆς τῶν Ἱσπανῶν ἁπληστίας. Ἐσχηματίσθη, λέγεται, ἐν Λονδίνῳ, ἑταιρία ἥτις ἔμελλε ν' ἀνερευνήσῃ, βοηθείᾳ τοῦ θαλασσίου κώδωνος, τὸν πυθμένα τῆς λίμνης ἐκείνης, διὰ νὰ ἀνασύρῃ τοὺς ἐν τῇ ἰλύϊ περιεχομένους θησαυρούς. Εἶναι ἄγνωστον, ἂν ἐξετελέσθη τὸ σχέδιον τοῦτο, πρὸ ὀλίγου ὅμως διὰ τοῦ καταδυτικοῦ κώδωνος ἀνέσυρον ἀπὸ τὸν πυθμένα τῆς θαλάσσης τὸ φορτίον ἀγγλικῆς τινος φρεγάτας, ἡ ὁποία φέρουσα πολλὰ ἑκατομμύρια διστήλων, ἐναυάγησε κατὰ τὰ παράλια τῆς Βρασιλίας· ὅλον σχεδὸν τὸ φορτίον ἀνευρέθη, ἂν καὶ τὰ συντρίμματα αὐτοῦ κατακεκομμένα καὶ διεφθαρμένα εὑρέθησαν κατὰ μέγα μέρος κεχωρισμένα εἰς τριάκοντα ποδῶν βάθος. Μετεχειρίσθησαν τὸν αὐτὸν κώδωνα εἰς τὴν Γαλλίαν διὰ τὰς ὑποθαλασσίους οἰκοδομὰς τῶν λιμένων, καὶ κατώρθωσαν προσέτι δι' αὐτῶν καὶ τῆς πυρίτιδος νὰ καταστρέψωσι βράχους ὑφάλους, ἐπικινδύνους εἰς τὴν ναυτηλίαν.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΠΕΣΤΑΛΟΤΖΗΣ.

Πεσταλότζης Ἐλβῆτος, παιδαγωγὸς περίφημος, ἐγεννήθη εἰς Ζυρίχην τὴν 12 Ἰανουαρίου 1745 ἀπὸ οἰκογένειαν εὐγενῆ αὐτῆς τῆς πόλεως. Ἀπὸ τῆς νηπιότητός του ἔδειξε πνεῦμα δραστήριον καὶ ἐνεργητικόν, καὶ πολλὴν κλίσιν εἰς τὰς διαλέκτους. Ἐν τούτοις, ὀκτωκαιδεκαετὴς ὤν, ἐγκατέλειψεν αὐτὴν τὴν σπουδὴν καὶ παρεδόθη εἰδικῶς εἰς τὴν Θεολογίαν. Ἡ ἀποτυχία του εἰς διδαχὴν, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραιτηθῇ τοῦ σταδίου τούτου, διὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν Νομικὴν, τὴν ὁποίαν ἐπίσης παρῃτήσε μετ' οὐ πολὺ διὰ τὴν φιλολογίαν, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Ρουσσώ. Μετά τινα καιρὸν καίει τὰς σημειώσεις του, τὰ ἀποσπάσματά του, τὰς χειρογράφους συλλογάς του περὶ τοῦ δικαίου καὶ τῆς Ἑλβετικῆς Ἱστορίας καὶ ἀφιεροῦται εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν. Ἐκποιεῖ τὴν κληρονομίαν του, διὰ νὰ ἀγοράσῃ εἰς τὸ καντόνιον τῆς Ἀργοβίας μικρὰν ἐξοχὴν, ὅπου ἀρχίζει κατὰ τὸ εἰκοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του γάδιον ἀγροτικόν· ἀποκτᾷ αὐτόθι θεωρητικὰς καὶ πρακτικὰς γνώσεις καὶ μέλλον μόνιμον ἐφαίνετο τέλος πάντων ἀναπτυσσόμενον ἐνώπιον αὐτοῦ. Ἐκ γάμου, τὸν ὁποῖον συνῆψε μετὰ θυγατρὸς ἐμπόρου τῆς Ζυρίχης, ἔλαβεν μετοχὴν εἰς ἓν βαμβακουργεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀφωσιώθη κατ' ἀρχὰς μὲ ζῆλον· ἀλλὰ συγκινηθεὶς ἀπὸ βαθὺν οἶκτον, βλέπων τὴν δυστυχῆ νοητικὴν καὶ ἠθικὴν κατάστασιν τοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν εὐκαιρίαν τὰ παρατηρήσῃ εἰς τὸ νέον τοῦτο ἐπάγγελμα, ἐσύστησε κατὰ τὸ 1775 εἰς τὴν μικράν του ἰδιοκτησίαν κατάστημα παιδαγωγικόν, διὰ τὰ πτωχὰ καὶ ἐγκαταλελειμένα παιδία. Εἰσήγαγεν εἰς τὸ περὶ ἀνατροφῆς σχέδιόν του, τὴν γεωπονικὴν καὶ τὴν χειροτεχνικὴν βιομηχανίαν, ὡς ὑποσχομένην στάδιον ἐπωφελὲς εἰς παιδία προωρισμένα εἰς τὴν ἐπαιτείαν. Ὁ Πεσταλότζης μετ' οὐ πολὺ εἶδεν ἑαυτὸν περικυκλούμενον ὑπὸ ἑξήκοντα παιδίων, τῶν ὁποίων ἔγινεν οὐχὶ μόνον ὁ παιδαγωγὸς, ἀλλὰ τὸ ὑποστήριγμα, ὁ πατήρ. Ἐδύνατο διὰ μεγάλης ἐπιμελείας καὶ φειδωλίας, νὰ εὕρῃ εἰς τὴν ἐργασίαν του πηγὴν πρὸς τὴν εὐδοκίμησιν τοῦ καταστήματός του· ἀλλὰ θῦμα τῆς καλωσύνης του, τῆς εὐπιστίας του, τῆς ἐλευθεριότητός του, τῆς ἀφροντιστίας του, κατηνάλωσε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς περιουσίας του, μ' ὅλον τὸν λιτὸν βίον, τὸν ὁποῖον εἰσήγαγεν εἰς τὸ κατάστημά του, καὶ τοῦ ὁποίου αὐτὸς οὗτος ὑπῆρχε τὸ παράδειγμα. Ἡ ἀποτυχία αὕτη καὶ οἱ σαρκασμοὶ, τοὺς ὁποίους πρὸς ἑαυτὸν ἐφείλκυσε, δὲν ἀπεθάρρυνον αὐτὸν παντελῶς. Πεποιθὼς περὶ τῆς εὐθύτητος τῶν θεωριῶν του, καὶ μὴ δυνάμενος ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὰς διὰ τὴν ἔλλειψιν κεφαλαίων, ἐπεχείρησε νὰ διαδώσῃ αὐτὰς διὰ τῶν συγγραμμάτων του, καὶ τὰς ἀνέφερεν εἰς δημῶδες καὶ ἠθικὸν μυθιστόρημα, τυπωθὲν ἐν Λειψίᾳ κατὰ τὸ 1781, μετατυπωθὲν καὶ μεταφρασθὲν πολλάκις. Αἱ ἐπιτόπιοι ἀρχαὶ δὲν εἶχον βοηθήσει εἰσέτι τὸ κατάστημά του. Ἡ νέα κεντρικὴ Κυβέρνησις παρεδέχθη τέλος πάντων τὰς θεωρίας του κατὰ τὸ 1798. Ἕνια τῶν μικρῶν Ἑλβετικῶν καντονίων, ἠρημωμένων ὑπὸ τῶν καταστροφῶν τοῦ πολέμου, περιεῖχον πολυάριθμα ὀρφανὰ παιδία, τὰ ὁποῖα ἔμενον ἄνευ ἀσύλου· ταῦτα ἐνεπιστεύθησαν εἰς τὴν φροντίδα του, καὶ τὸ πρῶτον τοῦτο παιδαγωγεῖον συνεστάθη εἰς Στάνζ κατὰ τὸ 1798 εἰς μοναστήριον διαλελυμένον. Τὸ Ἑλβετικὸν διευθυντήριον τῷ ἔδωκεν ὡς συνεργάτην οἰκονόμον, καὶ ἐπεφόρτισε τὸν ὑπάλληλόν του νὰ βοηθῇ τὰ σχέδια αὐτοῦ. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Πεσταλότζης εἶδε μὲ λύπην πίπτον τὸ κατάστημά του, εἰσβαλόντων τῶν ξένων στρατευμάτων· ἀλλ' ὅμως δὲν ἀπώλεσε τὴν ὑποστήριξιν τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ἐνοικίασεν εἰς πολλὰ μετρίαν τιμὴν τὴν οἰκίαν τοῦ Βερθοὺδ καὶ τὸ ὑποστατικὸν αὐτῆς. Αὐτόθι ὠργάνισεν ἐκ νέου τὸ παιδαγωγεῖον, τὸ ὁποῖον ἔπειτα μετετέθη εἰς Οὐερδοὺν, ὅπου ἔφθασεν εἰς μέγαν βαθμὸν εὐτυχίας. Κατόπι συνταραχθὲν ὑπὸ ἐσωτερικῶν ἐρίδων, προερχομένων πάντοτε ὑπὸ τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς εὐπιστίας τοῦ Πεσταλότζη, ἐκλονίσθη καὶ τέλος πάντων κατεγράφη ὑπὸ τῶν ἐλαττωμάτων διοικήσεως, ἥτις δὲν εἶχε τάξιν καὶ ἐπαγρύπνησιν. Ὁ Πεσταλότζης ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἐν Ἀργοβίᾳ ἐξοχήν του καὶ διωρίσθη πρόεδρος τῆς Ἑλβετικῆς ἑταιρίας τοῦ Ὀλτεν. Ἀλλ' ἐξηντλημένος ὑπὸ τῶν ὑπερβολικῶν ἔργων, εἰς τὰ ὁποῖα κατηνάλωσεν ὅλον τὸν βίον του, καὶ ὑπὸ τῶν θλίψεων, τὰς ὁποίας τῷ ἐπροξένησεν ἡ καταστροφὴ τῶν καταστημάτων, τὰ ὁποῖα περὶ αὐτὸν εἶδε κρημνιζόμενα, ἀπέθανε μετὰ ἀσθένειαν ὀλιγοήμερον εἰς Βρούζην τῆς Ἀργοβίας τὴν 27 Φεβρουαρίου 1827. Πολλοὶ βιογράφοι ἔκαμον τὸ μέγιστον ἐγκώμιον τοῦ ἀξίου τούτου φιλανθρώπου, ἰδίως δὲ ὁ Ἑλβετὸς Σχαβάννης. Ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς Ἄρκτου, συνέδραμον εἰς πολλὰ ἀντίτυπα τὴν ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων τοῦ Πεσταλότζη, ὁ αὐτοκράτωρ μάλιστα Ἀλέξανδρος, τῷ ἀπένειμε τὸ παράσημον τοῦ ἁγίου Βλαδιμήρου.

ΠΕΣΤΑΛΟΤΣΗΣ.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΠΕΡΙ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣ.

Ἡ φύσις δημιουργοῦσα τὰ ζῶα, ἠθέλησε νὰ ποικίλῃ τὰ ἔργα της καὶ νὰ πλουτίσῃ τὴν ἐπικράτειαν αὐτῆς ἀπὸ πᾶν τὸ δυνατὸν γενέσθαι. Ἔδωκε λοιπὸν εἰς μὲν τὸν ἀετὸν τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ὑψοῦται εἰς τὸν οὐρανὸν, διέταξε δὲ τὸν ὄφιν νὰ ἕρπῃ ὑπὸ τοὺς θάμνους, τὸν ἰχθῦν νὰ κρύπτηται ὑπὸ τὰ ὕδατα, καὶ τὰ τετράποδα νὰ σκιρτῶσιν ἐπὶ τῆς χλόης. Ἡ παντοδύναμος δὲ χεὶρ αὐτῆς ἔπλασε στρογγύλον τὸν κολοσσαῖον ὄγκον τῶν φαλαινῶν καὶ ἐλεφάντων. Εἰς τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν ἐδημιούργησε τὴν ἀδανσωνίαν (1) καὶ τὰ ἀόρατα βρύα· πανταχοῦ ὀρέγει τὴν προστατίδα αὐτοῦ χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου καὶ θέτει χαλινὸν ἐπὶ τῆς ἰσχύος τῶν ἰσχυρῶν εἰδῶν. Δὲν ἐπιτρέπει δὲ εἰς τὰ πλάσματα αὐτοῦ νὰ κατακυριεύσωσι τῆς γῆς, ἐπιφυλαττόμενος εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ τοῦ παντὸς σκῆπτρον.

Ὡς μεσαῖόν τι εἶδος μεταξὺ τῶν μεγίστων καὶ σμικροτάτων ζώων εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ἡ φάλαινα καὶ ὁ ἐλέφας ἀπρακτοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ αἱ γενέσεις αὐτῶν διαδέχονται ἀλλήλας χωρὶς νὰ ἀφήνωσιν ἄλλα ἴχνη τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, εἰμὴ τὰ χονδρὰ λείψανα, δι' ὧν ἐπιβαρύνεται ἡ γῆ, τὰ δὲ ζωῦφια γεννῶσι καὶ ἀπόλλυνται καθ' ἑκάστην, ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχον· τὰ μεσαῖα ὅμως ζῶα τῶν δύο τούτων ἄκρων τῆς ζωτικῆς ἀλύσου, φαίνονται ὅτι παρέχουσι γενικωτέραν ὠφέλειαν εἰς τὴν φύσιν καὶ ἔργα ἀξιολογώτερα. Ὁ ἄνθρωπος, προϊστάμενος αὐτῶν, ζῇ ὄχι μόνον ὡς ἄτομον, ἀλλὰ καὶ ὡς εἶδος καὶ κατὰ πάντα χρόνον.

Πρὸς τούτοις ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων εἰς τὰ κολοσσαῖα καὶ μικροσκοπικὰ εἴδη εἶναι κατὰ λόγον ἀντίστροφον τοῦ μεγέθους. Ἂς ὑπάρχωσιν ἐπὶ τῆς γηΐνου σφαίρας 60,000 ἐλεφάντων καὶ 100,000 φαλαινῶν, ὡς εἰκότως δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ, ἀλλὰ

(1) Δενδρον τετρατῶδες τῆς Ἀφρικῆς, ἔχον ἐννενήκοντα ποδῶν περίμετρον καὶ ζῶν πολλοὺς αἰῶνας.

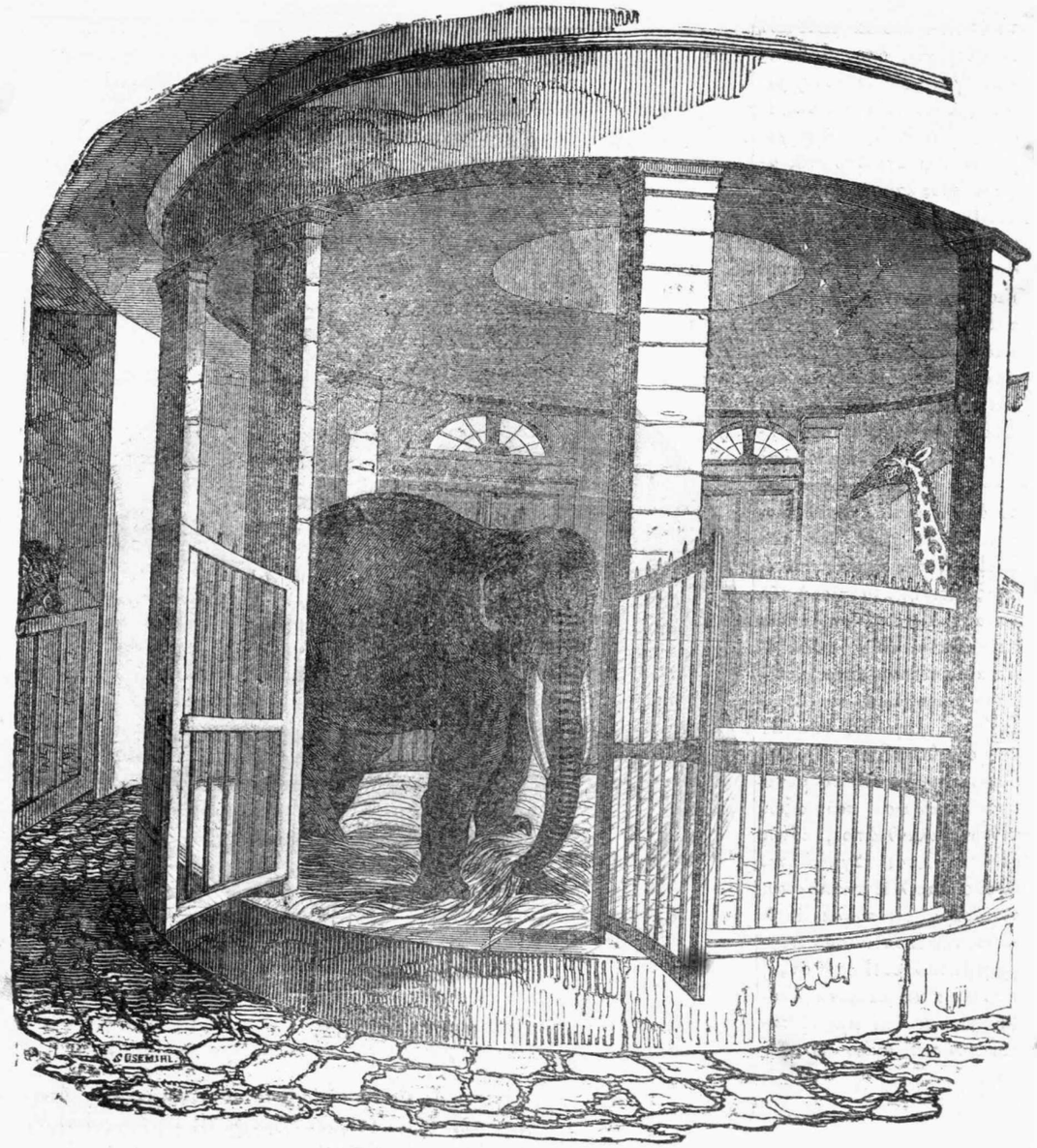

ΕΛΕΦΑΣ.

ρανίδες τινες σεσηπότος ὕδατος παρέχουσι μεγαλήτερον ἀριθμὸν μικροσκοπικῶν ζωϋρίων.

Ἡ νόησις δὲν εἶναι παντάπασι κατὰ λόγον τῆς σωματικοῦ μεγέθους, διότι ὁ μύρμηξ ἔχει περισσοτέραν ἴσως νόησιν τῆς φαλαίνης, ὁ δὲ νοῦς τοῦ κυνὸς δὲν εἶναι κατώτερος ἀπὸ τὸν τοῦ ἐλέφαντος.

Οἱ ἐλέφαντες εἶναι γενικῶς τὰ μέγιστα τῶν τετραπόδων, καὶ ὑπερβαίνουσι μάλιστα κατὰ τὸ ἀνάστημα τὸν ῥινόκερον καὶ τὸν ἱπποπόταμον. Ἔχουσι συνήθως 8-12 ποδῶν ὕψος· τὰ θήλεα ὅμως αὐτῶν εἶναι σμικρότερα. Ὁ νεογνὸς ἐλέφας ἔχει τριακονταπέντε δακτύλων ὕψος· αὐξάνει δὲ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ κατὰ ἕνδεκα δακτύλους, τὸ δεύτερον κατὰ ὀκτώ, τὸ τρίτον κατὰ ἕξ, τὸ τέταρτον καὶ πέμπτον κατὰ πέντε καὶ ἑπομένως κατὰ τρεῖς καὶ δύο. Τέλος πάντων λαμβάνει τὴν ἐντελῆ ἀνάπτυξιν ἀπὸ τοῦ δεκάτου ὀγδόου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἡλικίας του. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι σχεδὸν γενικὸς κανὼν μεταξὺ τῶν ζωοτόκων τετραπόδων, ὅτι ἡ διάρκεια τοῦ βίου αὐτῶν, εἶναι ἑξάκις ἢ ἑπτάκις μακροτέρα τῆς αὐξήσεως αὐτῶν, ἕπεται ὅτι ὁ ἐλέφας ζῇ ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν εἴκοσιν ἔτη.

Τὰ ζῶα ταῦτα ζυγίζουσι πέντε ὡς ὀκτὼ δισεκατομμύρια λιτρῶν· ἡ κεφαλὴ αὐτῶν εἶναι ὑπερμεγέθης καὶ βαρυτάτη, καὶ ὅμως ὁ ἐγκέφαλος εἶναι πολὺ μικρώτερος ἀναλόγως πρὸς τὸ σῶμά των, διότι μόλις ἀποτελεῖ τὸ πεντακοστημόριον τοῦ βάρους των. Νέου ἐλέφαντος ἐμπηχθέντος ἐν Δουβλίνῳ, ὁ ἐγκέφαλος μόνον ἐζύγιζεν ἓξ λίτρας. Ἐπειδὴ δὲ εἶναι βαρυτάτη, μακρὸς λαιμὸς δὲν ἠδύνατο νὰ στηρίξῃ αὐτήν· ὤφειλε λοιπὸν ἡ φύσις νὰ συντέμῃ τὸν μοχλόν, δι' οὗ ὑποστηρίζεται. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἐδύνατο ἑπομένως ὁ ἐλέφας νὰ χαμηλώνῃ τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ βόσκῃ, ἐδέησε νὰ τῷ δώσῃ τὴν προβοσκίδα του. Ἡ προβοσκὶς αὕτη εἶναι ἀντὶ χειρός, καὶ εἰς τὴν ἄκραν αὐτῆς παρατηρεῖται εἶδός τι

γλωσσιδίου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἀντὶ δακτύλου. Βοηθείᾳ λοιπὸν τοῦ ὀργάνου τούτου, ὁ ἐλέφας δεικνύει τὴν ἐξαίρετον αὐτὴν ἐπιδεξιότητα, ἥτις ἁμιλλᾶται πρὸς τὴν χεῖρα τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ ἐλέφας ζῇ ἀπὸ φυτῶν, χόρτων, φύλλων, κλάδων, καρπῶν καὶ ῥιζῶν. Μὲ τοὺς χαυλιόδοντας αὐτοῦ, ἐκριζόνει τὰ νέα φυτὰ καὶ διασχίζει τὰ τρυφερὰ δενδρίδια. Ἐπειδὴ διαιτᾶται εἰς ὑγροὺς τόπους, ὁ ὀργανισμὸς αὐτοῦ εἶναι μαλθακός, χαῦνος, ἐπίπεδος, ἡ δὲ κρᾶσις φυσικῶς φλεγματική, καὶ διὰ τοῦτο τὸ βάδισμά του, αἱ κινήσεις του, ἔχουσι περιβριθές τι καὶ ἄχαρι, ἐκτὸς τῆς προβοσκίδος του. Ἄνευ αὐτοῦ τοῦ θαυμαστοῦ ὀργάνου, ὁ ἐλέφας ἤθελεν εἶσθαι ζῶον ἠλίθιον καὶ ἀναίσθητον, ὡς ὁ ῥινόκερως. Ὅλη ἡ νοητικότης αὐτοῦ ὑπάρχει εἰς τὴν προβοσκίδα του, καὶ εἰς ταύτην ὀφείλει τὰς λαμπροτέρας ἰδιότητάς του. Ἡ προβοσκὶς εἶναι λίαν εὐαίσθητος, ἡ δὲ μεγίστη αὐτῆς εὐκαμψία, ἐφαρμοζομένη ἱκανὰ ἀκριβῶς ἐπὶ πάντων τῶν ἀντικειμένων, καθιστᾷ τὴν ἀφὴν ἐντελεστέραν. Ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἐνοικεῖ ὁ νοῦς καὶ τὸ αἴσθημα τοῦ ζώου, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα εἶναι ὄγκος ἄκομψος, ἄμορφος, παχυμερὴς καὶ ἄχθος ἀνωφελές. Καλύπτεται τὸ ὄργανον τοῦτο ὑπὸ δέρματος παχέος, σκληροῦ καὶ τραχέος, ὡς ὁ φλοιὸς δένδρου· τὸ δὲ χρῶμα αὐτοῦ εἶναι μέλαν καὶ ῥυπαρόν, διότι κυλίεται, ὡς οἱ χοῖροι, εἰς βορβορώδη ἕλη.

Οἱ ἐλέφαντες διάγουσι πάντοτε ἀγεληδὸν περὶ τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν πλησίον τῶν δασῶν, τῶν ἑλῶν, ὅπου ὑπάρχουσι βρύουλα. Δὲν εἶναι κακοί, οὔτε ζητοῦσι νὰ βλάψωσι, ὡς ἐνασχολούμενοι πάντοτε εἰς τὸ τρώγειν. Ἐνίοτε βαδίζοντες καταστρέφουσι τὰς καλύβας τῶν Μαύρων, ὡς ἡμεῖς καταστρέφομεν μυρμηκιάν, ἀλλὰ δὲν βλάπτουσι τὸν ἄνθρωπον, τοὐλάχιστον, ἐὰν δὲν ἐρεθισθῶσι. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει μεταχειρίζονται τὴν ἰσχύν των, καὶ προσβάλλουσι διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ τῶν χαυλιοδόντων ὅσους ἀνθρώπους προφθάσωσιν· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶναι εὔκαμπτοι, πολλοὶ πολλάκις σώζονται.

Τὰ ζῶα ταῦτα εἶναι μνησίκακα καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνθυμοῦνται τὰς κατ' αὐτῶν ὕβρεις. Ἂν καὶ δὲν εἶναι δειλά, στεροῦνται ὅμως τῆς τῶν σαρκοβόρων ζώων μεγάλης γενναιότητος· μαίνονται μὲν, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἀποκάμνουσι, διότι τὸ ὑπερμέγεθες αὐτῶν σῶμα, ἀπαιτεῖ πολλὴν μυϊώδη ἰσχύν. Ὅσον ζῶόν τι εἶναι ὀγκωδέστερον, τόσον σχετικῶς καὶ ὀλιγωτέραν δύναμιν ἔχει.

Οἱ ἄγριοι ἐλέφαντες ζῶσιν ἀγεληδὸν καὶ κολυμβῶσι κάλλιστα, διότι τὸ σῶμά των εἶναι ὀγκῶδες. Ὅταν ἐμβαίνωσιν εἰς βαθέα ὕδατα, ὑψόνουσι τὴν προβοσκίδα διὰ νὰ ἀναπνέωσιν εὐκόλως, ἐν ᾧ τὸ λοιπὸν σῶμα εἶναι ὁλοκλήρως ὑποβρύχιον.

Οἱ χαυλιόδοντες τῶν ἐλεφάντων παραλλάσσουσι κατὰ τὸ μέγεθος καὶ κατὰ τὴν ποιότητα. Εὑρίσκονταί τινες ἔχοντες βάρος ἑκατὸν εἰκοσιπέντε λιτρῶν, ἀλλὰ σπανίως. Οἱ τῆς Ἀφρικῆς ἐλέφαντες, παρέχουσι τοὺς ὡραιοτέρους καὶ μεγαλητέρους χαυλιόδοντας· οἱ πολυτιμώτεροι ὅμως εἶναι οἱ λεγόμενοι πράσινοι.

Ἡ πατρὶς τοῦ ἐλέφαντος εἶναι ὄχι μόνον ἡ μεσημβρινὰ Ἀσία, ἀλλὰ καὶ ὅλη σχεδὸν ἡ Ἀφρικὴ, ἡ Αἰθιοπία, Ἀβυσσινία, μέχρι τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου. Εἰς τινας δὲ τόπους ὑπάρχουσι τόσον ἄφθονοι, ὥστε εἶναι θαυμαστοῦ ἄξιον νὰ βλέπῃ τις ἐκεῖ κατοικοῦντας ἀνθρώπους. Γέρων τις, τὸ ὀγδοηκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας ἄγων, δεινὸς θηρευτὴς, ἐβεβαίου ὅτι ἐφόνευε καθ' ἑκάστην τέσσαρας ἢ πέντε ἐλέφαντας, ἅπαξ δὲ εἰκοσιδύω.

Ἡ θήρα τῶν ἐλεφάντων εἰς Βενγάλην γίνεται ὡς ἀκολούθως. Σχηματίζουσι περίβολον ἐκ πασσάλων, ληγόντων εἰς ἀδιέξοδον διάβασιν. Τὰ θήλεα ἐκ τῶν ἐξημερωμένων ἐπὶ τούτῳ ἐλεφάντων, ὑπάγουσιν πρὸς ζήτησιν τῶν εἰς τὰ δάση ἀγριῶν, καὶ τοὺς ἑλκύουσιν ἐντὸς τοῦ περιβόλου. Ἐκεῖ δένουσιν αὐτοὺς δυνατὰ καὶ δὲν τοῖς δίδουσιν τροφήν· οὕτω δὲ δαμάζουσιν αὐτοὺς, καθισταμένους ὑποκλινεῖς καὶ πειθηνίους. Ὁ πρὸς τὰ ἐξημερωμένα θήλεα ἔρως βοηθεῖ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἀγρίων ἐλεφάντων, οἱ ὁποῖοι ἀμέσως ἐξημεροῦνται. Ἐὰν δὲ φύγωσι καὶ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὰ δάση, συλλαμβάνονται πάλιν διὰ τῆς αὐτῆς παγίδος· πολλάκις μάλιστα ἀρκεῖ, ἵνα ὁ ἐλεφανταγωγὸς ἀπέλθῃ πρὸς ἀναζήτησιν αὐτῶν εἰς τὰ δάση καὶ τοὺς ὁμιλήσῃ προστακτῶς καὶ ἀπειλητικῶς, ὥστε ἔρχονται πάλιν ἡσύχως ὑπὸ τὸν τοῦ ἀνθρώπου ζυγόν. Συγγραφεύς τις βεβαιοῖ, ὅτι εἰς τὴν τοῦ Σιὰμ ἐπικράτειαν, οἱ ἄγριοι ἐλέφαντες συλλαμβάνονται ὑπὸ τῶν θηλέων. Μίαν ὥραν μετὰ τὴν σύλληψίν των γίνονται προσηνεῖς, καὶ ἀναβαίνουσιν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς ῥάχεώς των, ἐντὸς δὲ δεκαπέντε ἡμερῶν ἐξημεροῦνται παντάπασι. Ἐνίοτε στέλλουσι πολυαρίθμους θηρευτὰς εἰς τὰ δάση, διὰ νὰ τρομάξωσι τοὺς ἐλέφαντας διὰ κραυγῶν, λαμπάδων, πυροβόλων, πυροτεχνημάτων κλπ. Περικυκλόνουσι δάσος τι, ἔπειτα συμπλησιάζουσι καὶ περικλείουσι τοὺς ἐλέφαντας οὕτως, ὥστε ἀναγκάζουσιν αὐτοὺς, νὰ ἐμβῶσιν εἰς τὸν περίβολον, ὅπου δένονται καὶ δαμάζονται. Διὰ τῶν πασσάλων τοῦ περιβόλου, ὁ ἄνθρωπος διέρχεται εὐκόλως, χρείας τυχούσης, ἐν ᾧ ὁ ἐλέφας ἐμποδίζεται. Εἰς τὴν Ἀφρικὴν οἱ πτωχοὶ Μαῦροι ἀνορύττουσι λάκκους, τοὺς ὁποίους σκεπάζουσι μὲ φύλλα, ὅπως συλλάβωσι διὰ τοῦ μέσου τούτου τοὺς ἐλέφαντας· ἐκεῖ δὲ φονεύουσιν αὐτοὺς διὰ βελῶν καὶ ἀκοντίων. Παρὰ τοῦ Βρούκου μανθάνομεν, ὅτι εὑρίσκονται εἰς τὴν Ἀβυσσινίαν ἄνθρωποι μελανόχροες, ζῶντες εἰς δάση ἐκ τοῦ κρέατος τος τῶν ζώων τούτων, τὰ ὁποῖα φονεύουσιν. Οἱ ἐλεφαντοφάγοι οὗτοι εἶναι ἐπιδέξιοι θηρευταὶ, ζωηροὶ καὶ εὐκίνητοι, ὀνομαζόμενοι *ἰγνυοκόποι* (coupe jarrets), διότι ἀποκρατοῦσιν οὕτω τοὺς ἐλέφαντας ἔφιπποι, καταδιώκοντες αὐτοὺς, γυμνοὶ καὶ ξιφήρεις. Ὅταν ὁ ἐλέφας ἐφορμᾷ κατ' αὐτῶν, φεύγουσι· στρέφοντες δὲ εὐθὺς, κόπτουσι τοὺς τένοντας τοῦ ποδὸς αὐτοῦ· ἔπειτα ἀποφονεύουσιν αὐτὸν δι' ἀκοντίων, ἀφαιροῦσι τοὺς χαυλιόδοντας, καὶ κόπτουσι τὸ κρέας εἰς κομμάτια, τὰ ὁποῖα ξηραίνουσιν εἰς τὸν ἥλιον καὶ τρώγουσι.

Οἱ Πρίγγιπες τῶν Ἰνδῶν δεικνύουσι κυρίως τὴν πολυτέλειάν των διὰ τοῦ πολλοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐλεφάντων, τοὺς ὁποίους διατρέφουσι πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν των. Ὑπάρχουσι δὲ τοιοῦτοι ἐξημερωμένοι 20,000 εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Σιάμ. Πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων οἱ Ἰνδοὶ ἐξημέρωσαν τὸ ζῶον τοῦτο καὶ μετεχειρίσθησαν αὐτὸ, διὰ νὰ κομίζῃ εἰς τὸν πόλεμον ξυλίνους πύργους, γέμοντας τοξοτῶν καὶ ἄλλων μαχητῶν. Οἱ Βασιλεῖς καὶ Ἡγεμόνες ἀπήρχοντο εἰς

μάχην ἐποχούμενοι ἐπὶ τῶν ζώων αὐτῶν, ἅτινα εἰσδύοντα ἐμμανῶς εἰς τὰς τῶν πολεμίων τάξεις κατέστρεφον καὶ ἐθανάτωναν αὐτάς. Ὁ Πύῤῥος ἔφερεν ἐκ τούτων εἰς τὸν κατὰ Ῥωμαίων πόλεμον, ὡς καὶ ὁ Ἀννίβας, ὅστις διεβίβασεν αὐτὰ διὰ τῶν Ἄλπεων. Οἱ ἐμπειροπόλεμοι ὅμως στρατοὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων κατεφρόνησαν μετ' οὐ πολὺ τὸ ὅπλον τοῦτο προσέχοντες νὰ φονεύωσι τοὺς ἐλεφανταγωγούς. Ὅταν Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἐνίκησε τὸν Πῶρον, ἔφερεν ἐν Εὐρώπῃ τοὺς πρώτους ἐλέφαντας καὶ τοὺς πρώτους ψιττακούς. Ὁ Ὅμηρος, ὅστις πρῶτος μνημονεύει τοῦ ἐλεφαντίνου ὀστοῦ, δὲν λέγει τίποτε καὶ περὶ τοῦ παράγοντος αὐτὸ ζώου, ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος πρῶτος ὠνόμασεν αὐτό. Ὁ Κύριος Δεντάτος, ὁ τὸν Πύῤῥον νικήσας, ἔδειξε πρῶτος τοὺς ἐλέφαντας εἰς Ῥώμην. Ἀλλὰ σήμερον, ὅτε τὰ πυροβόλα ἀντικατέστησαν τὰ βέλη, μένουσιν ἄχρηστοι οἱ ἐλέφαντες, ὡς φοβούμενοι τὸν κρότον καὶ τὸ πῦρ, καὶ διὰ τῶν κροτάλων (τῶν τρακῶν) καὶ ἄλλων πυροτεχνημάτων τρομάζουσιν αὐτὰ τὰ ζῶα τόσον, ὥστε φέρουσι τὴν κατάπληξιν, τὸν τρόμον καὶ τὴν ἀμηχανίαν εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν φάλαγγας· δὲν μεταχειρίζονται αὐτοὺς αὐτοὺς πλέον, εἰμὴ εἰς οἰκιακὰ ἔργα ἢ πρὸς ἐπίδειξιν δυνάμεώς τε καὶ πολυτελείας. Ὁ Μέγας Μογόλος ἔτρεφε πολλοὺς, ὡς καὶ οἱ βασιλεῖς τοῦ Σιάμ, τοῦ Πεγοῦ, τοῦ Τουκίνου κτλ. Σκεπάζουσιν αὐτοὺς μὲ πλουσίας σκηνὰς, κάμνουσιν ἐπ' αὐτῶν ζωγραφίας, θέτουσι χρυσοῦς δακτυλίους ἐπὶ τῶν χαυλιοδόντων των, ἀναρτῶσιν ἀδάμαντας ἐπὶ τῶν ὠτίων των καὶ προσφέρουσιν εἰς ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ σκεύη τὴν τροφήν των. Ἐξημερωμένος ἐλέφας πωλεῖται συνήθως χίλια ὡς χίλια διακόσια φράγκα, ἐνίοτε ὅμως εἰς τὰς Ἰνδίας πέντε καὶ δέκα χιλιάδας κατὰ τὴν ὡραιότητα καὶ τὸ μέγεθος. Ἀλλ' ἡ τροφὴ αὐτοῦ ἀπαιτεῖ ἱκανὴν δαπάνην 6-7 φράγκα καθ' ἑκάστην, διότι τῷ δίδουσιν, ἐκτὸς χόρτου καὶ φύλλων, ὀρύζιον, καρποὺς, ῥίζας, ἄρτον, ζάκχαρι, καὶ θερμαντικὰ ὡς πέπερι, γιγγίβερι, μοσχοκάρυον καὶ πρὸ πάντων ῥακῆν ἐξ ὀρυζίου, τὴν ὁποίαν ὑπεραγαπᾷ. Ὁ ἐλέφας χρησιμεύει εἰς τὰς Ἰνδίας πρὸς μεταφορὰν φορτίων, ἢ εἰς ἀνάβασιν. Αἱ γυναῖκες τῶν μεγάλων, ἐγκλειόμεναι εἰς εἴδη τινὰ κλωβίων κιγκλιδωτῶν, φέρονται ὑπὸ τῶν ἐλεφάντων εἰς τὰς ὁδοιπορίας. Τὸ ζωηρὸν αὐτῶν βάδισμα εἶναι ἀνώμαλον καὶ ἀποτελεῖ κίνησιν ὁμοίαν τοῦ σαλευομένου πλοίου. Ὁ ἐλεφανταγωγὸς, καθήμενος ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ αὐτοῦ μὲ αἰχμηρὸν καὶ ἀγκύλον σίδηρον, νύττει καὶ διευθύνει αὐτὸν, ὡς θέλει. Μακροβατῶν ὁ ἐλέφας δύναται νὰ ἀκολουθῇ ἄλκιμον καὶ καλπάζοντα ἵππον· σπανίως δὲ τρέχων, ἐκτυπόνει διὰ τὸ μέγα αὐτοῦ βάρος τὰ ἴχνη του εἰς τοὺς ὑγροὺς τόπους.

Τὸ ζῶον τοῦτο ἀγαπᾷ πολὺ τὸν οἶνον, τὰ πνευματώδη ποτὰ, τὸν καπνὸν καὶ τὸ φυτὸν τοῦ ταβάκου, ἐνίοτε δὲ μεθύων, κλονεῖται καὶ φαίνεται εὐθυμότατος. Τὸ σύνηθες αὐτοῦ ποτὸν εἶναι τὸ ὕδωρ, τὸ ὁποῖον καταπίνει, ἀφ' οὗ προηγουμένως θολώσῃ. Ἐκπωματίζει ἐπιτηδείως διὰ τῆς προβοσκίδος του φιάλην οἴνου· δύναται τὰ στρέψῃ κλεῖδα, νὰ ὠθήσῃ ὀχέα (σύρτην), νὰ λύσῃ πόρπην καὶ σχοινία καὶ νὰ ἐκτελέσῃ σχεδὸν ὅ,τι ἡμεῖς πράττομεν διὰ τῆς χειρός. Ἀναβιβάζει πάντοτε ἐπὶ τῶν ὤμων ὅ,τι ἐπιφορτίζεται, χωρὶς νὰ θραύσῃ ἢ νὰ βλάψῃ τὸ παραμικρὸν, μανθάνῃ νὰ φορτώνηται καὶ νὰ ἀποφορτώνηται διὰ τῆς προβοσκίδος μόνος του· ἐν γένει ἐργάζεται μὲ πολλὴν ἐπιδεξιότητα. Ὅταν ὁ ὀδηγὸς θέλῃ νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ του, ὑψώνει ἕνα τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, διὰ νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς κλίμαξ. Καταλαμβάνει ἐνίοτε παιδίον ἢ ἄνδρα διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ θέτει αὐτὸν ἐπ' αὐτοῦ χωρὶς νὰ τὸν βλάψῃ. Ἀγαπᾷ πολὺ νὰ λούεται, ἔπειτα δὲ νὰ καλύπτεται ἐκ κονιορτοῦ· ἠξεύρει νὰ διώκῃ τὰς νυττούσας αὐτὸν μυίας, μεταχειριζόμενος πρὸς τοῦτο κλάδον δένδρου ἢ ἄλλο τι.

Τὸ μέγιστον τοῦτο ζῶον φοβεῖται πολὺ τὴν τίγριν, τῆς ὁποίας μόνη ἡ ὀσμὴ προξενεῖ εἰς αὐτὸ τρόμον καὶ φεύγει μ' ὅλας του τὰς δυνάμεις. Βασιλεύς τις Ἰνδὸς ἔβαλε τίγριν νὰ πολεμήσῃ πρὸς τρεῖς τεθωρακισμένους ἐλέφαντας, οἵτινες δυσκόλως ἠμύνοντο πρὸς τὸ τόσον τρομερὸν, σκληρὸν καὶ εὔκαμπτον ζῶον. Ὁ ἐλέφας, ὅταν ὑπάρχει κίνδυνος, προφυλάττει πολὺ τὴν προβοσκίδα, συστέλλων αὐτὴν τοξοειδῶς, καὶ τότε προβάλλει τοὺς χαυλιόδοντας· ἐὰν κόψωσι τὴν προβοσκίδα του, ἀποθνήσκει συνήθως. Δὲν ὑποφέρει τοῦ χοίρου τὸν γρυγμὸν, καὶ ἀποστρέφεται τὸ ζῶον τοῦτο. Λέγεται δὲ, ὅτι φοβεῖται καὶ τοὺς μῦς, ὑποπτευόμενος μὴ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν προβοσκίδα του, ἐν ᾧ ὑπνώττει.

Αἱ τοῦ ἐλέφαντος φωναὶ εἶναι εἰδός τι γρυγμοῦ μᾶλλον ἢ ἧττον ζωηροῦ, κατὰ τὸ ὁποῖον δοκιμάζει πάθος. Ὅταν ὀργίζεται ἐκβάλλει φωνὰς ὀξυτάτας καὶ δυνατωτάτας, αἱ φωναὶ ὅμως τοῦ ἔρωτος ἀποδεικνύουσι τὸν διακαῆ πόθον αὐτοῦ. Ἡ μουσικὴ ἡδύνει τοὺς ἐλέφαντας, δεικνύοντας τὴν χαρὰν, τὴν ἔκπληξιν, τὴν εὐχαρίστησιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνονται, διὰ μικρῶν φωνῶν καὶ δι' ἁρμονικῶν κινήσεων. Εἰς τοὺς ἐν τῷ θηριοτροφείῳ τῶν Παρισίων ἐδόθη συμφωνία μουσικὴ καὶ παρετηρήθη τοῦτο.

Οἱ ἀρχαῖοι ἠξίουν, ὅτι ὁ ἐλέφας ἠνόει τὴν τοῦ ἀνθρώπου γλῶσσαν, ὅτι ἐλάτρευε τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην καὶ ἐδέετο τείνων τὴν ἐκ φύλλων ἐστεμμένην προβοσκίδα του πρὸς τὸν ἥλιον. Ἔλεγον, ὅτι εἶναι φιλόδοξος, ὅτι εἶχεν ἤθη καὶ ἀρετὰς, ὡς τὸ φιλοδίκαιον, τὴν φρόνησιν, τὴν ἐπιείκειαν καὶ θρησκευτικὸν αἴσθημα· ὅτι ἐκαθαρίζετο συχνὰ, ὅτι ἐνεταφίαζε τὰ τῶν συμπατριωτῶν του πτώματα, τὰ ὁποῖα ἐκάλυπτε μὲ χῶμα καὶ φύλλα, ἔκλαιε διὰ τὸν θάνατον αὐτῶν, ἐξήγαγε τοῦ σώματος αὐτῶν τὰ βέλη, ἐθεράπευε τὰς πληγάς των, ὡς οἱ ἐπιτηδειότεροι χειροῦργοι κτλ. Ἀπέδωκαν πρὸς τούτοις εἰς αὐτὸν τὴν σωφροσύνην καὶ ἄλλα ὑψηλὰ καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα. Οἱ Ἰνδοὶ, προκατειλημμένοι ἀπὸ τὸ τῆς μετεμψυχώσεως δόγμα, νομίζουσιν ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν ἡρώων, τῶν μεγάλων βασιλέων μεταβαίνουσιν εἰς τὰ τῶν ἐλεφάντων σώματα· διὰ τοῦτο δὲ σέβονται καὶ τιμῶσιν αὐτούς. Οἱ λευκοὶ ἐλέφαντες, οἵτινες εἶναι σπανιώτατοι, ὑπολαμβάνονται ὡς ὄντα θεῖα, ἂν καὶ αἱ ἰδιότητες αὐτῶν εἶναι πολὺ κατώτεραι ἀπὸ τὰς τῶν ἄλλων ἐλεφάντων, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι θεωροῦσιν αὐτὰ ὡς ζῶα ἱερὰ, ὡς ὄντα προνομιοῦχα, ὅπερ συμφωνεῖ θαυμασίως πρὸς τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα τῶν Ἰνδικῶν ἐθνῶν. Ἐν τούτοις ἀπροκαταλήπτως ἐξετάζοντες τὸν ἐλέφαντα, εὑρίσκομεν αὐτὸν κατώτερον τοῦ κυνός· διότι ἡ ἐπιδεξιότης αὐτοῦ ἐξαρτᾶται μᾶλλον ἀπὸ τὸν τῆς προβοσκίδος του σχηματισμὸν παρὰ ἀπὸ τὴν νοημωσύνην αὐτοῦ. Εἶναι πρᾶος, προσκολλᾶται καὶ ἀγαπᾷ τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὅμως φονεύει πολλάκις τὸν ἐλεφαντοδηγόν, κατὰ τὸν καιρὸν μάλιστα τῆς ὀχείας. Ἀναμφιβόλως δὲν εἶναι ἀτίθασσος, ὡς χορτοφάγος, καὶ αἱ ἰδιότητες αὐτοῦ ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς κράσεως, ἐκ τοῦ ὀργανισμοῦ, καὶ ὄχι ἐκ τῆς ἀρετῆς του. Ἡ χαυνότης τοῦ χαρακτῆρος ἐμφαίνεται εἰς τὸν τρόπον, μὲ τὸν ὁποῖον ἐξημεροῦται. Ἡ πεῖνα δαμάζει αὐτὸν καὶ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ λησμονεῖ τοὺς συντρόφους του· ὑπακούει ἀγογγύστως εἰς τὴν θέλησιν τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὁποίου ἡ φωνὴ τὸν τρομάζει, κύπτει τὸν λαιμὸν αὐτοῦ ὑπὸ τὸν ζυγὸν, τὸν ὁποῖον τῷ ἐπιβάλλουσι, καὶ δὲν τολμᾷ νὰ ἐναντιωθῇ, ἐν ᾧ ὁ προβεβηκὼς λέων μένει ἀδάμαστος καὶ βλέπει τὸν ἄνθρωπον ὡς τύραννον αὐτοῦ. Ἡ ὀργὴ δ' αὐτοῦ εἶναι ἐφήμερος, διότι δὲν εἶναι τοῦ χαρακτῆρός του, ὡς καὶ ὅλων τῶν χορτοφάγων ζώων.

Ὁ ἀγελασμὸς τῶν ἐλεφάντων εἶναι ἀόριστος καὶ ἀσύνδετος, τουτέστι συνέρχονται καὶ ἀποχωρίζονται ὅταν θέλωσι. Συνέρχονται δ' ὄχι ἀπὸ φιλίαν, ἀλλὰ διότι αἰσθάνονται τὴν ἀτομικὴν των ἀδυναμίαν καὶ ἀνικανότητα τοῦ νὰ ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς, ἐὰν δὲν εἶναι πολυάριθμοι· ὡς οἱ τὴν Ἀφρικὴν περιηγούμενοι ξένοι συνέρχονται εἰς συνοδείαν, καίτοι ἀγνώριστοι πρὸς ἀλλήλους καὶ οὐδεμίαν σχέσιν ἔχοντες, ἀλλὰ χωριζόμενοι, ἀφ' οὗ ὁ κίνδυνος παρέλθῃ. Ἡ εὐπείθεια λοιπὸν καὶ ὑποταγὴ τοῦ ἐλέφαντος ἀποδεικνύουσι τὴν ἀδράνειαν τῆς φύσεώς του· ἂν καὶ μέγας καὶ ἰσχυρὸς, γίνεται τὸ ἕρμαιον τοῦ λέοντος, τῆς τίγριδος, τοὺς ὁποίους φοβεῖται ὑπερβολικά.

Ἐκ τῶν αἰσθήσεων τοῦ ἐλέφαντος τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ἡ ὄσφρησις ὡς μᾶλλον ἀνεπτυγμένη, τὴν δευτέραν ἡ ἀκοὴ, τὴν τρίτην ἡ τῆς προβοσκίδος ἁφὴ, τὴν τετάρτην ἡ ὅρασις, καὶ τέλος πάντων τὴν τελευταίαν ἡ γεῦσις, ὡς ἡ κτηνωδεστέρα· ἕνεκα δὲ τούτου ἡ δυνατὴ γεῦσις τῆς ῥακῆς, ἥτις ἀπαρέσκει εἰς τὰ ἄλλα ζῶα, ἀρέσει πολὺ εἰς αὐτόν.

Ὁ ἐλέφας εἶναι, λέγεται, εὐγνώμων καὶ ἐκδικητικός· ἀναφέρονται δὲ συμβεβηκότα πολλοῦ λόγου ἄξια, ἐὰν ἔχωνται ἀληθείας. Ἐκδικεῖται, ὅταν δυνηθῇ, ἀλλὰ πραΰνωσιν αὐτὸν εὐχερῶς, προσφέροντες τροφήν. Τα θηλεα αὐτῶν εἶναι πρᾴότερα καὶ φιλοστοργότερα, ὡς ὅλα τὰ ἄλλα εἴδη. Ὅλοι σχεδὸν οἱ περιηγηταὶ ἀποδίδουσιν εἰς τὸ ζῶον τοῦτο ἰδιότητας ἐξόχους, ἀναφέροντες συγχρόνως παραδείγματα ἐκδικήσεως καὶ θηριωδίας· ἡ φυσικὴ ὅμως διάθεσις αὐτοῦ εἶναι πραεῖα, ἐν ὅσῳ δὲν ἐρεθισθῇ. Διδάσκουσιν αὐτὸν νὰ χαιρετᾷ τὸν κύριόν του, νὰ γίνεται ὑποκλινὴς καὶ πειθήνιος, καὶ νὰ πράττῃ ὅ,τι ἀπαιτοῦσι παρ' αὐτοῦ, ἀρκεῖ μόνον νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὸν μαλακῶς. Μανθάνουσιν ἐπίσης αὐτὸν νὰ σημειώνῃ τὸν τῆς μουσικῆς ῥυθμὸν καὶ νὰ κινῆται ἐμμέτρως. Ὅτι δ' ἐννοεῖ τοὺς λόγους τοῦ κυρίου του δὲν ἀπεδείχθη. Ἀληθῶς ὅσον ζῶόν τι δαμάζεται εὐκόλως καὶ διδάσκεται ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου, τόσον μᾶς φαίνεται νοήμον, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἐπίκτητόν τι καὶ νοημωσύνη προερχομένη διὰ πολλῶν φροντίδων.

Ἀναφέρομεν ἐν τούτοις γεγονότα τινα, μνημονευόμενα ὑπό τινων συγγραφέων πρὸς ἀπόδειξιν της φυσικῆς ὁρμῆς (instinc) τοῦ ἐλέφαντος, τὰ ὁποῖα οὔτε ἐξασθενοῦμεν, οὔτε ἐπιβεβαιοῦμεν.

« Ἐλέφας τις ἐξεδικήθη τὸν ὁδηγόν του, φονεύσας αὐτόν· ἡ σύζυγός του θεάτρια τοῦ λυπηροῦ τούτου συμβάματος. λαμβάνει τὰ δύο τέκνα της καὶ ῥίπτει αὐτὰ εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἔτι μανιώδους ζώου, λέγουσα αὐτῷ. *Ἐπειδὴ ἐφόνευσας τὸν σύζυγόν μου, ἀφαίρεσε ἐπίσης τὴν ζωὴν ἐμοῦ τε καὶ τῶν τέκνων μου.* Ὁ ἐλέφας σταματᾷ εὐθὺς, καταπραΰνεται, καὶ ὡς μεταμεληθεὶς λαμβάνει διὰ τῆς προβοσκίδος τὸ πρεσβύτερον τῶν παιδίων, θέτει αὐτὸ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ του ὡς ὁδηγόν, μὴ θελήσας τοὐντεῦθεν νὰ δεχθῇ ἄλλον ὡς τοιοῦτον. »

Ὁ ἐλέφας πίπτει ἐνίοτε εἰς εἰδός τι παραφροσύνης, ἥτις ἀφαιρεῖ τὴν εὐπείθειάν του, καὶ καθίσταται ἐπιφοβώτατος· ἀλλ' ὑγιαίνων, αἱ ὀξύταται ἀλγηδόνες δὲν εἶναι ἱκαναὶ νὰ πείσωσιν αὐτὸν νὰ κακοποιήσῃ τινα, ὅστις δὲν ἔβλαψεν αὐτόν. Φαίνεται ὅτι καταλαμβάνει τοὺς χλευασμοὺς καὶ ἐνθυμεῖται τοῦτο, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ. Ζωγράφος ἠθέλησε νὰ ζωγραφίσῃ λέοντα ἐν τῷ θηριοτροφείῳ τῆς Βερσάλης εἰς θέσιν ἔκτακτον, μὲ τὴν προβοσκίδα ὑψωμένην καὶ τὸ στόμα ἀνοικτόν· ὁ ὑπηρέτης τοῦ ζωγράφου, ἔρριψεν εἰς τὸ στόμα του καρποὺς καὶ πολλάκις προσεποιεῖτο, ὅτι ῥίπτει, διὰ νὰ μείνῃ εἰς αὐτὴν τὴν θέσιν. Ὁ ἐλέφας ἠγανάκτησε διὰ τοῦτο, καὶ ἀντὶ νὰ δυσαρεστηθῇ κατὰ τοῦ ὑπηρέτου, ἀπευθυνόμενος εἰς τὸν κύριον, ἔρριψεν ἐπ' αὐτοῦ διὰ τῆς προβοσκίδος ποσότητά τινα ὕδατος, θεωρῶν αὐτὸν ὡς αἴτιον αὐτῆς τῆς ἀπάτης.

Συγγραφεύς τις λέγει, ὅτι ὁ ἄγριος ἐλέφας ἔχει ἀρετὰς, διότι εἶναι γενναῖος καὶ ἐγκρατής. Ἀγαπᾷ νὰ τιμᾶται καὶ λυπῆται περιφρονούμενος. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς προσθέτει, ὅτι ἀθυμεῖ ἡττώμενος, ὅτι προφυλάττει πολὺ τὴν προβοσκίδα, καὶ ὅτι τὸ φυσικόν του εἶναι ἠερώτατον. Ἄλλος, ὅτι τὸ ζῶον τοῦτο ἔχει περισσοτέραν κρίσιν καὶ γνῶσιν τῶν ἄλλων ζώων, ὥστε δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἔχει χρῆσίν τινα λογικὴν, καὶ ὅτι εἶναι εὐπειθέστατον. Ἄλλος δὲ, ὅτι στερεῖται μόνον τοῦ λόγου, ὅτι εἶναι ὑπερπτικὸς καὶ φιλόδοξος, ὅτι θέλει νὰ ἐγκωμιάζηται, ὅτι ἐννοεῖ πάντοτε τοὺς χλευασμοὺς καὶ τὰς ὕβρεις. Ὁ συλλαμβάνων ἐλέφαντα θηρευτὴς πλησιάζει καὶ χαιρετᾷ αὐτὸν, ζητεῖ συγγνώμην, διότι τὸν ἔδεσε, διαμαρτυρόμενος ὅτι δὲν ἔπραξε τοῦτο πρὸς ἐξυβρισμόν του, ἀλλὰ πρὸς ὠφέλειαν καὶ πρὸς πολιτισμόν του. Ὁ ἐλέφας κατενυγμένος καὶ πεπεισμένος εἰς τὴν φιλοφροσύνην αὐτὴν, ἀκολουθεῖ τὸν θηρευτὴν ὡς ἡμερώτατον ἀρνίον. Ὁ τελευταῖος οὗτος προσθέτει, ὅτι ὁ ἐλέφας εὐκολώτερον δαμάζεται διὰ λόγων, ἢ διὰ ῥαβδισμῶν. Ὁ Μογόλος ἔχει ἐλέφαντας δημίους τῶν εἰς θάνατον καταδικασμένων, καὶ ὅταν ὁ ἐλεφανταγωγὸς τοὺς διατάξῃ νὰ σπεύσωσι νὰ φονεύσωσιν τοὺς ἀθλίους αὐτοὺς, τοὺς καταπατοῦσιν καὶ τοὺς φονεύουσιν· ἂν δ' ἐξ ἐναντίας διαταχθῶσι νὰ βασανίσωσι τοὺς ἐγκληματίας, τότε θραύουσι τὰ ὀστᾶ των κατ' ὀλίγον.

Φαίνεται, ὅτι οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν νῦν ἀπελιθωμένων ἐλεφάντων ἦσαν χονδρότεροι καὶ μεγαλήτεροι τῶν ζώντων, ὡς αἱ φάλαιναι ἦσαν ἄλλοτε ὀγκωδέστεραι. Ὁ πόλεμος ὅμως, τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος ἐκήρυξε κατ' αὐτῶν, ἐμποδίζει αὐτοὺς νὰ φθάσωσιν εἰς βαθὺ γῆρας. Τὰ ὀστᾶ καὶ οἱ ὀδόντες τῶν ἀπελιθωμένων ἐλεφάντων μᾶς δεικνύουσι ζῶα εἴκοσι καὶ

εἰκοσιπέντε ποδῶν ὕψους, καὶ ἀναλόγως παχέα καὶ μακρά, ἐν ᾧ τοιαῦτα δὲν εὑρίσκονται σήμερον.

Κ.

ΕΡΩΔΙΟΣ.

Τὸ πτηνὸν τοῦτο ἔχει τριῶν ποδῶν καὶ τριῶν δακτύλων μῆκος ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ ῥάμφους μέχρι τῶν ὀνύχων, δύο ποδῶν καὶ δέκα δακτύλων μέχρι τῆς ἄκρας τῆς οὐρᾶς, τὸ δὲ πλάτος τῶν ἀνεῳγμένων πτερύγων αὐτοῦ πέντε ποδῶν· καὶ ὅμως δὲν ζυγίζει, εἰμὴ τρεῖς λίτρας ὡς ἔγγιστα. Τὰ πτερὰ αὐτοῦ εἶναι γενικῶς κυανόλευκα σταχτερά, τὸ μέτωπον καὶ ἡ ἄκρα τῆς κεφαλῆς λευκά, τὸ δὲ ἰνίον κοσμεῖται ἀπὸ λόφον μέλαν συγκείμενον ἐξ εὐκάμπτων καὶ εὐκινήτων πτερῶν. Τὸ ἔμπροσθεν τοῦ λαιμοῦ εἶναι λευκὸν καὶ πεποικιλμένον ἀπὸ μέλανα σίγματα, τὸ δὲ κάτωθεν στολίζεται ἀπὸ πτερὰ λευκομέλαινα καὶ στενά.

Ὁ ἐρωδιὸς ζητεῖ πανταχοῦ τὴν γειτονίαν τῶν λιμνῶν, ποταμῶν καὶ τελμάτων· πάντοτε

ΕΡΩΔΙΟΣ.

σχεδὸν μονήρης, μένει κατὰ ὥρας ὁλοκλήρους ἀκίνητος ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως. Ὅταν ἐνεδρεύῃ τοὺς ἐκ τοῦ σύνεγγυς διαβαίνοντας βατράχους καὶ ἰχθύας, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὴν πρωτίστην αὐτοῦ τροφήν, ἐμβαίνει εἰς τὸ ὕδωρ μέχρι τῶν γονάτων, ἔχων τὴν κεφαλὴν μεταξὺ τῶν ποδῶν, καὶ ἀφ' οὗ περιμείνῃ μὲ ὑπομονὴν τὴν στιγμήν, διὰ νὰ καταλάβῃ τὴν λείαν του, ἐξαπλώνει ἐξαίφνης τὸν μακρὸν αὐτοῦ λαιμὸν καὶ διατρυπᾷ αὐτὴν διὰ τοῦ ῥάμφους. Πολλάκις ἀπόλλυται ἐξ ἀσιτίας, ἢ ὑποφέρει μακρὰν πεῖναν ἕνεκα τοῦ κατακαλύπτοντος τὰ ὕδατα πάγου, ἀλλὰ τότε κινεῖται περισσότερον, διὰ νὰ εὕρῃ ῥύακας ἀπαγώτους ἢ θερμὰς πηγάς, ὅπου καταπίνει κατ' ἀνάγκην τὴν λεγομένην ὑδατώδη φακήν, καὶ ἄλλα μικρὰ φυτά. Τὸ σκυθρωπὸν καὶ μονάζον τοῦτο ζῶον δὲν ζητεῖ ποσῶς τὴν σκέπην τῶν δένδρων, καθὼς τὰ ἄλλα πτηνά, ἀλλὰ μένει πάντοτε ἀσκεπὲς ἐπὶ πασσάλου ἢ ἐπὶ λοφίσκου ἐν μέσῳ λειμῶνος κατεκλυσμένου.

Αἱ ἐρωδιοὶ δὲν περιπίπτανται συνήθως, εἰμὴ κατὰ τὴν νύκτα, ἀπερχόμενοι εἰς τὰ πλησίον ὑψίκομα δάση, ὅθεν ἐπιστρέφουσι πρὸ τῆς ἡμέρας. Τότε ἀκούεται εἰς τὸν ἀέρα φωνὴ ξηρὰ καὶ ὀξεῖα, ἥτις δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν τοῦ χηνός, ἐὰν δὲν ἦτο μελαγχολικωτέρα καὶ βραχυτέρα. Κατὰ τὴν ἡμέραν ἀποφεύγουσι τὸν ἄνθρωπον. Ὅταν προσβάλλωνται ὑπὸ ἀετοῦ ἢ ἱέρακος, δὲν ὑπεκφεύγουσι τὰς προσβολάς των, εἰμὴ ὑψούμενοι εἰς τὸν αἰθέρα καὶ προσπαθοῦντες νὰ ἀρθῶσιν ὑπεράνω ἐκείνων· ὡς τελευταίαν δ' ἄμυναν, ὅταν πλέον δὲν δύνανται ν' ἀποφύγωσι τὴν προσβολὴν τοῦ σαρκοφάγου πτηνοῦ, θέτουσι τὴν κεφαλήν των ὑπὸ τὴν πτέρυγα καὶ παρουσιάζουσι τὸ ὀξὺ αὐτῶν ῥάμφος πρὸς τὸν ἅρπαγα, ὅστις ἐπιπίπτων κατ' αὐτοῦ μετὰ μεγάλης ὁρμῆς, τρυπᾶται ὑπὸ τοῦ ῥάμφους.

Τὰ πτερὰ τῶν ἐρωδιῶν εἶναι κατ' ἀναλογίαν μεγαλήτερα παντὸς ἄλλου πτηνοῦ καὶ πολὺ κυρτά· πλήττουσι δὲ τὸν ἀέρα διὰ κινήσεως ὁμαλῆς καὶ κανονικῆς, καὶ ὁ ὁμοιόμορφος πτερυγισμὸς ὑψώνει καὶ φέρει τὸ τόσον ἰσχνὸν καὶ λεπτὸν σῶμά των εἰς τοιοῦτον ὕψος, ὥστε δὲν θεωροῦνται πόῤῥωθεν, εἰμὴ πτέρυγες ἄνευ φορτίου, ἑωσοῦ εἰσδύσωσιν εἰς τὰ σύννεφα.

Τὰ πτηνὰ ταῦτα οἰκοδομοῦσι τὰς φωλεάς των ἐπὶ τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τῶν δένδρων, σπανίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν θάμνων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ψαλμῳδὸς λέγει «χορτασθήσονται τὰ ξύλα τοῦ πεδίου, αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου, ἃς ἐφύτευσας· ἐκεῖ στρουθία ἐνοσσεύσουσι, *τοῦ ἐρωδιοῦ ἡ κατοικία ἡγεῖται αὐτῶν.*»

Οἱ ἀρχαῖοι ἐσφαλμένως ἐνόμιζον, ὅτι τὸ πτηνὸν τοῦτο ὑποφέρει ἀλγηδόνας κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ γάμου του· Οἱ νεώτεροι παρατηρήσαντες μετὰ περιεργείας τὸν βίον αὐτοῦ, ἀπέῤῥιψαν τὴν περὶ τούτου γνώμην τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Πλινίου καὶ Θεοφράστου.

Ἂν καὶ οἱ ἐρωδιοὶ ζῶσι μονάζοντες καὶ εὐάριθμοι εὑρίσκονται εἰς τοὺς ὑπ' αὐτῶν οἰκουμένους τόπους, κἀνὲν ὅμως εἶδος πτηνοῦ δὲν ἀπῆλθε τόσον μακρὰ εἰς τὰ ἀντίθετα κλίματα, ὅσον αὐτό.

Ὅταν συλληφθῇ τὸ πτηνὸν τοῦτο ἔφηβον, οὐδεμίαν τροφὴν δύναται νὰ δεχθῇ, ἐξερεύγεται μάλιστα ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐπειράθησαν νὰ τὸ κάμωσι νὰ καταπίῃ, καὶ ἡ μελαγχολία νικῶσα τὴν φυσικὴν τῆς διατηρήσεώς του ὁρμὴν, παραδίδει αὐτὸ εἰς νέκρωσιν. Ἀλλὰ νέον προμηθευθὲν, τρώγει τὰ ἐντόσθια τῶν ἰχθύων καὶ ὠμὸν κρέας, συνειθίζει ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὴν ἐξημέρωσιν, διαιτᾶται μετὰ τῶν ὀρνίθων καὶ γίνεται μάλιστα ἐπιδεκτικὸν κινήσεών τινων διδακτῶν, ὡς παραδείγματος χάριν, τοῦ νὰ περιτειλίσσῃ τὸν λαιμόν του περὶ τὰς χεῖρας τοῦ κυρίου του.

Τὸ κρέας τῶν ἐρωδιῶν δὲν εἶναι καλὸν φαγητόν, ἂν καὶ ἄλλοτε ἀπετέλει βασιλικὸν κυνήγιον· ἀλλ' ἡ θήρα του παρέσχε λαμπρότατα πτερὰ καὶ ἐχρησίμευε πρὸς διασκέδασιν τῶν ἡγεμόνων.

Ο ΥΠΟΚΟΜΗΣ ΤΗΣ ΒΡΑΖΕΛΟΝΝΗΣ.

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΝΕΩΤΑΤΟΝ

(Συνέχεια. Ἰδὲ φυλλάδιον ΚΓ'.)

Θ'.

ΕΔΩ Ο ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΔΙΚΕΙΟΥ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ ΓΝΩΣΤΟΣ.

Ἐν τούτοις, ὁ κοιμώμενος οὗτος ἢ ἑτοιμαζόμενος νὰ κοιμηθῇ ἀξιωματικὸς, ἂν καὶ ἄφροντις κατὰ τὸ φαινόμενον, ἔφερεν εἰς τοὺς ὤμους του βαρεῖαν εὐθύνην.

Ὑπολοχαγὸς ὢν τῶν δορυφόρων τοῦ βασιλέως, ἐκυβέρνα ὅλον τὸν λόχον, ὅστις, ἐλθὼν τότε ἀπὸ Παρισίους, ἐσύγκειτο ἀπὸ ἑκατὸν εἴκοσιν ἄνδρας· ἐξαιρουμένων ὅμως τῶν εἴκοσι, περὶ τῶν ὁποίων ἀνεφέραμεν, οἱ λοιποὶ ἑκατὸν ὑπηρέτουν ὡς φρουρὰ τῆς βασιλομήτορος, καὶ κατ' ἐξοχὴν τοῦ κυρίου καρδιναλίου.

Ὁ ἐξοχώτατος Ἰούλιος Μαζαρῖνος, ἐπιθυμῶν νὰ οἰκονομήσῃ τὰ ὁδοιπορικὰ ἔξοδα τῆς φρουρᾶς του, ἐμεταχειρίζετο τὴν φρουρὰν τοῦ βασιλέως, καὶ μὲ πολλὴν ἐλευθεριότητα, διότι ἐλάμβανε πεντήκοντα διὰ τὸν ἑαυτόν του, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον θὰ εὕρισκαν πολὺ ἄτοπον οἱ μὴ γνωρίζοντες τὰ ἔθιμα τῆς αὐλῆς ταύτης.

Ὅ,τι ὅμως θὰ ἐφαίνετο ἰδίως, ἂν ὄχι ἄτοπον, τοὐλάχιστον ἔκτακτον εἰς πάντα ξένον, εἶναι ὅτι τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ παλατίου τὸ προσδιωρισμένον διὰ τὸν κύριον καρδινάλιον ἦτον λαμπρὸν, πολύφωτον, πολυάνθρωπον. Οἱ δορυφόροι ἐφύλατταν εἰς ὅλας τὰς θύρας, καὶ δὲν ἐπέτρεπαν τὴν εἴσοδον εἰς κανένα, ἐκτὸς τῶν ταχυδρόμων οἵτινες, καὶ εἰς τὸ ταξείδιον ἀκόμη, ἠκολούθουν τὸν καρδινάλιον διὰ τὰς ἀνταποκρίσεις του.

Ἐκ τῶν λοιπῶν πεντήκοντα, εἴκοσι μὲν ἦσαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς βασιλομήτορος, οἱ δὲ τριάκοντα ἀνεπαύοντο, διότι ἔμελλαν νὰ μεταλλάξουν αὔριον τοὺς συντρόφους των.

Εἰς τὸ μέρος ἀπ' ἐναντίας τὸ προσδιωρισμένον διὰ τὸν βασιλέα, ἦτον σκότος, σιωπὴ, καὶ ἐρημία. Ἀφοῦ ἐκλείσθησαν ἅπαξ αἱ θύραι, ὅλα τὰ σημεῖα τῆς βασιλείας ἐξέλιπαν. Οἱ ὑπηρέται ὅλοι εἶχαν ἀποσυρθῇ ὀλίγον κατ' ὀλίγον· ὁ κύριος Πρίγκιψ ἔστειλε νὰ ἐρωτήσῃ ἂν ἡ Μεγαλειότης Του εἶχεν ἀνάγκην τῆς ὑπηρεσίας του, καὶ ἀφοῦ τοῦ ἐμήνυσε τὸ σύνηθες ὄχι, ὁ ὑπολοχαγὸς τῶν δορυφόρων, ὅστις εἶχε τὴν ἕξιν καὶ τῆς ἐρωτήσεως καὶ τῆς ἀποκρίσεως, ὁ ὕπνος ἄρχισε νὰ καταλαμβάνῃ τοὺς πάντας, καθὼς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἁπλουστέρου τῶν πολιτῶν.

Καὶ μολαταῦτα, ἀπὸ τὸ δῶμα τοῦτο τοῦ νέου βασιλέως, καὶ ἡ μουσικὴ τῆς ἑορτῆς ἠκούετο, καὶ τὰ λαμπρῶς φωταγωγημένα παράθυρα τῆς μεγάλης αἰθούσης ἐφαίνοντο.

Δέκα λεπτὰ μετὰ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ εἰς τὸν κοιτῶνά του, ὁ νέος Λουδοβῖκος, ἀπὸ κίνησίν τινα μεγαλητέραν παρὰ τὴν γενομένην εἰς τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, διέκρινε τὴν ἔξοδον τοῦ καρδιναλίου, ὅστις διευθύνετο ἐπίσης εἰς τὴν κλίνην του, δορυφορούμενος ἀπὸ μέγαν ἀριθμὸν εὐγενῶν ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν.

Ἔπειτα, καὶ ἂν ἤθελεν ἀκόμη νὰ ἰδῇ τὴν κίνησιν ταύτην, ἔφθανε νὰ κυττάξῃ ἀπὸ τὸ παράθυρον, τοῦ ὁποίου τὰ φύλλα δὲν εἶχαν κλεισθῆ.

Ἡ Ἐξοχότης Του διέβη τὴν αὐλὴν, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν ἴδιον ΔΕΣΠΟΤΗΝ κρατοῦντα φανὸν εἰς τὰς χεῖρας· μετὰ ταῦτα διέβη ἡ βασιλομήτωρ, κρατουμένη μὲ οἰκειότητα ἀπὸ τὸν βραχίονα τῆς ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ, καὶ ἐπορεύοντο αἱ δύω, ὁμιλοῦσαι σιγαλὰ ὠπαλαιαὶ φίλαι.

Ὄπισθεν τῶν δύω τούτων ζευγαρίων, ἤρχοντο ἀρχόντισσαι μεγάλαι, ἀκόλουθοι, ἀξιωματικοί· τὰ φῶτα ἔλεγες καὶ ἑκατάκαιαν τὴν αὐλὴν ὅλην ὡς πυρκαϊὰ, τῆς ὁποίας κινητὴ ἦτον ἡ ἀντανάκλασις. Μετὰ ταῦτα, ὁ ἦχος τῶν βημάτων καὶ τῶν φωνῶν ἐχάθη εἰς τὰ ἐπάνω δώματα.

Τότε κανεὶς πλέον δὲν ἐσυλλογίζετο τὸν βασιλέα, ὅστις, ἀκουμβῶν περίλυπος εἰς τὸ παράθυρόν του, εἶχεν ἰδεῖ διερχόμενα ὅλα ἐκεῖνα τὰ φῶτα, εἶχεν ἀκούσει ἀπομακρυνομένους ὅλους ἐκείνους τοὺς ἤχους· κανείς! ἐξαιρουμένου μολαταῦτα τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου τοῦ μεδικείου ξενοδοχείου, τὸν ὁποῖον εἴδαμεν ἐξερχόμενον τυλιγμένον εἰς τὸν μαῦρον μανδύαν του.

Ὁ ἄγνωστος οὗτος εἶχεν ἀναβῆ ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ φρούριον, καὶ ἐπεριφέρετο μὲ τὴν μελαγχολικὴν μορφήν του εἰς τὰ πέριξ τοῦ παλατίου, τὸ ὁποῖον ὁ λαὸς ἐπερικύκλονεν ἀκόμη· ἐλέπων δὲ ὅτι κανεὶς δὲν ἐφύλαττε τὴν μεγάλην πύλην, οὔτε τὰ προπύλαια, διότι οἱ στρατιῶται τοῦ ΔΕΣΠΟΤΟΥ καὶ οἱ βασιλικοὶ στρατιῶται ἐφιλοφρονοῦντο ἀμοιβαίως, ἔπιναν δηλαδὴ ἀφθόνως ἀπὸ τὰ κρασία τοῦ παλατίου, ὁ ἄγνωστος ἔσχισε τὸ πλῆθος, ἔπειτα διέβη τὴν αὐλὴν, ἔπειτα ἦλθεν ἕως τὴν κορυφὴν τῆς κλίμακος, ἥτις ἔφερεν εἰς τοῦ καρδιναλίου.

Διευθύνθη ἴσως πρὸς τὸ μέρος τοῦτο, διότι ἐδῶ εἶδε τὰ φῶτα τὰ πολλὰ, καὶ τὴν μεγάλην κίνησιν τῶν ἀκολούθων καὶ τῶν ὑπηρετῶν.

Ἀλλὰ τὸν ἀνεχαίτισεν αἰφνιδίως τὸ σταύρωμα τοῦ τουφεκίου, καὶ ἡ κραυγὴ τοῦ σκοποῦ.

— Ποῦ πηγαίνεις, φίλε; ἠρώτησεν ὁ σκοπός.

— Εἰς τοῦ βασιλέως, ἀπεκρίθη ἥσυχα καὶ ὑπερήφανα ὁ ἄγνωστος.

Ὁ στρατιώτης ἐφώναξε τότε ἕνα τῶν ἀξιωματικῶν τῆς Αὐτοῦ Ἐξοχότητος, ὅστις, μὲ τὸ ὕφος ἐκεῖνο μὲ τὸ ὁποῖον γραφεὺς ὑπουργικὸς ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἐρωτήσεις ἱκετεύοντός τινος πολίτου, μόλις ἐκαταδέχθη ν' ἀποκριθῇ τὰ ἑξῆς·

— Εἰς τὴν ἀπέναντι κλίμακα.

Καὶ ὁ ἀξιωματικὸς, χωρὶς νὰ δώσῃ περαιτέρω

προσοχὴν εἰς τὸν ἄγνωστον, ἐπανέλαβε τὴν διακοπεῖσαν συνομιλίαν του.

Ὁ ξένος, χωρὶς ποσῶς ν' ἀποκριθῇ, διευθύνθη πρὸς τὴν δειχθεῖσαν κλίμακα.

Πρὸς τὸ μέρος τοῦτο οὔτε φωναὶ οὔτε φῶτα.

Ἀλλὰ σκότος, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐφαίνετο σκοπὸς περιπλανώμενος ὡς σκιά.

Ἀλλὰ σιωπή, ἥτις ἔκαμνε ν' ἀκούεται ὁ ἦχος τῶν βημάτων του, συνοδευόμενος ἀπὸ τὸν κρότον τῶν πτερνιστήρων του εἰς τὰς πλάκας.

Ὁ σκοπὸς οὗτος ἦτον εἷς τῶν εἴκοσι δορυφόρων τῆς ἰδιαιτέρας ὑπηρεσίας τοῦ βασιλέως, ἐκτελῶν τὸ ἔργον του μὲ τὴν ἀκαμψίαν καὶ τὴν εὐσυνειδησίαν ἀνδριάντος.

— Τίς εἶ; εἶπεν ὁ σκοπός.

— Καλὸς, ἀπεκρίθη ὁ ἄγνωστος.

— Τί θέλεις;

— Νὰ ὁμιλήσω τοῦ βασιλέως.

— Ὦ! ὦ! φίλτατέ μου κύριε, αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν.

— Καὶ διατί;

— Ὁ βασιλεὺς ἐπλάγιασε.

— Ἐπλάγιασεν ἀπὸ τώρα;

— Ναί.

— Δὲν πειράζει, πρέπει νὰ τοῦ ὁμιλήσω.

— Καὶ ἐγὼ σοῦ λέγω ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν.

— Ἐν τούτοις . . . .

— Μακράν!

— Ἔχεις τοιαύτην παραγγελίαν;

— Δὲν θὰ σοῦ δώσω λόγον. Μακράν!

Καὶ τὴν φορὰν ταύτην ὁ σκοπὸς συνώδευσε τοὺς λόγους του μὲ ἀπειλητικὸν κίνημα· ἀλλ' ὁ ἄγνωστος δὲν ἐσάλευσε ποσῶς ἀπὸ τὸν τόπον του, ὡς νὰ εἶχαν ριζώσει οἱ πόδες του εἰς τὸ ἔδαφος.

— Κύριε δορυφόρε, εἶπεν, εἶσαι εὐγενής;

— Ἔχω τὴν τιμὴν αὐτήν.

— Τὸ λοιπόν! Καὶ ἐγὼ εὐγενὴς εἶμαι, καὶ μεταξὺ εὐγενῶν ἀπαιτεῖται φιλοφροσύνη.

Ὁ σκοπὸς ἐχαμήλωσε τὸ ὅπλον του, νικηθεὶς ἀπὸ τὴν ἀξιοπρέπειαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐπροφέρθησαν οἱ λόγοι οὗτοι.

— Λέγε, κύριε, τοῦ εἶπε, καὶ, ἂν μοῦ ζητῇς πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς τὴν ἐξουσίαν μου . . . .

— Εὐχαριστῶ. Ἔχεις ἀξιωματικὸν, δὲν εἶναι ἀλήθεια;

— Τὸν ὑπολοχαγόν μας· μάλιστα, κύριε.

— Πολὺ καλά· ἐπιθυμῶ νὰ ὁμιλήσω μὲ τὸν ὑπολοχαγόν σας.

— Α! τότε ἀλλάζει. Ἀνάβα, κύριε.

Ὁ ἄγνωστος ἐχαιρέτησε τὸν σκοπὸν μὲ μεγαλοπρέπειαν, καὶ ἀνέβη τὴν κλίμακα, ἐνῷ ἡ φωνή· Ὑπολοχαγέ, σὲ ζητοῦν, μεταδιδομένη ἀπὸ σκοπὸν εἰς σκοπὸν, ἐπροπορεύετο τοῦ ἀγνώστου, καὶ ἐπήγαινε νὰ διαταράξῃ τὸν πρῶτον ὕπνον τοῦ ἀξιωματικοῦ.

Σύρων τὰ ὑποδήματά του, τρίβων τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ θηλυκόνων τὸν μανδύαν του, ὁ ἀξιωματικὸς ἐπροχώρησε τρία βήματα ἔμπροσθεν τοῦ ἀγνώστου.

— Τί ἐπιθυμεῖς, κύριε; τὸν ἠρώτησεν.

— Εἶσαι ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ὑπηρεσίας, ὁ ὑπολοχαγὸς τῶν δορυφόρων;

— Ἔχω τὴν τιμὴν αὐτὴν, ἀπεκρίθη ὁ ἀξιωματικός.

— Κύριε, πρέπει ἀφεύκτως νὰ λαλήσω μὲ τὸν βασιλέα.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἐκύταξε προσεκτικῶς τὸν ἄγνωστον, καὶ εἰς τὸ βλέμμα τοῦτο, ὅσον ταχὺ καὶ ἂν ἦπάντη διακεκριμένον ὑπὸ κοινότατον ἔνδυμα.

— Δὲν ὑποθέτω βέβαια ὅτι εἶσαι τρελλὸς, ἀπεκρίθη· καὶ ἐν τούτοις βλέπω, κύριε, ὅτι εἶσαι εἰς κατάστασιν νὰ γνωρίζῃς ὅτι δὲν ἐμβαίνουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἰς βασιλέα χωρὶς τὴν συγκατάθεσίν του.

— Θὰ συγκατατεθῇ, κύριε.

— Συγχώρησέ με, κύριε, ν' ἀμφιβάλλω· ὁ βασιλεὺς πρὸ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας ἐμβῆκεν εἰς τὸν κοιτῶνά του, καὶ τὴν στιγμὴν ταύτην πρέπει νὰ ἐκδύεται. Ἔπειτα, ἡ παραγγελία ἐδόθη.

— Ὅταν μάθῃ ποῖος εἶμαι, ἀπεκρίθη ὁ ἄγνωστος ἀνυψώσας τὴν κεφαλὴν, θὰ δώσῃ ἄλλην παραγγελίαν.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἐπὶ τὸ μᾶλλον ἐξεπλήσσετο, ἐπὶ τὸ μᾶλλον ὑπετάσσετο.

— Ἂν ἀπεφάσιζα νὰ σὲ ἀναγγείλω, ἠμπορῶ τοὐλάχιστον νὰ γνωρίζω ποῖον ὄνομα ἔπρεπε νὰ εἰπῶ, κύριε;

— Ἀνάγγειλε τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα Κάρολον τὸν Β', βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, Σκωτίας καὶ Ἰρλανδίας.

Ὁ ἀξιωματικὸς ἀφῆκε κραυγὴν ἐκπλήξεως, ὠπισθοδρόμησε, καὶ ἐφάνη εἰς τὸ ὠχρὸν πρόσωπόν του μία τῶν διαπεραστικωτέρων συγκινήσεων, ὅσας ποτὲ ἰσχυρᾶς ἐνεργείας ἄνθρωπος ἐπάσχισε νὰ καταπνίξῃ εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του.

— Ὦ! ναί, Μεγαλειότατε· τῷ ὄντι, εἶπεν, ἔπρεπε νὰ σὲ γνωρίσω.

— Εἶδες βέβαια τὴν εἰκόνα μου;

— Ὄχι, βασιλεῦ.

— Ἢ μὲ εἶδες τὸν ἴδιον ἄλλοτε εἰς τὴν αὐλὴν, πρὸ τοῦ νὰ μὲ διώξουν ἀπὸ τὴν Γαλλίαν;

— Ὄχι, βασιλεῦ· οὔτε τοῦτο.

— Τότε πῶς θὰ μ' ἐγνώριζες, ἂν δὲν εἶδες οὔτε τὴν εἰκόνα μου, οὔτ' ἐμὲ τὸν ἴδιον;

— Βασιλεῦ, εἶδα τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα τὸν βασιλέα πατέρα σου εἰς φοβερωτάτην στιγμήν.

— Τὴν ἡμέραν . . .

— Ναί.

Νέφος ζοφερὸν διῆλθε τὸ μέτωπον τοῦ βασιλέως· ἔπειτα, ἀπομακρύνων αὐτὸ μὲ τὴν χεῖρα·

— Δυσκολεύεσαι ἀκόμη νὰ μὲ ἀναγγείλῃς; εἶπε.

— Βασιλεῦ, ζητῶ συγχώρησιν, ἀπεκρίθη ὁ ἀξιωματικός· ἀλλὰ πῶς ἦτον δυνατὸν νὰ γνωρίσω βασιλέα ὑπὸ τοιαῦτα ἁπλᾶ φορέματα, καὶ μολαταῦτα, καθὼς ἔλαβα τὴν τιμὴν νὰ τὸ εἰπῶ πρὸ ὀλίγου εἰς τὴν Μεγαλειότητά Σου, εἶδα τὸν βασιλέα Κάρολον τὸν Α . . . πλὴν, συγχώρησέ με, τρέχω νὰ εἰδοποιήσω τὸν βασιλέα.

Ἔπειτα, στραφεὶς πάλιν·

— Ἐπιθυμεῖς βέβαια, Μεγαλειότατε, εἶπεν, ἡ συνέντευξις αὕτη νὰ φυλαχθῇ μυστική;

— Δὲν τὸ ἀπαιτῶ· πλὴν, ἂν ἦναι δυνατὸν νὰ φυλαχθῇ . . .

— Δυνατὸν εἶναι, βασιλεῦ, διότι ἠμπορῶ νὰ μὴν εἰδοποιήσω τὸν πρῶτον εὐγενῆ τῆς ὑπηρεσίας· πρέπει ὅμως διὰ τοῦτο νὰ συγκατατεθῇς, Μεγαλειότατε, νὰ μοῦ παραδώσῃς τὸ ξίφος σου.

— Τῷ ὄντι. Εἶχα λησμονήσει ὅτι κάνεις δὲν ἐμβαίνει ἔνοπλος εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας.

— Διὰ τὴν Μεγαλειότητά Σου ἠμπορεῖ νὰ γείνῃ ἐξαίρεσις, ἂν θέλῃς· ἀλλὰ τότε πρέπει νὰ σκεπάσω τὴν εὐθύνην μου, εἰδοποιῶν τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ βασιλέως.

— Ἰδοὺ τὸ ξίφος μου, κύριε. Θέλεις τώρα νὰ μὲ ἀναγγείλῃς εἰς τὴν Αὐτοῦ Μεγαλειότητα;

— Παρευθὺς, βασιλεῦ.

Καὶ ὁ ἀξιωματικὸς ἔτρεξεν ἀμέσως καὶ ἔκρουσε τὴν συγκοινωνοῦσαν θύραν, τὴν ὁποίαν τοῦ ἄνοιξεν ὁ θαλαμηπόλος.

— Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας· ἐφώναξεν ὁ ἀξιωματικός.

— Ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας! ἐπανέλαβεν ὁ θαλαμηπόλος.

Τὰς λέξεις ταύτας ἀκούσας, εἷς τῶν εὐγενῶν ἐτέντωσε τὰ δύω φύλλα συνάμα τῆς θύρας τοῦ βασιλέως, καὶ ἐφάνη τότε ὁ ΙΔ' Λουδοβῖκος, ἀσκεπὴς, χωρὶς ξίφος, μὲ τὸν ὑπενδύτην ἀνοικτὸν, καὶ προβαίνων μὲ μεγίστην ἔκπληξιν.

— Σὺ, ἀδελφέ μου! σὺ, εἰς Βλουᾶ! ἐφώναξεν ὁ Λουδοβῖκος, προσκαλῶν διὰ νεύματος τὸν εὐγενῆ καὶ τὸν θαλαμηπόλον ν' ἀναχωρήσουν, οἵτινες καὶ ἀπεσύρθησαν εἰς τὸ πλησιόχωρον δωμάτιον.

— Βασιλεῦ, ἀπεκρίθη ὁ Β' Κάρολος, ἐπήγαινα εἰς Παρισίους μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ ἰδῶ ἐκεῖ τὴν Μεγαλειότητά Σου, ὅταν ἐκ φήμης ἔμαθα ὅτι ἔμελλες νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Παρέτεινα τότε τὴν διαμονήν μου, ἔχων ἰδιαίτερόν τι νὰ σοῦ κοινοποιήσω.

— Θέλεις νὰ μοῦ λαλήσῃς εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦτον, ἀδελφέ μου;

— Μάλιστα, βασιλεῦ, διότι πιστεύω ὅτι κάνεις δὲν μᾶς ἀκούει.

— Ἀπέλυσα τὸν εὐγενῆ μου καὶ τὸν θαλαμηπόλον μου, οἵτινες εἶναι εἰς τὸ πλησιόχωρον δωμάτιον. Ἐκεῖ, ὀπίσω ἀπὸ τὸν ξυλότοιχον ἐκεῖνον, εἶναι δωμάτιον ἀπομονωμένον, κοινωνοῦν μὲ τὸν προθάλαμον· καὶ εἰς τὸν προθάλαμον τοῦτον ἕνα μόνον ἀξιωματικὸν εἶδες, δὲν εἶναι ἀλήθεια;

— Ναί, βασιλεῦ.

— Πολὺ καλά! Λέγε λοιπόν, ἀδελφέ μου, σὲ ἀκούω.

— Ἀρχίζω, βασιλεῦ, καὶ ἄμποτε νὰ λάβῃς οἶκτον εἰς τὰ δυστυχήματα τοῦ οἴκου μας!

Ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐκοκκίνισε, καὶ ἐπλησίασε τὸ θρονίον του εἰς τὸ θρονίον τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας.

— Βασιλεῦ, εἶπε Κάρολος ὁ Β', δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ ἐρωτήσω τὴν Μεγαλειότητά Σου ἂν γνωρίζῃς τὰ περιστατικὰ τῆς θλιβερᾶς μου ἱστορίας.

Ὁ ΙΔ' Λουδοβῖκος ἐκοκκίνισε τότε ἀκόμη περισσότερον· ἔπειτα, ἁπλώσας τὴν χεῖρά του εἰς τὴν χεῖρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας·

— Ἀδελφέ μου, εἶπεν, ἐντροπὴ εἶναι νὰ τὸ λέγω, ἀλλὰ σπανίως ὁ καρδινάλιος ὁμιλεῖ περὶ πολιτικῆς ἔμπροσθέν μου. Ἄλλο περισσότερον. Ἄλλοτε μοῦ ἀνεγίνωσκεν ἱστορικὰ τεμάχια ὁ θαλαμηπόλος μου Δαπόρτας· αὐτὸς δὲ ἔπαυσε τὰς ἀναγνώσεις ταύτας, καὶ μοῦ ἀφῄρεσε τὸν Δαπόρταν· διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὸν ἀδελφόν μου Κάρολον νὰ μοῦ τὰ εἰπῇ ὅλα, ὡς εἰς ἄνθρωπον ὅστις δὲν γνωρίζει τίποτε.

— Ἂς ἦναι, βασιλεῦ. Ἀρχίζω λοιπὸν μακρόθεν, καὶ τόσον περισσότερον ἐλπίζω νὰ κατανυχθῇ ἡ καρδία τῆς Μεγαλειότητός Σου.

— Λέγε, ἀδελφέ μου, λέγε.

— Ἠξεύρεις, βασιλεῦ, ὅτι, προσκληθεὶς κατὰ τὸ 1650 εἰς Ἐδιμβοῦργον, διαρκούσης τῆς ἐκστρατείας τοῦ Κρόμβελ εἰς Ἰρλανδίαν, ἐστέφθην ἐγὼ εἰς Στών. Ἓν ἔτος μετὰ ταῦτα, πληγωθεὶς εἰς μίαν τῶν ἐπαρχιῶν τὰς ὁποίας ἥρπασεν, ὁ Κρόμβελ ἐπανῆλθε καθ' ἡμῶν. Νὰ ἐξέλθω εἰς ἀπάντησίν του ἦτον ὁ σκοπός μου· νὰ παραιτήσω τὴν Σκωτίαν ἦτον ἡ ἐπιθυμία μου.

— Ἐν τούτοις, ἀπεκρίθη ὁ νέος βασιλεὺς, ἡ Σκωτία εἶναι σχεδὸν πατρίς σου, ἀδελφέ μου.

— Ναί· πλὴν οἱ Σκῶτοι ἦσαν δι' ἐμὲ σκληροὶ συμπατριῶται! Μὲ ἠνάγκασαν, βασιλεῦ, ν' ἀρνηθῶ τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων μου· ἐκρέμασαν τὸν λόρδ Μοντρόζ, τὸν πιστότατον τῶν ὑπηρετῶν μου, διότι δὲν ἀνῆκεν εἰς τὴν Κοβεναντικὴν αἵρεσιν· καὶ ἐπειδὴ ὁ δυστυχὴς οὗτος μάρτυς, ἀφοῦ τοῦ ὑπεσχέθησαν νὰ κάμουν ὅ,τι ζητήσῃ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου του, ἐζήτησε νὰ διαμελισθῇ τὸ σῶμά του εἰς τόσα κομμάτια, ὅσαι ἦσαν αἱ πόλεις τῆς Σκωτίας, ὥστε νὰ διασθοθοῦν παντοῦ τῆς πίστεώς του τὰ σημεῖα, ἀδύνατον ἦτον νὰ ἐβγῶ ἀπὸ μίαν πόλιν ἢ νὰ ἐμβῶ εἰς ἄλλην, χωρὶς νὰ περάσω ἀπ' ἔμπροσθεν μέλους τινὸς τοῦ σώματος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐνήργησεν, ἐπολέμησεν, ἀνέπνευσε δι' ἐμέ.

Διῆλθα λοιπὸν, διὰ τολμηρᾶς πορείας, τὸν στρατὸν τοῦ Κρόμβελ, καὶ ἐμβῆκα εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Ὁ προστάτης ἄρχισε τότε νὰ τρέχῃ κατόπιν τῆς παραδόξου ταύτης φυγῆς, τῆς ὁποίας βασιλικὸν διάδημα ἦτον τὸ ἄθλον. Ἂν ἦτον δυνατὸν νὰ φθάσω εἰς Λονδῖνον πρὸ αὐτοῦ, βέβαια τὸ ἄθλον τοῦ δρόμου θὰ τὸ ἐκέρδαινα ἐγώ· ἀλλὰ μ' ἔφθασεν εἰς Βορσέστερ.

Ὁ δαίμων τῆς Ἀγγλίας δὲν ἦτον πλέον μὲ ἡμᾶς, ἀλλὰ μὲ αὐτόν. Βασιλεῦ, τὴν 3 σεπτεμβρίου 1651, ἡμέραν ἐπέτειον τῆς ἄλλης ἐκείνης μάχης τοῦ Δουμπάρ, τῆς ὀλεθριωτάτης εἰς τοὺς Σκώτους, ἐνικήθην. Δύω χιλιάδες ἀνδρῶν ἔπεσαν περὶ ἐμὲ πρὶν ἀποφασίσω νὰ ὀπισθοδρομήσω οὔτε ἓν βῆμα. Τέλος πάντων ἐβιάσθην νὰ φύγω.

Ἔκτοτε ἡ ἱστορία μου ἔγεινε μυθιστορία. Καταδιωκόμενος μανιωδῶς, ἔκοψα τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου καὶ ἐνδύθην ὡς ὑλοτόμος. Ἐπειδὴ ἔμεινα κρυμμένος μίαν ὁλόκληρον ἡμέραν μεταξὺ τῶν κλάδων δρυὸς, ἡ δρῦς αὕτη ὠνομάσθη δρῦς βασιλικὴ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο σώζεται μέχρι τῆς σήμερον. Τὰ συμβάντα μου εἰς τὴν Κομητείαν τοῦ Στραφόρδ, ἀφόπου ἔφυγα φέρων ὀπίσω μου ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἵππου τὴν κόρην τοῦ ξενοδόχου μου, γίνονται μέχρι τοῦδε διήγημα ἑσπερινὸν τῶν οἰκογενειῶν, καὶ θὰ δώσουν ὕλην εἰς πολλὰ ἐθνικὰ τραγούδια. Θὰ γράψω ποτὲ ὅλα ταῦτα, βασιλεῦ, ὡς μάθημα τῶν ἀδελφῶν μου βασιλέων.

Θὰ εἰπῶ ὅτι, φθάσας εἰς τοῦ κυρίου Νόρτων, ἀπήντησα ἐφημέριόν τινα τῆς αὐλῆς, ὅστις

παίζουν τοὺς κώνους, καὶ γέροντα ἄλλον ὑπηρέτην, ὅστις ἐπρόφερε τὸ ὄνομά μου χύνων θερμὰ δάκρυα, καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ μὲ φονεύσῃ διὰ τῆς πίστεώς του, μὲ τὴν αὐτὴν σχεδὸν βεβαιότητα μὲ τὴν ὁποίαν θὰ τὸ ἔκαμνεν ἄλλος διὰ τῆς προδοσίας. Τέλος πάντων θὰ διηγηθῶ τοὺς φόβους μου· ναί, βασιλεῦ, τοὺς φόβους μου, ὅταν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συνταγματάρχου Βένδαμ, πεταλωτὴς ἵππων, ἐπισκεπτόμενος τοὺς ἵππους μας, ὡμολόγησεν ὅτι εἶχαν πεταλωθῆ εἰς τὰς βορείους ἐπαρχίας.

— Παράδοξον πρᾶγμα! ἐμουρμούρισεν ὁ ΙΔ΄ Λουδοβίκος, τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἐγνώριζα. Ἤξευρα μόνον ὅτι ἐπεβιβάσθης εἰς Βριγελμστὲρ καὶ ἀπεβιβάσθης εἰς Νορμανδίαν.

— Ὦ! εἶπεν ὁ Κάρολος· ἂν τὸ συγχωρῆς, ὦ Θεέ μου! ν' ἀγνοοῦν οἱ βασιλεῖς τὴν ἱστορίαν ὁ εἷς τοῦ ἄλλου, τότε πῶς θέλει νὰ βοηθοῦνται!

— Ἀλλ' εἰπέ μου, ἀδελφέ μου, ἠκολούθησεν ὁ ΙΔ΄ Λουδοβίκος, πῶς, ἐνῷ ἤξερες τόσον κακὴν ὑποδοχὴν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἐλπίζεις τι ἀκόμη ἀπὸ τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον τόπον καὶ τὸν ἀποστάτην ἐκεῖνον λαόν;

— Ὦ! βασιλεῦ! Ἐλπίζω, διότι, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Βορσέστερ, μεγάλη μεταβολὴ ἔγεινεν εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον! Ὁ Κρόμβελ ἀπέθανεν, ἀφοῦ ὑπέγραψε μὲ τὴν Γαλλίαν συνθήκην, εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραψε τὸ ὄνομά του ἐπάνω τοῦ ἐδικοῦ σου. Ἀπέθανε τὴν 3 σεπτεμβρίου 1658, νέαν ἐπέτειον ἡμέραν τῶν δύο μαχῶν τοῦ Βορσέστερ καὶ τοῦ Δουμπάρ.

— Καὶ ὁ υἱός του τὸν διεδέχθη.

— Εἶναι ὅμως τινὲς, βασιλεῦ, οἵτινες ἔχουν μὲν οἰκογένειαν, ἀλλὰ δὲν ἔχουν διάδοχον. Ἡ διαδοχὴ τοῦ Ὀλιβιέρου ἦτον βάρος δυσβάστακτον διὰ τὸν Ρικάρδον. Ὁ Ρικάρδος οὗτος ὅστις δὲν ἦτον οὔτε δημοκρατικὸς οὔτε βασιλικὸς, ὁ Ρικάρδος ὅστις ἄφινε τὴν φρουράν του νὰ τρώγῃ τὸ γεῦμά του, καὶ τοὺς στρατηγούς του νὰ κυβερνοῦν τὴν πολιτείαν, ὁ Ρικάρδος, λέγω, παρητήθη τῆς προστατικῆς ἀξίας τὴν 22 ἀπριλίου 1659. Παρῆλθεν ἔκτοτε, βασιλεῦ, πλέον τοῦ ἔτους.

Ἔκτοτε ἡ Ἀγγλία παρουσιάζει στάδιον εὐρύχωρον, ὅπου καθεὶς παίζει εἰς τοὺς κύβους τὸ στέμμα τοῦ πατρός μου· οἱ δὲ μανιωδέστεροι τῶν κυβευτῶν τούτων εἶναι ὁ Λαμπὲρ καὶ ὁ Μώγκ. Καὶ ἐγὼ λοιπὸν, βασιλεῦ, ἐπιθυμῶ νὰ παίξω τὸ παιγνίδιον τοῦτο, τοῦ ὁποίου τὸ καταβαλλόμενον ἀργύριον ἐρρίφθη εἰς τὸν βασιλικόν μου μανδύαν. Βασιλεῦ, ἢ ἓν ἑκατομμύριον φράγκων, νὰ χρησιμεύσῃ εἰς διαφθορὰν τῶν κυβευτῶν τούτων, καὶ ν' ἀποκτήσω δι' αὐτοῦ σύμμαχον· ἢ διακοσίους τῶν εὐγενῶν σου, μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὁποίων νὰ τοὺς ἀποβάλω ἀπὸ τὰ ἀνάκτορά μου τοῦ Χάϊτ-Χὰλ, καθὼς ὁ Ἰησοῦς ἀπέβαλεν ἀπὸ τὸν ναὸν τοὺς κολλυβιστάς.

— Λοιπὸν, ἀπεκρίθη ὁ Λουδοβίκος, ἔρχεσαι νὰ μοῦ ζητήσῃς . . . .

— Τὴν συνδρομήν σου, βασιλεῦ· τὴν συνδρομὴν δηλαδὴ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ὄχι μόνον οἱ βασιλεῖς, ἀλλὰ καὶ οἱ ἁπλοῖ χριστιανοὶ χρεωστοῦν ὁ εἷς πρὸς τὸν ἄλλον· τὴν συνδρομήν σου, βασιλεῦ, εἴτε εἰς χρήματα εἴτε εἰς ἄνδρας· τὴν συνδρομήν σου, βασι-

— Ἐγὼ ἐντὸς ἑνὸς μηνὸς, εἴτε μεταχειρισθῶ τὸν τικός. τοῦ Μὼγκ, εἴτε τὸν Μὼγκ κατὰ τοῦ Λαμπὲρ, θὰ κατακτήσω τὴν πατρικήν μου κληρονομίαν, χωρὶς νὰ χάσῃ οὔτε γκινέαν ἡ πατρίς μου, οὔτε ῥανίδα αἵματος οἱ ὑπήκοοί μου, διότι εἶναι σήμερον μεθυσμένοι ἀπὸ ἐπανάστασιν, *προστατείαν* καὶ δημοκρατίαν, καὶ ἄλλο τι δὲν ζητοῦν, παρὰ νὰ πέσουν κλονούμενοι καὶ ν' ἀποκοιμηθοῦν εἰς τὸν κόλπον τῆς βασιλείας· τὴν συνδρομήν σου, βασιλεῦ, καὶ θὰ γνωρίζω περισσοτέραν χάριν εἰς τὴν Μεγαλειότητά Σου, παρὰ εἰς τὸν πατέρα μου. Ἄθλιε πάτερ! πόσον ἀκριβὰ ἐπλήρωσες τὴν καταστροφὴν τοῦ οἴκου μας! Βλέπεις, βασιλεῦ, ἂν ἦμαι δυστυχὴς, ἂν ἦμαι ἀπηλπισμένος, διότι, ἰδοὺ, κατακρίνω τὸν πατέρα μου.

Καὶ τὸ αἷμα ἀνέβη εἰς τὸ ὠχρὸν πρόσωπον τοῦ Β΄ Καρόλου, μείναντος ὀλίγον μὲ τὴν κεφαλὴν εἰς τὰς δύο του χεῖρας, ὡς τυφλωθέντος ἀπὸ τὸ αἷμα ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐφάνη ὅτι ἐπανεστάτησε κατ' αὐτοῦ διὰ τὴν υἱϊκὴν βλασφημίαν.

Ὁ νέος βασιλεὺς δὲν ἦτον ὀλιγώτερον δυστυχὴς τοῦ πρωτοτόκου ἀδελφοῦ του· ἐταράττετο ὅλος εἰς τὸ θρονίον του, καὶ δὲν εὕρισκε λέξιν ν' ἀποκριθῇ.

Τέλος πάντων, Κάρολος ὁ Β΄, ὅστις, πρεσβύτερος ὢν κατὰ δέκα ἔτη τοῦ Λουδοβίκου, εἶχε καὶ δύναμιν ἀνωτέραν νὰ καταβάλῃ τὴν συγκίνησίν του, ἤρξε πρῶτος τὸν λόγον.

— Βασιλεῦ, εἶπε, περιμένω τὴν ἀπόκρισίν σου· τὴν περιμένω, ὡς ὁ κατάδικος τὴν κατ' αὐτοῦ ἀπόφασιν. Πρέπει νὰ ζήσω; πρέπει ν' ἀποθάνω;

— Ἀδελφέ μου, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας πρὸς τὸν ἔκπτωτον βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, ζητεῖς ἑκατομμύριον ἀπ' ἐμέ! ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἀπέκτησα ποτὲ οὔτε τὸ τέταρτον τῆς ποσότητος ταύτης! Δὲν εἶμαι ἐγὼ περισσότερον βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, παρότι εἶσαι σὺ τῆς Ἀγγλίας βασιλεύς. Εἶμαι ἁπλοῦν ὄνομα, εἶμαι γράμμα ἐνδυμένον μὲ βελλοῦδον φέρον ἄνθη κρίνου, καὶ τίποτε περισσότερον. Κάθημαι ἐπὶ θρόνου ὁρατοῦ, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον ὑπερέχω τῆς Μεγαλειότητός Σου. Δὲν ἔχω τίποτε, δὲν δύναμαι τὸ παραμικρόν.

— Ἀληθινά! ἐφώναξεν ὁ Β΄ Κάρολος.

— Ἀδελφέ μου, εἶπεν ὁ Λουδοβίκος χαμηλόνων τὴν φωνὴν, ὑπέρερα δυστυχίας, τὰς ὁποίας δὲν ὑπέφεραν οἱ πτωχότεροι τῶν εὐγενῶν μου. Ἂν ὁ πτωχός μου Λαπόρτας ἦτον πλησίον μου, θὰ σοῦ ἔλεγεν ὅτι ἐκοιμήθην εἰς σχισμένα σινδόνια, καὶ ἔβγαιναν οἱ πόδες μου ἀπὸ τὰς τρύπας· θὰ σοῦ ἔλεγεν ὅτι ἀργότερα, ὅταν ἐζήτουν τὰ ὀχήματά μου, μοῦ ἔφεραν ἁμάξια μισοφαγωμένα ἀπὸ τοὺς ποντικοὺς τῶν ἁμαξώνων· θὰ σοῦ ἔλεγεν ὅτι, ὅταν ἐζήτουν τὸ γεῦμά μου, ἔτρεχαν νὰ πληροφορηθοῦν εἰς τὰ μαγειρεῖα τοῦ καρδιναλίου ἂν ἦτον φαγητὸν διὰ τὸν βασιλέα. Καὶ, ἄκουσε, σήμερον, σήμερον ἀκόμη, ἐνῷ εἶμαι εἰκοσιδύω ἐτῶν, σήμερον, ἐνῷ ἔφθασα τὸ ἔτος τῆς μεγάλης ἐνηλικιότητος τῶν βασιλέων, σήμερον, ἐνῷ ἔπρεπε νὰ ἔχω τὰ κλειδία τοῦ ταμιείου, τὴν διεύθυνσιν τῆς πολιτικῆς, τὴν ὑπεροχὴν τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου, ῥίψε τοὺς ὀφθαλμούς σου ὀλόγυρά μου, ἰδὲ τί μοῦ ἀφίνουν. Κύτταξε ὁποία ἐγκατάλειψις, ὁποία περιφρόνησις, ὁποία σιωπὴ περὶ ἐμὲ, ἐνῷ ἐκεῖ πέραν, ἰδὲ, ἰδὲ ἐκεῖ πέραν, κύτταξε πόσον πλῆθος, πόσα φῶτα, πόση λατρεία! Ἐκεῖ, ἐκεῖ,

βλέπεις; Ἐκεῖ εἶναι ὁ ἀληθινὸς βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, ἀδελφέ μου.

— Εἰς τοῦ καρδιναλίου;

— Εἰς τοῦ καρδιναλίου, ναί.

— Τότ' ἡ καταδίκη μου, βασιλεῦ, εἶναι βεβαία.

Ὁ ΙΔ΄ Λουδοβίκος δὲν ἀπεκρίθη ποσῶς.

— Λέγω καταδίκη, καὶ λέγω ἀλήθειαν, διότι ποτὲ δὲν θὰ ζητήσω τὴν συνδρομὴν ἐκείνου, ὅστις θ' ἄφινε ν' ἀποθάνουν ἀπὸ τὸ ψῦχος τὴν μητέρα μου καὶ τὴν ἀδελφήν μου, τὴν θυγατέρα δηλαδὴ καὶ τὴν ἐγγόνην τοῦ Δ΄ Ἑνρίκου, ἂν ὁ κύριος Ρὲτζ καὶ τὸ συνέδριον δὲν ἔστελλαν εἰς αὐτὰς ξύλα καὶ ψωμία.

— Ν' ἀποθάνουν! ἐμουρμούρισεν ὁ Λουδοβίκος.

— Πολὺ καλά! ἠκουλούθησεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ὁ πτωχὸς Κάρολος ὁ Β΄, ὁ ἔγγονος τοῦ Δ΄ Ἑνρίκου, καθὼς σὺ, βασιλεῦ, μὴ ἔχων μήτε συνέδριον, μήτε καρδινάλιον Ρὲτζ, θ' ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πεῖναν, καθὼς ὀλίγον ἔλειψε ν' ἀποθάνουν ἡ ἀδελφή του καὶ ἡ μήτηρ του.

Ὁ Λουδοβίκος καταίβαστε τὰ ὀφρύδια, καὶ ἔστριψε μὲ βίαν τὰ τρίχαπτα τῶν χειρίδων του.

Ἡ ἀτονία, ἡ ἀκινησία αὕτη, καλύπτουσαι τόσον ὁρατὴν συγκίνησιν, ἐξέπληξαν τὸν βασιλέα Κάρολον· ὅθεν καὶ ἔλαβεν εὐθὺς τὴν χεῖρα τοῦ νέου.

— Εὐχαριστῶ, εἶπεν, ἀδελφέ μου· μ' ἔκλαυσες· τοῦτο μόνον ἠδυνάμην ν' ἀπαιτήσω ἀπὸ σὲ εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεσαι.

— Βασιλεῦ, εἶπεν αἰφνιδίως ὁ Λουδοβίκος ἀνυψώσας τὴν κεφαλὴν, εἶπες ὅτι σοῦ χρειάζεται ἡ ἓν ἑκατομμύριον φράγκων, ἢ διακόσιοι εὐγενεῖς;

— Βασιλεῦ, ἓν ἑκατομμύριον φθάνει.

— Πολλὰ ὀλίγον εἶναι.

— Προσφερόμενον εἰς ἕνα μόνον ἄνθρωπον, εἶναι πολύ. Συχνάκις ἐπληρώθησαν ὀλιγώτερον ἀκριβὰ πεποιθήσεις· ἐγὼ ἔχω νὰ κάμω μὲ συνειδήσεις διεφθαρμένας.

— Διακόσιοι εὐγενεῖς, συλλογίσου, εἶναι ὀλίγον περισσότεροι ἑνὸς λόχου· τίποτε ἄλλο.

— Βασιλεῦ, ἡ οἰκογένειά μου φυλάττει τὴν ἑξῆς παράδοσιν· ὅτι τέσσαρες ἄνδρες, τέσσαρες εὐγενεῖς γάλλοι, ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν πατέρα μου, ὀλίγον ἔλειψε νὰ σώσουν τὸν πατέρα μου τοῦτον, δικασθέντα ἀπὸ κοινοβούλιον, φρουρούμενον ἀπὸ πολυπληθῆ στρατὸν, περικυκλωμένον ἀπὸ ὁλόκληρον ἔθνος.

— Λοιπὸν, ἂν ἠμπορέσω νὰ σοῦ λάβω ἓν ἑκατομμύριον φράγκων, ἢ διακοσίους εὐγενεῖς, θὰ μείνῃς εὐχαριστημένος, καὶ θὰ μὲ νομίζῃς ἀγαπητὸν ἀδελφόν σου;

— Θὰ σὲ νομίζω σωτῆρά μου· καὶ, ἂν ἀναβῶ εἰς τὸν θρόνον τοῦ πατρός μου, ἡ Ἀγγλία θὰ ἦναι, τοὐλάχιστον ἐπὶ τῆς βασιλείας μου, ἀδελφὴ τῆς Γαλλίας, καθὼς ἐγὼ θὰ ἦμαι ἀδελφός σου.

— Ἂς ἦναι, ἀδελφέ μου! εἶπεν ἐγερθεὶς ὁ Λουδοβίκος, ὅ,τι διστάζεις νὰ ζητήσῃς ὁ ἴδιος θὰ τὸ ζητήσω ἐγώ· ὅ,τι ποτὲ δὲν ἠθέλησα νὰ κάμω διὰ τὸν ἑαυτόν μου, θὰ τὸ κάμω διὰ σέ. Θὰ πηγαίνω νὰ εὕρω τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, — τὸν ἄλλον, τὸν πλούσιον, τὸν ἰσχυρόν, — καὶ θὰ ζητήσω, ἐγὼ, τὸ ἑκατομμύριον αὐτό, ἢ τοὺς διακοσίους εὐγενεῖς· καὶ βλέπομεν!

— Ὦ! ἐφώναξεν ὁ Κάρολος, εἶσαι εὐγενὴς φίλος, βασιλεῦ, καρδία ἀπὸ τὸν θεὸν πλασμένη! Μὲ σώζεις, ἀδελφέ μου, καὶ, ὅταν λάβῃς ἀνάγκην ἀπὸ τὴν ζωὴν τὴν ὁποίαν μοῦ δίδεις, ζήτησέ μου την!

— Σιωπή! ἀδελφέ μου, σιωπή! εἶπε σιγαλὰ ὁ Λουδοβίκος. Πρόσεχε μὴ σὲ ἀκούσουν! Δὲν εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὸ τέλος. Νὰ ζητήσῃ κανεὶς ἀργύριον ἀπὸ τὸν Μαζαρῖνον! εἶναι περισσότερον παρὰ νὰ περάσῃ τὸ μαγευμένον δάσος, τοῦ ὁποίου ἕκαστον δένδρον περιέχει δαίμονα! εἶναι περισσότερον παρὰ νὰ πηγαίνῃ νὰ κατακτήσῃ ὁλόκληρον κόσμον!

— Ἐν τούτοις, βασιλεῦ, ὅταν ζητῇς . . .

— Σοῦ εἶπα ὅτι δὲν ζητῶ ποτέ, ἀπεκρίθη ὁ Λουδοβίκος μὲ ὑπερηφάνειαν, ἥτις ἔκαμε τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας νὰ κιτρινίσῃ.

Καὶ ἐπειδὴ οὗτος, ὡς ἄνθρωπος πειραγμένος, ἐκινήθη θέλων ν' ἀναχωρήσῃ.

— Συγχώρησέ με, ἀδελφέ μου, ἀπεκρίθη· ἐγὼ δὲν ἔχω μητέρα, δὲν ἔχω ἀδελφὴν νὰ πάσχουν. Ὁ θρόνος μου εἶναι τραχὺς καὶ γυμνός· κάθημαι ὅμως σφιχτὰ εἰς τὸν θρόνον μου τοῦτον. Συγχώρησέ με, ἀδελφέ μου· μὴ μὲ καταδικάζῃς διὰ τὸν λόγον τὸν ὁποῖον εἶπα· εἶναι λόγος περιφιλαυτίας, καὶ διὰ τοῦτο θὰ τὸν ἐξαγοράσω μὲ θυσίαν. Πηγαίνω νὰ εὕρω τὸν κύριον καρδινάλιον. Περίμενέ με, σὲ παρακαλῶ. Ἐπιστρέφω.

Ι.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΖΑΡΙΝΟΥ.

Ἐνῷ ὁ βασιλεὺς διευθύνετο δρομαῖος πρὸς τὴν ἄλλην πτέρυγα τῶν ἀνακτόρων, ὅπου κατέλυεν ὁ καρδινάλιος, καὶ συνωδεύετο ἀπὸ μόνον τὸν θαλαμηπόλον του, ὁ ἀξιωματικὸς τῶν δορυφόρων, ἀναπνέων ὡς ἄνθρωπος ἀναγκασθεὶς νὰ κρατήσῃ ὥραν πολλὴν τὴν ἀναπνοήν του, ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ εἰρημένον μικρὸν δωμάτιον, τὸ ὁποῖον ὁ βασιλεὺς ἐνόμιζεν ἔρημον. Τὸ δωμάτιον τοῦτο ἀπετέλει ἄλλοτε μέρος τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος, τότε ὅμως ἐχωρίζετο ἀπὸ μικρὸν μεσότοιχον. Ὁ χωρισμὸς οὗτος, ὡς ἦτον ἐπόμενον, ἐμπόδιζε μὲν τὴν ὅρασιν, ἐπέτρεπε δὲ καὶ εἰς τὴν ὀλιγώτερον περίεργον ἀκοὴν ν' ἀκρασθῇ ὅλα τὰ λεγόμενα εἰς τὸν κοιτῶνα.

Δὲν ἦτον λοιπὸν ἀμφιβολία ὅτι ὁ ὑπολογαγὸς οὗτος τῶν δορυφόρων ἤκουσεν ὅλα τὰ συμβάντα πλησίον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Εἰδοποιηθεὶς ὅμως ἀπὸ τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ νέου βασιλέως, ἐξῆλθεν ἐγκαίρως ὥστε νὰ τὸν χαιρετήσῃ διαβαίνοντα καὶ νὰ τὸν συνοδεύσῃ μὲ τὸ βλέμμα, ἑωσότου ἔγεινεν ἄφαντος εἰς τὸν διάδρομον.

Ὅταν δὲν τὸν ἔβλεπε πλέον, ἔσεισε τὴν κεφαλὴν εἰς τρόπον ὁλωσδιόλου ἴδιον εἰς αὐτὸν, καὶ, μὲ φωνὴν ἥτις, μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη τὰ ὁποῖα διῆλθε μακρὰν τῆς Γασκωνίας, δὲν εἶχε χάσει ποσῶς τὴν γασκωνικήν της προφορὰν, εἶπεν·

— Ἐλεεινὴ ὑπηρεσία! ἐλεεινὸς κύριος! . . . .

Ἔπειτα, τοὺς λόγους τούτους εἰπὼν, ὁ ὑπολογαγὸς ἐκάθησε πάλιν εἰς τὸ θρονίον του, ἐτέντωσε τὰ σκέλη του καὶ ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς ἄνθρωπος κοιμώμενος ἢ σκεπτόμενος.

Διαρκούντων τοῦ βραχυτάτου τούτου μονολόγου καὶ τῆς μετ' αὐτὸν σκηνῆς, καὶ ἐνῷ ὁ βασιλεὺς, διατρέχων τοὺς μακροὺς διαδρόμους τοῦ παλαιοῦ φρουρίου, διευθύνετο εἰς τοῦ κυρίου Μαζαρίνου, σκηνὴ

ἄλλου εἴδους παριστάνετο εἰς τοῦ κυρίου καρδιναλίου.

Ὁ Μαζαρῖνος εἶχε πλαγιάσει, βασανιζόμενος ὀλίγον ἀπὸ τὰ ῥευματικά. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτον ἄνθρωπος πολλὰ τακτικός, καὶ ἤθελε νὰ ὠφεληθῆται καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πόνους του, ἐβίαζε τὴν ἀγρυπνίαν του νὰ γίνεται ταπεινοτάτη τῆς φιλεργίας του δούλη. Ὅθεν διέταξε τὸν θαλαμηπόλον του Βερνουῖνον νὰ πλησιάσῃ μικρὸν ὁδοιπορικὸν ἀνάβαθρον, ὥστε νὰ γράφῃ ἐπὶ τῆς κλίνης.

Ἐπειδὴ δὲ πάλιν τὰ ῥευματικὰ εἶναι ἐχθρὸς ὅστις δὲν καταβάλλεται τόσον εὔκολα, καὶ ἐπειδὴ, ὁσάκις ἐκινεῖτο, ὁ πόνος ἐγίνετο ὀξύτερος, εἶπεν εἰς τὸν Βερνουῖνον·

— Ὁ Βριέννης δὲν εἶναι ἐδῶ;

— Ὄχι, ἐξοχώτατε, ἀπεκρίθη ὁ θαλαμηπόλος. Ὁ κύριος Βριέννης ἔλαβε τὴν ἄδειάν σου καὶ ἐπῆγε νὰ κοιμηθῇ. Ἂν ἐπιθυμῇς ὅμως, ἐξοχώτατε, τὸν ἐξυπνοῦμεν θαυμάσια.

— Ὄχι, δὲν εἶναι ἀνάγκη. Ἂς ἰδοῦμεν μολαταῦτα. Κατηραμένοι ἀριθμοί!

Καὶ ὁ καρδινάλιος ἄρχισε νὰ συλλογίζεται, ἀριθμῶν μὲ τὰ δάκτυλά του.

— Ὦ! πάλιν ἀριθμοί! εἶπεν ὁ Βερνουῖνος· πολὺ καλά! Ἂν ἀρχίσῃς πάλιν, ἐξοχώτατε, τοὺς λογαριασμοὺς, σοῦ ὑπόσχομαι δι' αὔριον τὴν ὡραιοτέραν κεφαλαλγίαν τοῦ κόσμου! Καὶ μάλιστα νὰ μὴν ἦναι καὶ ὁ κύριος Γκενὼ ἐδῶ.

— Ἔχεις δίκαιον, Βερνουῖνε. Ἂς ἦναι! Λάβε σὺ, φίλε μου, τὴν θέσιν τοῦ Βριέννου. Τῷ ὄντι, ἔπρεπε νὰ φέρω μαζί μου τὸν κύριον Κολμπέρ. Ὁ νέος οὗτος πηγαίνει καλὰ, Βερνουῖνε, πολὺ καλά. Τακτικώτατον παιδίον!

— Δὲν ἠξεύρω, εἶπεν ὁ θαλαμηπόλος, ἐγὼ ὅμως δὲν ἀγαπῶ τὰ μοῦτρά του καὶ ἂς πηγαίνῃ ὁ νέος πολὺ καλά.

— Καλὰ, καλὰ, Βερνουῖνε! Εἶναι περιττὴ ἡ γνώμη σου. Κάθησε αὐτοῦ, λάβε τὸ κονδύλιον καὶ γράφε.

— Ἐκάθησα, ἐξοχώτατε· τί πρέπει νὰ γράψω.

— Αὐτοῦ, πολὺ καλὰ, εἰς τὴν σειρὰν τῶν δύω χαραγμένων γραμμῶν.

— Ἕτοιμος.

— Γράφε. Ἑπτακοσίας ἑξήκοντα χιλιάδας φράγκων.

— Ἔγραψα.

— Ἀπὸ Δυών. . . .

Ὁ καρδινάλιος ἐφαίνετο διστάζων.

— Ἀπὸ Δυών, ἐπανέλαβεν ὁ Βερνουῖνος.

— Τρία ἑκατομμύρια ἐννεακοσίας χιλιάδ. φράγκων.

— Πολὺ καλὰ, ἐξοχώτατε.

— Ἀπὸ Βορδώ, ἑπτὰ ἑκατομμύρια.

— Ἑπτὰ, ἐπανέλαβεν ὁ Βερνουῖνος,

— Αἴ ναί, εἶπε θυμωμένος ὁ καρδινάλιος, ἑπτά. Ἔπειτα, μετανοῶν, ἐπροσθεσε· Καταλαμβάνεις, Βερνουῖνε, ὅτι αὐτὰ ὅλα εἶναι χρήματα νὰ ἐξοδευθοῦν.

— Αἴ! ἐξοχώτατε, εἴτε ἐξοδευθοῦν, εἴτε ταμιευθοῦν, ὀλίγον μὲ μέλει, ἀφοῦ ὅλα αὐτὰ τὰ ἑκατομμύρια δὲν εἶναι ἐδικά μου.

— Τὰ ἑκατομμύρια αὐτὰ εἶναι τοῦ βασιλέως· λογαριάζω τὰ χρήματα τοῦ βασιλέως. Ἂς ἰδοῦμεν, τί ἐλέγαμεν; . . . μὲ διακόπτεις πάντοτε, Βερνουῖνε!

— Ἑπτὰ ἑκατομμύρια ἀπὸ Βορδώ.

— Ἀ! ναί, ἀλήθεια. Ἀπὸ Μαδρὶτ, τέσσαρα. Σοῦ ἐξηγῶ τίνος εἶναι αὐτὰ τὰ χρήματα, Βερνουῖνε, διότι ὅλος ὁ κόσμος ἔχει τὴν ἀνοησίαν νὰ μὲ νομίζῃ πλούσιον μὲ ἑκατομμύρια. Ἐγὼ ἀποκρούω τὰς ἀνοησίας. Ὁ ὑπουργὸς δὲν ἔχει τίποτε ἐδικόν του· ἂς ἰδοῦμεν, ἀκολούθει. Γενικὰ ἔσοδα, ἑπτὰ ἑκατομμύρια· κτήματα, ἐννέα ἑκατομμύρια. Ἔγραψες, Βερνουῖνε;

— Μάλιστα, ἐξοχώτατε.

— Συναλλακτήριον, ἑξακοσίας χιλιάδας φράγκων· ἀντίτιμα διάφορα, δύω ἑκατομμύρια. Ἀ! ἐξέχασα· ἔπιπλα τῶν διαφόρων φρουρίων . . .

— Νὰ προσθέσω *τοῦ στέμματος*; ἠρώτησεν ὁ Βερνουῖνος.

— Ὄχι, ὄχι, εἶναι περιττόν· αὐτὸ ἐννοεῖται. Ἔγραψες, Βερνουῖνε;

— Μάλιστα, ἐξοχώτατε.

— Καὶ οἱ ἀριθμοί;

— Εἶναι κατὰ τάξιν, ὁ εἷς ἐπάνω τοῦ ἄλλου.

— Ἄθροισε, Βερνουῖνε.

— Τριάκοντα ἐννέα ἑκατομμύρια διακόσιαι ἑξήκοντα χιλιάδες φράγκων, ἐξοχώτατε.

— Ἀ! εἶπε μὲ πεῖσμα ὁ καρδινάλιος, δὲν εἶναι ἀκόμη τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια!

Ὁ Βερνουῖνος ἐπανέλαβε τὴν ἄθροισιν.

— Ὄχι, ἐξοχώτατε· λείπουν ἑπτακόσιαι τεσσαράκοντα χιλιάδες φράγκων.

Ὁ Μαζαρῖνος ἐζήτησε τὸν λογαριασμὸν καὶ τὸν ἐθεώρησε μὲ πολλὴν προσοχήν.

— Τὸ ἴδιον εἶναι, εἶπεν ὁ Βερνουῖνος, τριάκοντα ἐννέα ἑκατομμύρια διακόσιαι ἑξήκοντα χιλιάδες φράγκων, δὲν εἶναι ἄσχημον ποσόν.

— Ἀ! Βερνουῖνε, ἰδοὺ τί ἤθελα νὰ εἶχεν ὁ βασιλεύς.

— Δὲν μοῦ εἶπες, ἐξοχώτατε, ὅτι τὰ χρήματα αὐτὰ εἶναι τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος;

— Ἀναμφιβόλως, πλὴν τὰ ἤθελα καθαρὰ, τὰ ἤθελα ἐκκαθαρισμένα. Αὐτὰ τὰ τριακοντα ἐννέα ἑκατομμύρια εἶναι ὑποχρεωμένα, καὶ περισσοτέρα ποσότης ἀκόμη!

Ὁ Βερνουῖνος ἐμειδίασε κατὰ τὸν ἰδιαίτερον αὐτοῦ τρόπον. δηλαδὴ ὡς ἄνθρωπος ὅστις πιστεύει μόνον ὅσα θέλει νὰ πιστεύσῃ, ἐνῷ ἡτοίμαζε τὸ νυκτικὸν ποτὸν τοῦ καρδιναλίου καὶ τοῦ διώρθονε τὸ προσκέφαλον.

— Ὦ! εἶπεν ὁ Μαζαρῖνος, ἀφοῦ ἐξῆλθεν ὁ θαλαμηπόλος, νὰ μὴ φθάνουν ἀκόμη τεσσαράκοντα ἑκατομμύρια! Πρέπει μολαταῦτα νὰ φθάσουν τὴν ποσότητα τῶν τεσσαράκοντα πέντε ἑκατομμυρίων, τὰ ὁποῖα ἔβαλα εἰς τὸν νοῦν μου. Τί; ἠξεύρει ὅμως ἂν θὰ λάβω τὸν καιρόν! Ἐγήρασα, ἐξέπεσα, δὲν θὰ προφθάσω. Μολαταῦτα, τίς ἠξεύρει ἂν δὲν θὰ εὕρω δύω ἢ τρία ἑκατομμύρια εἰς τὰ βαλάντια τῶν καλῶν μου φίλων Ἱσπανῶν; Αὐτοὶ οἱ κύριοι ἀνεκάλυψαν τὸ Περοῦ, καὶ, τί δαίμονα! Πρέπει κἄτι νὰ τοὺς ἔμεινε.

Ἐνῷ ἔλεγε ταῦτα, ἐνασχολούμενος μὲ τοὺς ἀριθμούς του, καὶ μὴ συλλογιζόμενος πλέον τὰ ῥευματικά του, διωκόμενα ἀπὸ τὴν ἐνασχόλησιν ἐκείνην ἥτις διὰ τὸν καρδινάλιον ἦτον ἡ ἰσχυροτάτη τῶν ἐνασχολήσεων, ὁ Βερνουῖνος εἰσῆλθεν εἰς τὸν κοιτῶνα δρομαῖος καὶ ἔξω φρενῶν.

— Τί εἶναι; ἠρώτησεν ὁ καρδινάλιος, τί τρέχει;

— Ὁ βασιλεύς! ἐξοχώτατε, ὁ βασιλεύς!

— Πῶς, ὁ βασιλεύς; εἶπεν ὁ Μαζαρῖνος, κρύπτων μὲ ταχύτητα τὰ ἔγγραφά του. Ὁ βασιλεὺς ἐδῶ! ὁ βασιλεὺς αὐτὴν τὴν ὥραν! Τὸν ἐνόμιζα πλαγιασμένον πρὸ πολλοῦ. Τί τάχα εἶναι;

Ὁ ΙΔ' Λουδοβῖκος ἤκουσε βέβαια τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις, καὶ εἶδε τὰ ἄτακτα κινήματα τοῦ καρδιναλίου, διορθόνοντος τὰ σκεπάσματα τῆς κλίνης του, διότι τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσήρχετο εἰς τὸν κοιτῶνα.

— Τίποτε δὲν εἶναι, κύριε καρδινάλιε, ἢ, τοὐλάχιστον, τίποτε τὸ ὁποῖον νὰ σὲ τρομάξῃ· διακοίνωσίν τινα οὐσιώδη εἶχα ἀνάγκην νὰ κάμω πρὸς τὴν ἐξοχότητά σου ἀπόψε· τίποτε ἄλλο.

Ὁ Μαζαρῖνος τότε ἐνθυμήθη πόσην προσοχὴν εἶχε δώσει ὁ βασιλεὺς εἰς τοὺς λόγους του περὶ τῆς κυρίας Μαντσίνη, καὶ ἐστοχάσθη ὅτι ἡ διακοίνωσις προήρχετο ἴσως ἀπὸ τὴν πηγὴν ἐκείνην. Ἡσύχασε λοιπὸν παρευθὺς, ἀνέλαβε τὸ ἐρασμιώτερόν του ἦθος, ἡ δὲ μεταβολὴ αὕτη τῆς μορφῆς του ἐπροξένησε μεγίστην χαρὰν εἰς τὸν νέον βασιλέα. Ἀφοῦ δὲ οὗτος ἐκάθησε·

— Βασιλεῦ, εἶπεν ὁ καρδινάλιος, ἔπρεπε βέβαια ν' ἀκροασθῶ τὴν Μεγαλειότητά Σου ὄρθιος, ἀλλ' ἡ δριμύτης τῶν πόνων μου . . .

— Δὲν χρειάζεται ἐθιμοταξία μεταξύ μας, φίλτατε κύριε καρδινάλιε, εἶπε προσφιλῶς ὁ Λουδοβῖκος· ἐγὼ εἶμαι μαθητής σου καὶ ὄχι βασιλεὺς, τὸ ἠξεύρεις πολὺ καλὰ, καὶ ἀπόψε ἰδίως, ἐπειδὴ ἔρχομαι ὡς αἰτῶν, ὡς δεόμενος, καὶ ὡς δεόμενος μάλιστα ταπεινότατος, καὶ ἐπιθυμῶν τὰ μέγιστα νὰ εἰσακουσθῇ ἡ δέησίς μου.

Βλέπων ὁ Μαζαρῖνος ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐκοκκίνιζεν, ἔτι μᾶλλον ἐπείσθη περὶ τῆς πρώτης του ἰδέας, ὅτι δηλαδὴ σκοπὸς ἐρωτικὸς ὑπεκρύπτετο εἰς τοὺς ὡραίους τούτους λόγους. Ταύτην τὴν φορὰν, ὁ πανοῦργος πολιτικὸς, μὲ ὅλην του τὴν ἀγχίνοιαν, ἠπατᾶτο. Τὸ χρῶμα ἐκεῖνο τοῦ βασιλέως δὲν ἦτον ἀποτέλεσμα ἐντροπῆς νεανικοῦ πάθους, ἀλλὰ συστολὴ ἀλγεινὴ βασιλικῆς ὑψηλοφροσύνης.

Ὡς καλὸς θεῖος, ὁ Μαζαρῖνος λοιπὸν ἡτοιμάσθη νὰ εὐκολύνῃ τὴν ἐξομολόγησιν.

— Λέγε, εἶπε, Μεγαλειότατε, καὶ, ἐπειδὴ εὐαρεστεῖσαι νὰ λησμονήσῃς διὰ μίαν στιγμὴν ὅτι εἶμαι ὑπήκοός σου, καὶ μὲ ὀνομάζεις διδάσκαλον καὶ παιδαγωγὸν, καθυποβάλλω εἰς τὴν Μεγαλειότητά Σου ὅλην μου τὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν τρυφερὰν ἀγάπην.

— Εὐχαριστῶ, κύριε καρδινάλιε, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεύς. Ὅ,τι ἔχω νὰ ζητήσω ἀπὸ τὴν ἐξοχότητά σου εἶναι μικρὸν πρᾶγμα δι' αὐτήν.

— Τόσον χειρότερα, ἀπεκρίθη ὁ καρδινάλιος, τόσον χειρότερα, Μεγαλειότατε. Ἤθελα νὰ μοῦ ζητήσῃς σημαντικόν τι πρᾶγμα, καὶ μάλιστα θυσίαν . . . . Ἀλλ' ἐν τούτοις, ὅ,τι καὶ ἂν μοῦ ζητήσῃς, ἕτοιμος εἶμαι ν' ἀνακουφίσω διὰ τῆς συγκαταθέσεώς μου τὴν καρδίαν σου, ἀγαπητέ μου Μεγαλειότατε.

— Ἂς ἦναι λοιπόν· ἰδοὺ περὶ τίνος πρόκειται, εἶπεν ὁ βασιλεὺς μὲ παλμὸν καρδίας, τοῦ ὁποίου ἡ ὁρμὴ μὲ μόνον τὸν παλμὸν τῆς καρδίας τοῦ ὑπουργοῦ τοῦ ἦτον ἴση· μ' ἐπεσκέφθη πρὸ ὀλίγου ὁ ἀδελφός μου ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας.

Ὁ Μαζαρῖνος ἐπήδησεν εἰς τὴν κλίνην του, ὡς νὰ εἶχεν ἐγγίξει τὴν λουγδουνικὴν λάγηνον, ἢ τὴν βολταϊκὴν στήλην, ἐνῷ συγχρόνως ἔκπληξις, ἢ μᾶλλον φανερὰ ἀποτυχία, ἐφώτιζε τὸ πρόσωπόν του μὲ τοιαύτην λάμψιν ὀργῆς, ὥστε ὁ ΙΔ' Λουδοβῖκος, ὅσον ὀλίγον διπλωμάτης καὶ ἂν ἦτον, ἐνόησεν ἐντελῶς ὅτι ὁ ὑπουργός του ἄλλο πρᾶγμα ἤλπιζε ν' ἀκούσῃ.

— Κάρολος ὁ Β'! ἐφώναξεν ὁ Μαζαρῖνος μὲ φωνὴν βραχνώδη καὶ περιφρονητικὸν τῶν χειλέων κίνημα. Σ' ἐπεσκέφθη Κάρολος ὁ Β'!

— Ὁ βασιλεὺς Κάρολος ὁ Β', ἐπανέλαβεν ὁ Λουδοβῖκος, δίδων ἐπίτηδες εἰς τὸν ἔγγονον τοῦ Δ' Ἑρρίκου τὸν τίτλον ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ὁ Μαζαρῖνος ἐλησμόνει νὰ τοῦ δώσῃ. Ναί, κύριε καρδινάλιε, ὁ δυστυχὴς οὗτος ἡγεμὼν ἐσυγκίνησε τὴν καρδίαν μου διηγούμενος τὰς δυστυχίας του. Ἡ ἐνδειά του εἶναι μεγάλη, κύριε καρδινάλιε, καὶ ἐφάνη ἀλγεινὸν πρᾶγμα εἰς ἐμὲ, ὅστις εἶδα ἄλλους ἀντιποιουμένους τὸν θρόνον μου, ὅστις ἐβιάσθην εἰς ἡμέρας ταραχῶν νὰ ἐγκαταλείψω τὴν πρωτεύουσάν μου, εἰς ἐμὲ τέλος πάντων, ὅστις γνωρίζω τὴν δυστυχίαν, ν' ἀφήσω ἀβοήθητον ἀδελφὸν ἔκπτωτον τοῦ θρόνου καὶ φυγάδα.

— Αἴ! εἶπε μὲ πεῖσμα ὁ καρδινάλιος, διατί νὰ μὴν ἔχῃ πλησίον του, καθὼς ἡ Μεγαλειότης Σου, ἕνα Ἰούλιον Μαζαρῖνον! Τότε τὸ στέμμα του θὰ ἐφυλάττετο ἄθικτον.

— Ἠξεύρω πόσα χρεωστεῖ ὁ οἶκός μου εἰς τὴν ἐξοχότητά σου, ἀπεκρίθη μὲ ὑψηλοφροσύνην ὁ βασιλεὺς, καὶ πίστευσέ με ὅτι ἀπὸ μέρους μου, κύριε, δὲν θὰ τὸ λησμονήσω ποτέ. Πλὴν, ἴσα ἴσα διότι ὁ ἀδελφός μου ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας δὲν ἔχει πλησίον του τὸν μεγαλεπήβολον ἄνδρα, ὅστις μ' ἔσωσε, διὰ τοῦτο, λέγω, ἤθελα νὰ τοῦ προμηθεύσω τὴν βοήθειαν τοῦ ἀνδρὸς τούτου, καὶ νὰ σὲ παρακαλέσω νὰ ἐκτείνῃς τὸν βραχίονά σου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, βέβαιος ὢν ὅτι ἡ χείρσου, φθάνει μόνον νὰ τὸν ἐγγίξῃ, εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐπαναθέσῃ εἰς τὸ μέτωπόν του τὸ στέμμα τὸ πεσὸν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης τοῦ πατρός του.

— Βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Μαζαρῖνος, σ' εὐχαριστῶ διὰ τὴν καλὴν ἰδέαν τὴν ὁποίαν ἔχεις περὶ ἐμοῦ· πλὴν δὲν ἠμποροῦμεν τίποτε εἰς τοῦτο νὰ κάμωμεν. Οἱ Ἄγγλοι εἶναι μανιακοὶ οἵτινες ἀρνοῦνται τὸν Θεὸν καὶ κόπτουν τὰς κεφαλὰς τῶν βασιλέων των. Εἶναι ἐπικίνδυνοι, ἠξεύρεις βασιλεῦ; καὶ ῥυπαροὶ ἄνθρωποι, ἀφοῦ ἐκυλίσθησαν εἰς τὸ βασιλικὸν αἷμα καὶ εἰς τὴν πρεσβυτερικὴν λάσπην. Τὴν πολιτικὴν ταύτην ποτὲ δὲν τὴν ἐνέκρινα, καὶ πάντοτε τὴν ἀποκρούω.

— Βοήθησέ μας λοιπὸν ν' ἀντικαταστήσωμεν ἀντ' αὐτῆς ἄλλην.

— Ποίαν;

— Τὴν ἀποκατάστασιν, φερ' εἰπεῖν, τοῦ Β' Καρόλου εἰς τὸν θρόνον του.

— Αἴ! Θεέ μου! ἐφώναξεν ὁ Μαζαρῖνος· μήπως ὁ πτωχὸς βασιλεὺς κολακεύεται μὲ τὴν χίμαιραν ταύτην;

— Βέβαια, ἀπήντησεν ὁ νέος βασιλεὺς, τρομάζων διὰ τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας ἐφαίνετο ὅτι ἔβλεπεν εἰς νὸ σχέδιόν του ὁ ἀκριβὴς καὶ διορατικὸς νοῦς τοῦ ὑπουργοῦ του· καὶ δὲν ζητεῖ ἄλλο διὰ τοῦτο εἰμὴ ἓν ἑκατομμύριον.

— Τίποτε ἄλλο, βέβαια· ἓν μικρὸν ἑκατομμύριον, παραδείγματος χάριν! εἶπεν εἰρωνικῶς ὁ καρδινάλιος, ἐνισχύων ἐντονώτερον τὴν ἰταλικὴν προφοράν του. Ἓν μικρὸν ἑκατομμύριον, ἂν εὐαρεσῆσαι, ἀδελφέ μου. Τί οἰκογένεια ἐπαιτῶν! Ἀκοῦς ἐκεῖ!

— Καρδινάλιε, εἶπεν ὁ ΙΔ' Λουδοβῖκος ἀνυψώσας τὴν κεφαλήν, ἡ οἰκογένεια τῶν ἐπαιτῶν τούτων εἶναι κλάδος τῆς οἰκογενείας μου.

— Εἶσαι τόσον πλούσιος, Μεγαλειότατε, ὥστε νὰ δίδῃς ἑκατομμύρια; Ἔχεις ὁ ἴδιος ἑκατομμύρια;

— Ὤ! ἐπανέλαβεν ὁ Λουδοβῖκος μὲ ὑψηλὸν αἴσθημα ἄλγους, τὸ ὁποῖον μολαταῦτα διὰ τῆς ἰσχυρᾶς του θελήσεως ἐμπόδισε νὰ φανῇ εἰς τὸ πρόσωπόν του· ὤ! ναί, κύριε καρδινάλιε, ἠξεύρω ὅτι εἶμαι πτωχός, ἀλλὰ τέλος πάντων τὸ στέμμα τῆς Γαλλίας ἀξίζει ἓν ἑκατομμύριον, καὶ, ὅταν πρόκηται περὶ ἀγαθῆς πράξεως, ὑποθηκεύω, χρείας τυχούσης, καὶ τὸ στέμμα μου. Θὰ εὕρω ἑβραίους νὰ μὲ δανείσουν ἓν ἑκατομμύριον.

— Λοιπόν, βασιλεῦ, λέγεις ὅτι ἔχεις ἀνάγκην ἑνὸς ἑκατομμυρίου; ἠρώτησεν ὁ Μαζαρῖνος.

— Ναί, κύριε, τὸ λέγω.

— Ἀπατᾶσαι πολύ, βασιλεῦ· ἔχεις ἀνάγκην πολὺ μεγαλητέρας ποσότητος. Βερνουῖνε! Τώρα θὰ ἰδῇς, βασιλεῦ, πόσων χρημάτων πραγματικῶς ἔχεις ἀνάγκην. Βερνουῖνε!

— Καὶ πῶς! καρδινάλιε, εἶπεν ὁ βασιλεύς, θέλεις νὰ συμβουλευθῇς τὸν ὑπηρέτην σου διὰ τὰς ὑποθέσεις μου;

— Βερνουῖνε! ἐφώναξε καὶ πάλιν ὁ καρδινάλιος, χωρὶς νὰ δείξῃ ὅτι παρατηρεῖ τὴν ταπείνωσιν τοῦ νέου βασιλέως. Πλησίασε καὶ εἰπέ μου τοὺς ἀριθμοὺς διὰ τοὺς ὁποίους σὲ ἠρώτησα πρὸ ὀλίγου, φίλε μου.

— Καρδινάλιε, καρδινάλιε, δὲν μὲ ἤκουσες! εἶπεν ὁ Λουδοβῖκος ὠχριῶν ἀπὸ ἀγανάκτησιν.

— Βασιλεῦ, μὴν ἀγανακτῇς· ἐγὼ διαχειρίζομαι δημοσίως τὰς ὑποθέσεις τῆς Μεγαλειότητός Σου. Ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει εἰς τὴν Γαλλίαν ὅτι τὰ βιβλία μου εἶναι ἐνήμερα. Τί σοῦ ἔλεγα νὰ μοῦ κάμῃς πρὸ ὀλίγου, Βερνουῖνε;

— Μοῦ ἔλεγες, ἐξοχώτατε, νὰ κάμω ἄθροισιν;

— Τὴν ἔκαμες, δὲν εἶναι ἀλήθεια;

— Μάλιστα, ἐξοχώτατε.

— Ὥστε νὰ γνωρίσωμεν ποίας ποσότητος ἔχει ἀνάγκην ἡ Μεγαλειότης Του τὴν σήμερον; Δὲν σοῦ ἔλεγα αὐτό; Λέγε εἰλικρινῶς, φίλε μου.

— Μοῦ τὸ ἔλεγες, ἐξοχώτατε.

— Λοιπόν; ποίαν ποσότητα ἐπεθύμουν;

— Τεσσαράκοντα πέντε ἑκατομμύρια, πιστεύω.

— Καὶ ποίαν ποσότητα εὑρίσκομεν, ἀθροίζοντες ὅλους τοὺς πόρους μας.

— Τριάκοντα ἐννέα ἑκατομμύρια διακοσίας ἑξήκοντα χιλιάδας φράγκων.

— Πολὺ καλά, Βερνουῖνε, αὐτὸ μόνον ἤθελα νὰ γνωρίζω. Ἄφησέ μας τώρα, εἶπεν ὁ καρδινάλιος, προσηλόνων τὸ λαμπρὸν βλέμμα του ἐπὶ τοῦ νέου βασιλέως, ὅστις ἔμεινεν ἄφωνος καὶ ἀπόπληκτος.

— Ἀλλ' ἐν τούτοις . . . ἐταράχθη ὁ βασιλεύς.

— Ἀ! διστάζεις ἀκόμη, Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ καρδινάλιος. Πολὺ καλά· ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις τῶν λόγων μου.

Καὶ ὁ Μαζαρῖνος ἔβγαλε κάτωθεν τοῦ προσκεφάλου του τὸ γεμάτον ἀπὸ ἀριθμοὺς χαρτίον, καὶ τὸ ἐπαρουσίασεν εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις ἀπέτρεψεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ βλέμμα του, τόσον βαθὺς ἦτον ὁ πόνος του.

— Ἐπειδὴ λοιπόν, βασιλεῦ, ἐπιθυμεῖς ἓν ἑκατομμύριον, τὸ δὲ ἑκατομμύριον τοῦτο δὲν περιέχεται ἐδῶ μέσα, ἡ Μεγαλειότης Σου ἔχει ἀνάγκην τεσσαράκοντα ἓξ ἑκατομμυρίων. Δὲν ὑπάρχουν λοιπὸν ἑβραῖοι εἰς τὸν κόσμον νὰ δανείσουν τοσαύτην ποσότητα, καὶ μὲ τὴν ὑποθήκην ἀκόμη τοῦ στέμματος τῆς Γαλλίας.

Ὁ βασιλεύς, συστέλλων τοὺς γρόνθους του ὑπὸ τὰς χειρίδας τοῦ φορέματός του, ἀπεμάκρυνε σπρόχνων τὸ θρονίον του.

— Ἂς ἦναι λοιπόν, εἶπεν, ὁ ἀδελφός μου ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας θ' ἀποθάνῃ τῆς πείνας.

— Βασιλεῦ, ἀπεκρίθη μὲ τὸν αὐτὸν τόνον ὁ Μαζαρῖνος, ἐνθυμήσου τὴν παροιμίαν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν σοῦ συσταίνω ὡς τὴν ἔκφρασιν τῆς ὑγιεστέρας πολιτικῆς· « Μὴν ἀδημονῇς ὅτι εἶσαι πτωχός, ὅταν καὶ ὁ γείτων σου πτωχὸς ἦναι. »

Ὁ Λουδοβῖκος ἔμεινε σύννους ὀλίγας στιγμάς, ῥίπτων συγχρόνως περίεργον βλέμμα εἰς τὸ χαρτίον ἐκεῖνο, τοῦ ὁποίου ἡ μία ἄκρα ἔμβαινεν ἤδη ὑπὸ τὸ προσκέφαλον.

— Ὥστε λοιπόν, εἶπεν, εἶναι ἀδύνατον νὰ εἰσακουσθῇ ἡ χρηματικὴ δέησίς μου, κύριε καρδινάλιε;

— Ἀπολύτως ἀδύνατον, βασιλεῦ.

— Στοχάσου ὅμως, ὅτι θ' ἀποκτήσω ἐχθρὸν μετὰ ταῦτα, ἂν ἀναβῇ χωρὶς τὴν βοήθειάν μου εἰς τὸν θρόνον του.

— Ἂν αὐτὸ μόνον φοβῆσαι, Μεγαλειότατε, ἠμπορεῖς νὰ ἦσαι ἥσυχος, εἶπε ζωηρῶς ὁ καρδινάλιος.

— Πολὺ καλά, δὲν ἐπιμένω πλέον, εἶπεν ὁ Λουδοβῖκος.

— Σ' ἐκατάπεισα τοὐλάχιστον, βασιλεῦ; εἶπεν ὁ καρδινάλιος; θέτων τὴν χεῖρά του ἐπὶ τῆς χειρὸς τοῦ βασιλέως.

— Ἐντελέστατα.

— Ὅ,τι ἄλλο πρᾶγμα, ζήτησέ το, βασιλεῦ, καὶ θὰ νομισθῶ εὐτυχὴς νὰ τὸ παραχωρήσω ἀφοῦ ἠρνήθην τοῦτο.

— Ὅ,τι ἄλλο πρᾶγμα, κύριε;

— Ὦ! βέβαια. Δὲν εἶμαι ψυχῇ καὶ σώματι ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Μεγαλειότητός Σου; Αἴ! Βερνουῖνε, φῶτα, φρουρὰν διὰ τὴν Μεγαλειότητά Του. Ἡ Μεγαλειότης Του ἐπιστρέφει εἰς τὰ βασιλικὰ δώματα.

— Ὄχι ἀκόμη, κύριε, καὶ ἐπειδὴ ἔλαβες τὴν καλοσύνην νὰ θέσῃς τὴν θέλησίν σου εἰς τὴν διάθεσίν μου, θέλω νὰ κάμω χρῆσιν.

— Διὰ τὸν ἑαυτόν σου, βασιλεῦ; ἠρώτησεν ὁ καρδινάλιος, ἐλπίζων ὅτι τότε τοὐλάχιστον ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἀνεψιᾶς του.

— Ὄχι, κύριε, ὄχι διὰ τὸν ἑαυτόν μου, ἀπεκρίθη ὁ Λουδοβῖκος, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀδελφόν μου Κάρολον πάντοτε.

Τὸ πρόσωπον τοῦ Μαζαρίνου ἐσκοτεινίασε πάλιν, καὶ ἐμουρμούρισε μερικὰς λέξεις, τὰς ὁποίας ὁ βασιλεὺς δὲν ἠμπόρεσε ν' ἀκούσῃ.

ΙΑ'.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΑΖΑΡΙΝΟΥ.

Ἀντὶ νὰ διστάζῃ, καθὼς πρὸ ἑνὸς τετάρτου τῆς ὥρας, ὅταν ἐπλησίασε τὸν καρδινάλιον, ὁ βασιλεὺς ἔδειχνε τότε ἀπὸ τὰ βλέμματά του ὅτι εἶχε τὴν θέλησιν ἐκείνην, κατὰ τῆς ὁποίας ἠμπορεῖ μὲν ἄλλος ν' ἀντιπαλαίσῃ, καὶ νὰ τὴν καταβάλῃ ἴσως διὰ τὴν ἀδυναμίαν της, ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι θὰ φυλάξῃ, ὡς πληγὴν εἰς τὰ βάθη τῆς καρδίας του, τὴν ἐνθύμησιν τῆς δουλείας της.

— Αὐτὴν τὴν φορὰν, κύριε καρδινάλιε, πρόκειται περὶ πράγματος τὸ ὁποῖον εἶναι πολὺ εὐκολώτερον νὰ εὑρεθῇ παρὰ τὸ ἑκατομμύριον.

— Τὸ πιστεύεις, βασιλεῦ; εἶπεν ὁ Μαζαρῖνος κυττάζων τὸν βασιλέα μὲ τὸ πονηρὸν ἐκεῖνο βλέμμα, μὲ τὸ ὁποῖον ἀνεγίνωσκεν εἰς τὰ βάθη τῶν καρδιῶν.

— Ναί, τὸ πιστεύω· καὶ ὅταν μάθῃς τί θὰ ζητήσω. . . .

— Καὶ νομίζεις ὅτι δὲν τὸ γνωρίζω, Μεγαλειότατε;

— Ὦ! αὐτὸ δά!

— Ἄκουσε. Καὶ ἂν ἐκεῖνος ὁ φιλάργυρος, ἂν ἐκεῖνος ὁ χαμένος Ἰταλός, εἶπε . . .

— Κύριε καρδινάλιε! . . .

— Ἰδοὺ τὸ νόημα, ἂν ὄχι αἱ λέξεις. Αἴ! Παναγία μου! δὲν μοῦ κακοφαίνεται δι' αὐτό, βασιλεῦ· καθεὶς βλέπει τὰ πράγματα κατὰ τὰ πάθη του. Εἶπε λοιπόν· « Ἂν ὁ χαμένος ἐκεῖνος Ἰταλὸς σοῦ ἀρνηθῇ, βασιλεῦ, τὸ ἑκατομμύριον, ἂν ἤμεθα διασμένοι δι' ἔλλειψιν χρημάτων νὰ παραιτήσωμεν τὴν διπλωματικὴν, τότε, ἠξεύρεις τί; τοῦ ζητοῦμεν πεντακοσίους εὐγενεῖς. . . . »

Ὁ βασιλεὺς ἀνεσκίρτησε, διότι ὁ καρδινάλιος εἰς τὸν ἀριθμὸν μόνον ἠπατήθη.

— Δὲν εἶναι ἀλήθεια, βασιλεῦ, ὅτι αὐτὰ εἶπεν; ἐφώναξεν ὁ καρδινάλιος μὲ ὕφος θριαμβικόν. Ἔπειτα ἐπρόσθεσεν ὡραίους λόγους καὶ εἶπεν· « Ἔχω φίλους πέραν τοῦ πορθμοῦ· οἱ φίλοι οὗτοι στεροῦνται μόνον ἀρχηγοῦ καὶ σημαίας. Ὅταν μὲ ἰδοῦν, ὅταν ἰδοῦν τὴν σημαίαν τῆς Γαλλίας, θὰ ἑνωθοῦν μαζί μου, διότι θὰ καταλάβουν ὅτι ἔχω τὴν ὑποστήριξίν σου. Τὰ χρήματα τῆς γαλλικῆς στολῆς ἰσοδυναμοῦν δι' ἐμὲ μὲ τὸ ἑκατομμύριον τὸ ὁποῖον θὰ σοῦ ἀρνηθῇ ὁ κύριος Μαζαρῖνος. (Διότι ἐγνώριζε βέβαια ὅτι ἐγὼ δὲν θὰ ἔδιδα τὸ ἑκατομμύριον.) Μὲ αὐτοὺς τοὺς πεντακοσίους εὐγενεῖς θὰ νικήσω, βασιλεῦ, καὶ ἡ τιμὴ θὰ ἦναι τῆς Μεγαλειότητός Σου. » Ἰδοὺ τί εἶπεν, ἢ ὡς ἔγγιστα, δὲν εἶναι ἀλήθεια; ἐνδύων τὰς λέξεις ταύτας μὲ μεταφορὰς λαμπρὰς, μὲ πομπώδεις εἰκόνας, διότι ὅλα τὰ μέλη αὐτῆς τῆς οἰκογενείας εἶναι φλύαρα! Ὁ πατὴρ ἐλάλει, ὡς καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτὸν τῆς καταδίκης.

Ἱδρὼς αἰσχύνης ἔτρεχεν ἀπὸ τὸ μέτωπον τοῦ Λουδοβίκου. Ἠσθάνετο ὅτι δὲν ἦτον ἀξιοπρεπὲς δι' αὐτὸν ν' ἀκούῃ ὑβριζόμενον τοιουτοτρόπως τὸν ἀδελφόν του· ἀλλ' ἀκόμη δὲν ἤξευρε πῶς νὰ δείξῃ τὴν θέλησίν του, εἰς ἐκεῖνον μάλιστα, ἔμπροσθεν τοῦ ὁποίου ἔσλεπε νὰ κλίνουν ὅλοι τὸν αὐχένα, ὡς καὶ αὐτὴ ἡ μήτηρ του.

Τέλος πάντων, μὲ πολὺν ἀγῶνα εἶπε·

— Δὲν ζητεῖ ὅμως πεντακοσίους εὐγενεῖς, κύριε καρδινάλιε, ἀλλὰ μόνον διακοσίους.

— Βλέπεις ὅτι ἐμάντευσα τί ἤθελε;

— Ἐγὼ ποτέ, κύριε, δὲν ἠρνήθην ὅτι ἔχεις διοφατικὸν νοῦν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα ἐνόμισα ὅτι δὲν θ' ἀρνηθῇς εἰς τὸν ἀδελφόν μου Κάρολον πρᾶγμα τόσον ἁπλοῦν καὶ εὔκολον νὰ γείνῃ, καθὼς αὐτὸ τὸ ὁποῖον σοῦ ζητῶ ἐξ ὀνόματός του, κύριε καρδινάλιε, ἢ μᾶλλον ἐξ ὀνόματός μου.

— Βασιλεῦ, εἶπεν ὁ Μαζαρῖνος, εἶναι ἤδη τριάκοντα ἔτη ἀφοῦ μετέρχομαι τὴν πολιτικήν. Τὴν μετῆλθα πρῶτον μὲ τὸν κύριον καρδινάλιον Ρισιελιὼ, καὶ ἔπειτα μόνος. Ἡ πολιτικὴ αὕτη δὲν ὑπῆρξε πάντοτε πολλὰ τιμία, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσω· ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἦτον ἀνόητος. Αὐτὴ ὅμως ἥτις προτείνεται τώρα εἰς τὴν Μεγαλειότητά Σου εἶναι καὶ ἄτιμος καὶ ἀνόητος συγχρόνως.

— Ἄτιμος, κύριε!

— Ἐνθυμήσου, βασιλεῦ, ὅτι ἔχεις συνθήκην μὲ τὸν κύριον Κρόμβελ.

— Μάλιστα· καὶ εἰς αὐτὴν τὴν συνθήκην ὁ κύριος Κρόμβελ ὑπέγραψεν ἐπάνω ἀπ' ἐμέ.

— Καὶ διατί, βασιλεῦ, νὰ ὑπογράψῃς τόσον χαμηλά; Ὁ κύριος Κρόμβελ ἤξε θέσιν καλὴν, καὶ τὴν ἐπῆρεν· αὐτὸ εἶναι τὸ ἰδίωμά του. Ἐπανέρχομαι λοιπὸν εἰς τὸν κύριον Κρόμβελ. Ἔχεις συνθήκην μὲ αὐτὸν, δηλαδὴ μὲ τὴν Ἀγγλίαν· διότι, ὅταν ὑπέγραψες αὐτὴν τὴν συνθήκην, ὁ κύριος Κρόμβελ ἦτον ἡ Ἀγγλία.

— Ὁ κύριος Κρόμβελ ἀπέθανε.

— Τὸ πιστεύεις, βασιλεῦ;

— Βεβαιότατα, διότι ὁ Ρικάρδος τὸν διεδέχθη, καὶ παρῃτήθη μάλιστα.

— Αὐτὸ δά! Ὁ Ρικάρδος ἐκληρονόμησεν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Κρόμβελ, καὶ ἡ Ἀγγλία εἰς τὴν παραίτησιν τοῦ Ρικάρδου. Ἡ συνθήκη ἀπετέλει μέρος τῆς κληρονομίας, εἴτε εὑρίσκετο αὕτη εἰς χεῖρας τοῦ Ρικάρδου, εἴτε εὑρίσκετο εἰς χεῖρας τῆς Ἀγγλίας. Ἡ συνθήκη λοιπὸν εἶναι πάντοτε ἔγκυρος, καὶ παραποτὲ ἰσχυρά. Διατί λοιπὸν νὰ τὴν παραβῇς, βασιλεῦ; Ποία μεταβολὴ ἔγεινε; Κάρολος ὁ Β' θέλει σήμερον ὅ,τι δὲν ἠθελήσαμεν πρὸ δέκα ἐτῶν· ἀλλ' ἡ τοιαύτη περίστασις προβλέπεται ῥητῶς ἀπ' αὐτὴν τὴν συνθήκην. Εἶσαι σύμμαχος τῆς Ἀγγλίας, βασιλεῦ, καὶ ὄχι τοῦ Β' Καρόλου. Εἶναι ἀπρεπὲς βέβαια, ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν συγγενικῶν σχέσεων, ὅτι ὑπέγραψες συνθήκην μὲ τὸν καρατομήσαντα τὸν γαμβρὸν τοῦ βασιλέως πατρός σου, καὶ ὅτι συνέδεσες συμμαχίαν μὲ κοινοβούλιον, ὀνομαζόμενον ἐκεῖ περιπαικτικῶς *Ὀβροπύγιον*. Εἶναι ἀπρεπὲς τὸ ὁμολογῶ, ἀλλὰ δὲν ἦτον ἀσύμφορον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς πολιτικῆς, διότι διὰ τῆς συνθήκης αὐτῆς κατώρθωσα ν' ἀπαλλάξω τὴν Μεγαλειότητά Σου, ἀνήλικα τότε οὖσαν, ἀπὸ τὰ δεινὰ πολέμου ἐξωτερικοῦ, τὸν ὁποῖον ἡ Σφενδόνη . . . ἐνθυμεῖσαι βασιλεῦ τὴν Σφεδόνην; (Ὁ νέος βασιλεὺς ἐχαμήλωσε τὴν κεφαλήν.) τὸν ὁποῖον ἡ Σφενδόνη θὰ ἐπερίπλεκεν εἰς τρόπον ὀλέθριον. Καὶ ἰδοὺ πῶς ἀποδείχνω εἰς τὴν Μεγαλειότητά Σου ὅτι, ἂν ἀλλάξωμεν δρόμον σήμερον, χωρὶς νὰ εἰδοποιήσωμεν τοὺς συμμάχους μας, θὰ πράξωμεν ἔργον καὶ ἀπρεπὲς συγχρόνως καὶ ἀσύμφορον. Ἂν ἐκάμναμεν πόλεμον, θὰ μᾶς ἔρριπταν ὅλα τὰ ἄδικα· θὰ ἐκηρύττεμεν αὐτὸν ἀξιζόντες νὰ

μᾶς τὸν κηρύξουν ἄλλοι, θὰ ἐδείχναμεν ὅτι τὸν φοβούμεθα ἂν καὶ τὸν ἐπροκαλοῦμεν· διότι, ἄδεια εἰς πεντακοσίους ἀνθρώπους, εἰς διακοσίους ἀνθρώπους, εἰς πεντήκοντα ἀνθρώπους, εἰς δέκα ἀνθρώπους, εἶναι πάντοτε ἄδεια. Εἷς μόνος Γάλλος εἶναι ὅλον τὸ ἔθνος· μία μόνη στολὴ γαλλικὴ εἶναι ὅλος ὁ στρατός. Ὑπόθεσε, παραδείγματος χάριν, βασιλεῦ, ὅτι, γρήγορα ἢ ἀργά, ἔχεις πόλεμον μὲ τὴν Ὁλλανδίαν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον, γρήγορα ἢ ἀργά, θὰ γείνῃ βεβαίως, ἢ μὲ τὴν Ἱσπανίαν, τὸ ὁποῖον θὰ συμβῇ ἴσως ἂν ἀποτύχουν οἱ γάμοι σου· (Ὁ Μαζαρῖνος ἐκύτταξεν ἀτενῶς τὸν βασιλέα·), καὶ μυρίαι ἀφορμαὶ ἠμποροῦν νὰ ἐμποδίσουν τοὺς γάμους σου· τὸ λοιπὸν, θὰ σοῦ ἤρχετο καλὰ, ἂν ἡ Ἀγγλία ἔστελλεν εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, εἰς τὴν Ἱσπανίαν, σύνταγμα, λόχον, οὐλαμὸν εὐγενῶν Ἄγγλων; Θὰ ἔλεγες ὅτι ἡ Ἀγγλία περιορίζεται ἐντίμως εἰς τοὺς ὅρους τῆς συμμαχικῆς συνθήκης;

Ὁ Λουδοβῖκος ἠκροάζετο· τοῦ ἐφαίνετο παράξενον ν' ἀκούῃ τὸν Μαζαρῖνον ἐπικαλούμενον τὴν καλὴν πίστιν, αὐτὸν τὸν αὐτουργὸν τοσούτων δόλων πολιτικῶν ὀνομασθέντων ἐξ αὐτοῦ μαζαρινάδων.

— Ἀλλὰ τοὐλάχιστον, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, χωρὶς νὰ δώσω ῥητὴν ἄδειαν, δὲν ἠμπορῶ νὰ ἐμποδίσω εὐγενεῖς τοῦ Κράτους μου νὰ μεταβοῦν εἰς Ἀγγλίαν, ἂν ἔχουν τοιαύτην ὄρεξιν.

— Πρέπει νὰ τοὺς ὑποχρεώσῃς νὰ ἐπανέλθουν, βασιλεῦ, ἢ τοὐλάχιστον νὰ διαμαρτυρηθῇς κατὰ τῆς παρουσίας των ὡς ἐχθρῶν εἰς συμμαχικὴν χώραν.

— Ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἀς ἰδοῦμεν· σὺ, κύριε καρδινάλιε, ὁ βαθύτατος νοῦς, εὑρὲ τρόπον νὰ βοηθήσωμεν τὸν δυστυχῆ τοῦτον βασιλέα χωρὶς νὰ φανοῦμεν παραβάται τῆς συνθήκης.

— Αὐτὸ ἴσα ἴσα δὲν θέλω, φίλτατέ μου Μεγαλειότατε, ἀπεκρίθη ὁ Μαζαρῖνος. Πληρωμένην ἂν τὴν εἶχα τὴν Ἀγγλίαν, καλήτερα δὲν θὰ ἔκαμνεν· ἀπεδῶ ἂν διεύθυνα τὴν πολιτικὴν τῆς Ἀγγλίας, ἀλλέως δὲν θὰ τὴν διεύθυνα. Κυβερνωμένη ὅπως σήμερον κυβερνᾶται, ἡ Ἀγγλία εἶναι διὰ τὴν Εὐρώπην φωλεὰ αἰωνία κρισολογιῶν. Ἡ Ὁλλανδία προστατεύει τὸν Β' Κάρολον· ἄρες τὴν Ὁλλανδίαν νὰ τὸν προστατεύῃ· θὰ μαλώσουν, θὰ ἔλθουν εἰς πόλεμον. Εἶναι αἱ δύω μόναι θαλασσοκράτορες δυνάμεις· ἄρες νὰ καταστραφοῦν οἱ στόλοι των μεταξύ των, καὶ ἡμεῖς τότε θὰ κατασκευάσωμεν τὸν ἐδικόν μας μὲ τὰ λείψανα τῶν πλοίων των, καὶ τοῦτο, ὅταν ἔχωμεν χρήματα ν' ἀγοράσωμεν καρρία.

— Ὦ! πόσον πτωχὰ καὶ ἐλεεινὰ εἶναι ὅλα ὅσα μοῦ λέγεις, κύριε καρδινάλιε!

— Ναὶ, πλὴν ἐπειδὴ εἶναι ἀληθινὰ, βασιλεῦ, ὁμολόγησέ τα. Καὶ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο· παραδέχομαι διὰ μίαν στιγμὴν ὅτι ἠμπορεῖς ν' ἀθετήσῃς τὸν λόγον σου καὶ νὰ παραβῇς τὴν συνθήκην· ἔχομεν συχνὰ παραδείγματα τοιούτων ἀθετήσεων καὶ παραβάσεων. Ἀλλὰ τοῦτο γίνεται ὅταν ἔχῃ κανεὶς μέγα συμφέρον νὰ τὸ πράξῃ, ἢ ὅταν στενοχωρῆται παραπολὺ ἀπὸ τὴν συνθήκην. Ἄκουε λοιπόν! συγκατατίθεσαι εἰς τὴν γενομένην αἴτησιν; Ἡ Γαλλία, ἡ σημαία της δηλαδὴ, διότι εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ, θὰ περάσῃ τὸν πορθμὸν καὶ θὰ πολεμήσῃ; Ἡ Γαλλία θὰ νικηθῇ.

— Διατί τοῦτο;

— Διότι εἶναι ἐπιτήδειος τῇ ἀληθείᾳ στρατηγὸς ὁ Μεγαλειότατος Κάρολος ὁ Β'· καὶ τὸ Βορσέστερ μᾶς δίδει ὡραίας ἐγγυήσεις!

— Δὲν ἔχει πλέον νὰ πολεμήσῃ μὲ τὸν Κρόμβελ, κύριε.

— Ἔχει νὰ πολεμήσῃ μὲ τὸν Μὼγκ, πρᾶγμα πολὺ πλέον ἐπικίνδυνον. Ὁ γενναῖος ἐκεῖνος ζυθέμπορος ἦτον ἐκ τῶν *πεφωτισμένων*, καὶ εἶχε σιγμὰς ἐνθουσιασμοῦ, διαχύσεως, οἴστρου, κατὰ τὰς ὁποίας ἐσχίζετο ὡς παραγεμισμένον πιθάριον· ἀπὸ τὰ σχίσματα αὐτοῦ ἔβγαιναν πάντοτε ῥανίδες τινὲς τῶν στοχασμῶν του, καὶ ἀπὸ τὸ δεῖγμα τοῦτο ἐγνωρίζετο ὁλόκληρος ὁ νοῦς του. Ὁ Κρόμβελ αὐτὸς μᾶς ἄφησε, δεκάκις καὶ περισσότερον, νὰ εἰσχωρήσωμεν εἰς τὴν ψυχήν του, ὅταν ὁ κόσμος ἐπίστευε τὴν ψυχὴν ταύτην περιτυλιγμένην μὲ τριπλοῦν χαλκόν, καθὼς λέγει ὁ Ὁράτιος. Ἀλλ' ὁ Μώγκ; Ἀ! βασιλεῦ, ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάξῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐμβῇς ποτὲ εἰς σχέσιν πολιτικὴν μὲ τὸν κύριον Μώγκ· αὐτὸς μ' ἔκαμε ν' ἀποκτήσω πρὸ ἑνὸς ἔτους τὰς λευκὰς ταύτας τρίχας! Ὁ Μὼγκ δὲν εἶναι *πεφωτισμένος*, κατὰ δυστυχίαν, ἀλλ' ἀνὴρ πολιτικός· δὲν σχίζεται, συσφίγγεται. Πρὸ δέκα ἐτῶν ἔχει τοὺς ὀφθαλμούς του προσηλωμένους εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καὶ κανεὶς ἀκόμη δὲν ἠδυνήθη νὰ μαντεύσῃ ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς οὗτος. Πᾶσαν αὐγὴν, καθὼς ἐσυμβούλευεν ὁ ΙΔ' Λουδοβῖκος, καίει τὸν νυκτικόν του πῖλον. Ὅθεν τὴν ἡμέραν καθ' ἣν τὸ σχέδιον τοῦτο, βραδέως καὶ καταμόνας ὡριμασθὲν, ἐκραγῇ, θὰ ἐκραγῇ μὲ ὅλας τὰς πιθανότητας τῆς ἐπιτυχίας, ὅσαι συνοδεύουν πάντοτε τὰ ἀπρόβλεπτα.

Ἰδοὺ λοιπὸν ὁ Μὼγκ, βασιλεῦ, περὶ τοῦ ὁποίου δὲν ἤκουσες ἴσως ποτὲ νὰ γίνεται λόγος, τοῦ ὁποίου ἴσως δὲν ἐγνώριζες οὔτε τ' ὄνομα, πρὸ τοῦ νὰ τὸ προφέρῃ ἔμπροσθέν σου ὁ Β' Κάρολος, ὅστις ἠξεύρει τί εἶναι ὁ Μὼγκ, δηλαδὴ τέρας βαθυνοίας καὶ ἐπιμονῆς, τὰ δύω μόνα προτερήματα κατὰ τῶν ὁποίων ἡ εὐφυΐα καὶ ὁ ζῆλος ἀμβλύνονται. Βασιλεῦ, ζῆλον εἶχα ὅταν ἤμουν νέος, εὐφυΐαν εἶχα πάντοτε. Ἠμπορῶ νὰ καυχηθῶ περὶ τούτου, διότι μοῦ τὸ ἀποδίδουν συνήθως ὡς ἔγκλημα. Ἔκαμα ὡραῖον στάδιον μὲ τὰ δύω ταῦτα χαρίσματα, διότι, υἱὸς ὢν ἀλιέως τῆς Πιτίνας, ἔγεινα πρωθυπουργὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας, καὶ ὡς τοιοῦτος, καθὼς εὐμενῶς τὸ ἀνεγνώρισες, Μεγαλειότατε, ὑπηρέτησα ἐπιτυχῶς τὸν θρόνον τῆς Μεγαλειότητός Σου. Καὶ μολαταῦτα, βασιλεῦ, ἂν εἶχα ἀπαντήσει εἰς τὸν δρόμον μου τὸν Μὼγκ, καθὼς ἀπήντησα τὸν κύριον Βωφὸρ, τὸν κύριον Ρὲτζ, ἢ τὸν κύριον Πρίγκιπα, τετέλεσται δι' ἐμέ. Ἀνάλαβε, βασιλεῦ, μὲ κουφότητα τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ πίπτεις βέβαια εἰς τοὺς ὄνυχας αὐτοῦ τοῦ πολιτικοῦ στρατιώτου. Ἡ περικεφαλαία τοῦ Μὼγκ, βασιλεῦ, εἶναι σιδηροῦν κορφίνιον, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὁποίου κλείει τοὺς στοχασμούς του, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ κλειδίον κανεὶς δὲν ἔχει. Ὅθεν πλησίον αὐτοῦ, ἢ μᾶλλον ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐγὼ, βασιλεῦ, ὅστις φορῶ πῖλον βελλούδινον, κλίνω ταπεινῶς τὴν κεφαλήν.

— Τότε λοιπὸν, τί νομίζεις ὅτι θέλει ὁ Μώγκ;

— Ἂν τὸ ἤξευρα, βασιλεῦ, δὲν θὰ σοῦ ἔλεγα νὰ δυσπιστῇς ἀπ' αὐτόν, διότι θὰ ἤμουν δυνατώτερος ἀπ' αὐτόν· δι' αὐτὸν ὅμως φοβοῦμαι νὰ μαντεύσω! Νὰ μαντεύσω! καταλαμβάνεις τὴν λέξιν μου; διότι, ἂν πιστεύσω ὅτι ἐμάντευσα, θὰ σταθῶ εἰς μίαν ἰδέαν, καὶ, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, θὰ ἐπιμείνω εἰς αὐτὴν τὴν ἰδέαν. Ἀλλ' ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔχει τὴν ἐξουσίαν ἐκεῖ πέραν, ἐγὼ κατήντησα καθὼς οἱ κολασμένοι ἐκεῖνοι τοῦ Δάντου, τῶν ὁποίων ὁ σατανᾶς ἔκλωσε τὸν λαιμόν, ὥστε, περιπατοῦντες ἐμπρὸς, κυττάζουν ὀπίσω· πηγαίνω πρὸς τὸ Μαδρὶτ, καὶ δὲν χάνω ἀπὸ τὴν ὅρασίν μου τὸ Λονδῖνον. Νὰ μαντεύσω διὰ τὸν διαβολάνθρωπον τοῦτον, θὰ εἰπῇ ν' ἀπατηθῶ, καὶ ν' ἀπατηθῶ, θὰ εἰπῇ νὰ χαθῶ. Νὰ μὲ φυλάξῃ ὁ θεὸς νὰ ζητήσω ποτὲ νὰ μαντεύσω τί ἐπιθυμεῖ· περιορίζομαι μόνον, καὶ τοῦτο εἶναι ἀρκετὸν, νὰ κατασκοπεύσω τί κάμνει. Πιστεύω λοιπὸν,—καταλαμβάνεις τὶ σημαίνει ἡ λέξις *πιστεύω*; *πιστεύω* διὰ τὸν Μὼγκ δὲν ὑποχρεόνει εἰς τίποτε·—πιστεύω ὅτι ἐπιθυμεῖ ἁπλῶς νὰ διαδεχθῇ τὸν Κρόμβελ. Ὁ ἐδικός σου Κάρολος ὁ Β' τοῦ ἔκαμε προτάσεις διὰ δέκα ἀνθρώπων· αὐτὸς δὲ περιωρίσθη νὰ διώξῃ τοὺς δέκα τούτους μεσίτας, χωρὶς νὰ τοὺς εἰπῇ ἄλλην λέξιν εἰμὴ· » Πηγαίνετε, ἢ διατάττω καὶ σᾶς κρεμοῦν! » Τάφος τῇ ἀληθείᾳ εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος! Τὴν σιγμὴν ταύτην ὁ Μὼγκ ὑποκρίνεται τὸν ἀφωσιωμένον εἰς τὸ κοινοβούλιον *Ὀρρόπυγιον*· περὶ τῆς ἀφοσιώσεως αὐτῆς, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δὲν ἀπατῶμαι. Ὁ Μὼγκ δὲν θέλει νὰ δολοφονηθῇ· ἡ δολοφονία θὰ τὸν ἐμπόδιζεν εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ἔργου του, καὶ τὸ ἔργον του πρέπει νὰ τελειώσῃ. Διὰ τοῦτο πιστεύω,—ἡ Μεγαλειότης Σου μὴ πιστεύῃς ὅ,τι πιστεύω ἐγὼ, — *πιστεύω* λέγω καθ' ἕξιν.—Πιστεύω ὅτι ὁ Μὼγκ κολακεύει τὸ κοινοβούλιον ἑωσότου τὸ καταστρέψῃ. Σοῦ ζητοῦν ξίφη, ἀλλὰ μὲ αὐτὰ θέλουν νὰ πολεμήσουν κατὰ τοῦ Μώγκ. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ νὰ πολεμήσωμεν κατὰ τοῦ Μὼγκ, βασιλεῦ· διότι ὁ Μὼγκ θὰ μᾶς νικήσῃ, καὶ, ἂν μὲ νικήσῃ ὁ Μὼγκ, δὲν θὰ παρηγορηθῶ εἰς ὅλην μου τὴν ζωήν! Τὴν νίκην ταύτην θὰ ἔλεγα ὅτι ὁ Μὼγκ τὴν ἐπρόβλεπε πρὸ δέκα ἐτῶν. Διὰ τὸν Θεὸν, βασιλεῦ, διὰ φιλίαν πρὸς τὴν Μεγαλειότητά Σου, ἂν ὄχι διὰ τὸ καλόν του τὸ ἴδιον, ἀς μείνῃ ἥσυχος ὁ βασιλεὺς Κάρολος. Ἡ Μεγαλειότης σου ἠμπορεῖς νὰ τοῦ δώσῃς ἐδῶ μικρὸν εἰσόδημα καὶ ἓν τῶν βασιλικῶν φρουρίων. Αἴ! αἴ! στάσου δά! τώρα ἐνθυμοῦμαι τὴν συνθήκην, τὴν περίφημον συνθήκην περὶ τῆς ὁποίας ὡμιλοῦμεν πρὸ ὀλίγου! Ἡ Μεγαλειότης Σου δὲν ἔχεις οὔτε τὸ δικαίωμα νὰ τοῦ δώσῃς φρούριον!

— Πῶς τοῦτο;

— Ναὶ, ναὶ, ἡ Μεγαλειότης Σου ὑπεχρεώθης νὰ μὴ φιλοξενήσῃς ποσῶς τὸν βασιλέα Κάρολον, καὶ νὰ τὸν ἀποβάλῃς μάλιστα ἀπὸ τὴν Γαλλίαν· καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἐδιώξαμεν, πλὴν ἰδοὺ πάλιν ἦλθε! Βασιλεῦ, ἐλπίζω ὅτι θὰ κάμῃς νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἀδελφός σου ὅτι δὲν ἠμπορεῖ νὰ μείνῃ ἐδῶ, ὅτι εἶναι ἀδύνατον, ὅτι μᾶς ἐνοχοποιεῖ· ἄλλως, ἐγὼ ὁ ἴδιος . . . .

— Φθάνει, κύριε! εἶπε καὶ ἐσηκώθη ὁ ΙΔ' Λουδοβῖκος. Νὰ μοῦ ἀρνηθῇς τὸ ἑκατομμύριον, ἔχεις τὸ δικαίωμα· τὰ ἑκατομμύρια εἶναι ἐδικά σου. Νὰ μοῦ ἀρνηθῇς τοὺς διακοσίους εὐγενεῖς, ἔχεις ἐπίσης τὸ δικαίωμα, διότι εἶσαι πρωθυπουργὸς, καὶ, ἐνώπιον τῆς Γαλλίας, ἔχεις τὴν εὐθύνην τῆς εἰρήνης καὶ τοῦ πολέμου Νὰ διῃσχυρίζεσαι ὅμως νὰ μ' ἐμποδίσῃς, ἐμὲ τὸν βασιλέα, ἀπὸ τοῦ νὰ φιλοξενήσω τὸν ἔγγονον τοῦ Δ' Ἑρρίκου, τὸν πρῶτόν μου ἐξάδελφον, τὸν σύντροφον τῶν νηπιακῶν μου χρόνων! ἐδῶ σταματᾷ ἡ δύναμίς σου, ἐδῶ ἀρχίζει ἡ θέλησίς μου.

— Μεγαλειότατε, εἶπεν ὁ Μαζαρῖνος, ὑπερευχάριστος ὅτι ἀπηλλάχθη μὲ τόσον ὀλίγην θυσίαν (διότι ἐπολέμησεν ἐνθέρμως μὲ μόνον τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ φθάσῃ εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο), Μεγαλειότατε, κύπτω πάντοτε τὸν αὐχένα ἐνώπιον τῆς θελήσεως τοῦ βασιλέως μου· ἀς φυλάξῃ λοιπὸν ὁ βασιλεύς μου πλησίον του, ἢ εἰς ἓν τῶν φρουρίων του, τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὁ Μαζαρῖνος ἀς τὸ γνωρίζῃ, ἀλλ' ἀς μὴ τὸ γνωρίζῃ ὁ ὑπουργός.

— Καλὴν νύκτα, κύριε, εἶπεν ὁ ΙΔ' Λουδοβῖκος, ἀναχωρῶ ἀπηλπισμένος.

— Ἀλλὰ καὶ καταπεισμένος· αὐτὸ μόνον θέλω ἐγὼ, βασιλεῦ, ἐπανέλαβεν ὁ Μαζαρῖνος.

Ὁ βασιλεὺς δὲν ἀπεκρίθη, καὶ ἐπέστρεψε πολλὰ σύννους, καὶ κατεπεισμένος τῷ ὄντι, ὄχι δι' ὅσα τοῦ εἶχεν εἰπεῖ ὁ Μαζαρῖνος, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας δι' ἄλλο πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἐκεῖνος βέβαια δὲν τοῦ εἶπε, διὰ τὴν ἀνάγκην δηλαδὴ τοῦ νὰ μελετήσῃ σπουδαίως τὰς ὑποθέσεις του, καὶ τὰς ὑποθέσεις τῆς Εὐρώπης, διότι τὰς ἔβλεπε δυσκόλους καὶ σκοτεινάς.

(Ἀκολουθεῖ.)

ΠΟΙΚΙΛΑ, ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΡΡΑΒΩΝΩΝ ΚΑΙ ΓΑΜΩΝ ΤΩΝ ΚΙΝΕΖΩΝ.

Εἷς τῶν σεβασμίων καὶ ἀξίων ἀποστόλων, οἵτινες μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς των προσπαθοῦσι νὰ διαδίδωσι τὰ φῶτα καὶ τὰς εὐεργεσίας τῆς θρησκείας, ἔπεμψεν ἀπὸ τὴν Φο-Κιὲν εἰς ἕνα τῶν ἐν Παρισίοις διευθυνόντων τὰς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἱεραποστολὰς τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολὴν, περιέχουσαν λεπτομερείας περιεργοτάτας περὶ τῶν κατὰ τοὺς γάμους πραττομένων εἰς τὸ οὐράνιον κράτος (τῆς Κίνας).

« Συμβαίνει πολλάκις εἰς τὴν Κίναν νὰ συμφωνῶσι γάμους διὰ τὰ εἰσέτι ἀγέννητα παιδία· οὕτω δύο ἔγκυοι γυναῖκες ὑπόσχονται ἀμοιβαίως νὰ συζεύξωσι τὰ ὁποῖα φέρουσιν εἰς τὸν κόλπον των τέκνα, ἐὰν τύχωσι νὰ ἦναι διαφόρου γένους. Διὰ νὰ ἀποκαταστήσωσι δὲ τὴν ὑπόσχεσιν ὑποχρεωτικὴν, καταθέτουσι μνῆστρα ἓν δακτύλιον καὶ ἓν ψέλλιον ὡρισμένα εἰς τὴν γεννήσουσαν θῆλυ, καὶ δύο ῥιπίδια ὁμοιόμορφα καὶ ὁμόχροα ὡρισμένα εἰς τὴν γεννήσουσαν ἄρρεν. Ἅπαξ γενομένη ἡ συμφωνία αὕτη, εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀναιρεθῇ, καὶ γράφεται εἰς βιβλίον περικεχρυσωμένον καὶ μονόφυλλον.

Μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ θήλεως γράφεται ἐπὶ τοῦ βιβλίου τούτου τὸ ὄνομά του, τὰ τῶν γονέων του καὶ ὁ τόπος τῆς γεννήσεώς του, καὶ στέλλεται τὸ βιβλίον μετὰ πομπῆς εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἄρρενος, οἵτινες, δεχόμενοι τοῦτο, πέμπουσιν ἐκ μέρους των ἕτερον ὅμοιον εἰς τοὺς τοῦ θήλεος. Ἅμα οἱ τύποι οὗτοι ἐκπληρωθῶσι, πρέπει νὰ τελεσθῇ καὶ ὁ γάμος ἐκτὸς μόνης τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν ὁ ἕτερος τῶν συζύγων ἤθελεν εἶσθαι λεπρός.

Προκειμένου δὲ λόγου περὶ γάμου εἰς τὴν Κίναν δὲν ζητεῖται παντελῶς ἡ συναίνεσις τῶν συνερχομένων, διότι οὗτος ἀπεφασίσθη, ὅτε οὗτοι δὲν ἦταν ἐν ἡλικίᾳ νὰ δώσωσιν αὐτήν. Ἐκ τούτου ὑπάρχουσιν εἰς

τὸν τόπον τοῦτον τόσαι συζυγίαι ἀκατάλληλοι καὶ τόσαι γυναῖκες ἔγγαμοι, ὥστε ἡ μόνη θεραπεία τῶν οἰκιακῶν των δυστυχιῶν εἶναι ν' αὐτοχειριάζωνται, ἢ νὰ πνίγωνται.

Συνήθως δὲ τὰ πρῶτα περὶ γάμου προβλήματα δὲν γίνονται ὑπὸ των συγγενῶν, ἀλλ' ὑπάρχουσιν εἰς τὸν τόπον ἐξ ἐπαγγέλματος ἄνδρες ἢ γυναῖκες, ἐπιτετραμμένοι καὶ πόρον ἔχοντες νὰ προμηθεύωσι τὰς νέας εἰς τοὺς νέους καὶ τἀνάπαλιν. Συνήθως δὲ οἱ τοιοῦτοι ἔχουσι τοῦτο ὡς μόνον ἐπάγγελμα. Ὁ γάμος εἶναι εἶδος ἐμπορίου, τοῦ ὁποίου οἱ μεσίται οὗτοι ἔχουσι τὸ μονοπωλεῖον.

Εἶναι ἀτιμία διὰ τὰς νεάνιδας τὸ νὰ μὴ μνηστευθῶσιν ἤδη εἰς τὸ 10 ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ὅταν δὲ συμβαίνῃ τοῦτο, λέγουσι καθαρὰ, ὅτι τὸ ἐμπόριον *πηγαίνει κακά*. Νεάνις δὲ, εἰσελθοῦσα εἰς τὸ 14 ἢ 15 τὰς ἡλικίας της, δὲν δύναται πλέον νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας. Καὶ τῇ συγχωρεῖται μὲν ἐνίοτε, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν περιέργειάν της, νὰ προκύπτῃ τὸ πρόσωπον τῆς θύρας· ἀλλ' ἅμα ξένος εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν, ἡ νέα πρέπει νὰ σπεύσῃ νὰ κρυβῇ εἰς τὸ πλέον ἀπόκρυφον δωμάτιον.

Ὅταν πρόκειται νὰ τελεσθῇ ἡ μνηστεία, οἱ συγγενεῖς τοῦ νέου εἰδοποιοῦσι τοὺς τῆς κόρης νὰ ὁρίσωσι τὴν ἡμέραν τῆς τελετῆς. Ἐπελθούσης δὲ ταύτης ὁ μεσίτης τοῦ γάμου, συνοδευόμενος ὑπὸ δύο ἀνδρῶν καὶ δύω γυναικῶν, (αὗται δὲ εἶναι συνήθως ἐκ τοῦ συρφετώδους ὄχλου, φέρουσαι τὸ ὄνομα *μακρύποδες*, διότι τὰς ἀφῆκαν νὰ αὐξήσωσιν οἱ πόδες των κατὰ τὸ φυσικόν των) ἀπέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μελλονύμφου μετὰ συνήθη δῶρα, ἐγκεκλεισμένα εἰς διαφόρους καλάθους, ἓν τινι τῶν ὁποίων εὑρίσκονται τὰ δύω ῥηθέντα περικεχρυσωμένα βιβλία. Περὶ ταῦτα εὑρίσκονται διάφορα εἴδη ὀπωρῶν κατὰ τὴν ἐθιμοταξίαν· εἰς δὲ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ καλάθου ζαχαρικὰ ἑστοιβασμένα. Ἕτερος δὲ κάλαθος περιέχει χοιρομήριον διὰ τὸν πενθερὸν τῆς νύμφης, καὶ ἕτερος περιέχει φιδέν.

Ὅταν φθάσωσιν οἱ καλαθοφόροι, ῥίπτονται χάρτινα πυροτεχνήματα, διὰ νὰ ἀναγγείλωσι τὴν εἴδησιν εἰς τοὺς γείτονας, καὶ ἀνάπτονται δύο ἐρυθραὶ λαμπάδες εἰς τὸ πρῶτον δωμάτιον τῆς εἰσόδου. Μετὰ τοῦτο δ' ἡ μνηστὴ διανέμει τὸ χειρομήριον εἰς τοὺς παρεστῶτας, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶναι τοσοῦτος, ὥστε μόλις ἕκαστος λαμβάνει ἕνα βλομόν. Ἀφ' ἑτέρου δὲ φροντίζει νὰ πέμψῃ εἰς τὸν μέλλοντα σύζυγόν της τὸ περιέχον τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ γάμου βιβλιάριον, οἱ δὲ συγγενεῖς προσέχουσιν νὰ πέμψωσιν ἀνάλογα δῶρα τῶν ὅσα ἔλαβον. Τὰ δῶρα ταῦτα συνίστανται κυριως εἰς διάφορα εἴδη ὀπωρῶν, ἅτινα διανέμονται εἰς 16 δεσμίδας, ἑκάστη τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἔχῃ εἰς τὴν γωνίαν ἀνθοδέσμην ἐπὶ ἐρυθροῦ χάρτου. Ἡ μνηστὴ λαμβάνει ἐπίσης παρὰ τῆς πενθερᾶς της ὀλίγα δῶρα εὐτελοῦς ἀξίας, καὶ διανέμει καὶ αὐτὰ παρευθὺς κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν εἰς τοὺς παρεστῶτας. Μεταξὺ δὲ τῶν δώρων τούτων διαπρέπει ὁ κολοκυνθόσπορος, ἐξηραμένος εἰς τὸν ἥλιον.

Μετὰ τὴν ἀῤῥαβῶνα ὁ μνηστὴρ δὲν δύναται ἐπὶ οὐδεμιᾷ προφάσει νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μνηστῆρος του. Οὔτε εἶδεν δ' αὐτὴν ἀκόμη, οὔτε θέλει τὴν ἰδεῖ, εἰμὴ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου. Ὁ πατὴρ τῆς νέας δὲν βραδύνει, ἂν δὲν ἔγινεν ἤδη τοῦτο, νὰ ζητήσῃ χρήματα· ἡ μετριωτέρα δὲ ποσότης διὰ τὸ ἀντίτιμον γυναικὸς εἶναι σχεδὸν 40 τάλληρα (525 ὡς 600 φραγκων).

Δὲν δύναται δ' ὁ μελλόνυμφος νὰ συζευχθῇ, εἰμὴ ἀφ' οὗ πληρώσῃ τὴν συμφωνηθεῖσαν τιμὴν μέχρι τοῦ τελευταίου ὀβολοῦ, καὶ ἐκτὸς ταύτης ὑποχρεοῦται νὰ πληρώσῃ τὰ πρόσθετα ἔξοδα, τὰ ὁποῖα μέλλει νὰ κάμῃ, ὅταν ἡ μνηστή του ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρικὴν στέγην, διὰ νὰ συνοικήσῃ μετ' αὐτοῦ.

Τέλος τοῦ ἀντιτίμου τῆς γυναικὸς ἀποτιθέντος, ἐπέρχεται ἡ ὥρα τοῦ γάμου καὶ πορεύονται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μελλονύμφου, διὰ νὰ τελέσωσιν αὐτόν. Ὁ ὁδηγῶν τοὺς κομιστὰς τοῦ φορείου, συνοδευόμενος ἀπὸ παράνυμφον, ἔχουσαν ἔργον νὰ ὁδηγῇ τὴν νύμφην, ὁδεύει ἐμπρός. Ἐν τούτοις, πρὶν ἢ ἀναχωρήσωσι, φροντίζουσι νὰ συμβουλευθῶσιν ἀστρολόγον, διὰ νὰ μάθωσι παρ' αὐτοῦ, ἐὰν ἡ ἡμέρα ᾖναι εὐτυχὴς ἢ ἀποφράς· καὶ κατὰ τὴν τελευταίαν περίπτωσιν ἐφοδιάζονται μὲ μέγαν τέμαχον ὠμοῦ κρέατος χοιρίου, ἵνα τὸ δαιμόνιον, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸ σχῆμα τῆς τίγριδος ἤθελε στοχασθῇ νὰ βλάψῃ τοὺς πορευομένους, εὕρῃ νὰ φάγῃ τὸ κρέας, καὶ οὕτως ἀφήσῃ αὐτοὺς νὰ ἀπέλθωσι.

Ἡ νέα ἐγειρομένη τὸ λυκαυγὲς φροντίζῃ νὰ καλλωπισθῇ μὲ ὅσην ἔνεστι μεγαλητέραν κομψότητα, φέρουσα τὰ χαριέστερα καὶ πλουσιώτερα ἐνδύματα, ἐξ ὧν τὰ πολυτιμώτερα πάντοτε καλύπτονται ὑπὸ ἄλλων ἧττον ὡραίων. Τὰ πάντα δὲ καλύπτονται ὑπὸ τοῦ γαμικοῦ ἐνδύματος, ὄντος πέπλου περίτειλίσσοντος ὁλόκληρον τὴν νύμφην. Ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς φέρει ἀλλόκοτον ὑπερμεγέθη πέτασον καταβαίνοντα μέχρι τῶν ὤμων καὶ καλύπτοντα ὅλον τὸ πρόσωπον. Οὕτω κεκοσμημένη ἀναβαίνει εἰς ἐρυθρὸν φορεῖον, κομιζόμενον ὑπὸ τεσσάρων ἀνθρώπων. Κατὰ τὴν πορείαν ὅλοι οἱ ἀπαντῶντες αὐτὴν ὀφείλουσι νὰ ὑποχωρῶσιν, καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ ἀντιβασιλεὺς ἂν ᾖναι ὁ διερχόμενος. Τὸ φορεῖον εἶναι πανταχόθεν κλειστὸν εἰς τρόπον ὥστε οὔτε αὐτὴ δύναται νὰ ἴδῃ, οὔτε νὰ φανῇ εἰς τοὺς ἔξωθεν.

Ὀλίγον ἀπωτέρω φέρονται μετὰ πομπῆς εἷς ἢ πλείονες κάλαθοι τοῦ αὐτοῦ χρώματος, περιέχοντες τὰ ἱμάτια τῆς νύμφης, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παλαιὰ ἐνδύματα καὶ ῥάκη, ἐφ' ὧν ἀφθόνως τεκνοποιεῖ καὶ πολυπλασιάζεται πᾶν εἶδος ζωϋφίων (φθειρῶν). Ἐμπεριέχεται δὲ πάντοτε εἰς αὐτὰ ἓν παραπέτασμα κραββατίου, πρᾶγμα ἄφευκτον, ἀναλόγως τῆς ἀξίας τοῦ ὁποίου γίνεται καὶ ἡ ὑποδοχὴ τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ.

Ἡ συνήθεια τοῦ τόπου εἶναι, ὥστε διαρκούσης τῆς πορείας, ὅλοι οἱ ἀποτελοῦντες τὴν συνοδείαν νὰ κλαίωσι, καὶ μέχρι τῆς ἀπελεύσεώς των εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ δὲν ἀκούεται ἄλλη μουσικὴ, πλὴν ὀλολυγμῶν. Ἀλλ' ἐὰν τὸ διάστημα εἶναι πολὺ, διακόπτονται αὐτοὶ καὶ ἐπαναλαμβάνονται πάλιν, ὅταν πλησιάσῃ ἡ συνοδεία εἰς τὴν οἰκίαν, Ὑπάρχουσι δάκρυα χαρᾶς καὶ δάκρυα λύπης, καὶ οἱ Κινέζοι ἔχουσιν ἀμφότερα ἕτοιμα, ὅταν θέλωσιν.

Τέλος ὁ πρόδρομος τῆς συνοδείας φθάνει τινὰ λεπτὰ πρὸ τῶν ἄλλων καθιδρωμένος, κρούει σφοδρὰ τὴν θύραν τοῦ γαμβροῦ καὶ φωνάζει μὲ κατισπευσμένην φωνήν. Ἰδέτε την, ἰδέτε την.

Παρευθὺς πολλὰ πυρσοκροτήματα καὶ ὁ ἦχος πολλῶν μουσικῶν ὀργάνων ἀναγγέλλουσιν εἰς τὴν γειτονίαν τὴν ἔλευσιν τῆς νύμφης. Αὕτη δ' ἐν τῷ φορείῳ ἵσταται εἰς τὴν εἴσοδον τῆς οἰκίας, κεκαλυμμένη μὲ τὸν ὑπερμεγέθη της πῖλον, ἐνῷ ὁ σύζυγος σπεύδει νὰ κρυφθῇ εἰς τὸ ἐνδότατον τῆς οἰκίας, ὅπου ἐγκλείεται, ὑπέχων μολοντοῦτο ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν τὸν ὀφθαλμόν του εἰς τὴν κλειθρίαν, διὰ νὰ τὴν ἰδῇ διαβαίνουσαν.

Ἡ μεσῖτις, ἡ συνοδεύσασα τὴν νύμφην, λαμβάνει παιδίον, καὶ τὸ ὁδηγεῖ νὰ χαιρετήσῃ τὴν ἐλθοῦσαν νέαν οἰκοδέσποιναν, ἔπειτα δὲ εἰσέρχεται εἰς τὸν θάλαμον τοῦ γαμβροῦ, διὰ νὰ ἀναγγείλῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἔλευσιν τῆς νύμφης. Ἀλλ' οὗτος προσποιεῖται ἀδιαφορίαν, καὶ φαίνεται ἐνασχολημένος εἰς ἄλλας ὑποθέσεις· ἐξέρχεται μ' ὅλον τοῦτο συνωδευμένος ὑπὸ τῆς μεσίτιδος, προχωρεῖ μετὰ μεγάλης σοβαρότητος πρὸς τὸ φορεῖον, καὶ ἀνοίγει τὸ θυρίδιον μὲ συγκίνησιν καὶ τρόμον. Τότε ἡ νύμφη ἐξέρχεται καὶ βαδίζουσιν ἀμφότεροι πρὸς τὰ πινάκια τῶν προγόνων των, τὰ ὁποῖα χαιρετοῦσι διὰ τριῶν γονυκλισιῶν· κάθηνται δ' ἔπειτα ἀντικρὺ ὁ εἷς τοῦ ἄλλου εἰς τὸ γεῦμα, καί ἡ μεσῖτις τοὺς ὑπηρετεῖ· ὁ ἀνὴρ τρώγει καὶ πίνει, ἡ δὲ γυνὴ κομαρώνει, ἐπειδὴ ὁ ὑπερμεγέθης πῖλός της, τὸν ὁποῖον φέρει πάντοτε καὶ ὅστις καλύπτει τὸ πρόσωπόν της, ἐμποδίζει αὐτὴν τοῦ νὰ φάγῃ. Μετὰ τὸ γεῦμα, οἱ σύζυγοι εἰσέρχονται εἰς τὸν θάλαμόν των.

Ὅλοι οἱ παρεστῶτες εἶναι εἰς μεγάλην περιέργειαν νὰ μάθωσι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης αὐτῶν συνεντεύξεως, καθότι τότε πρῶτον ὁ ἀνὴρ ἐκβάλλει τὸ προσωπεῖον, τὸ ὁποῖον ἡ γυνή του ἔφερε καθ' ὅλην τὴν πανήγυριν. Εἴτε τύχῃ ὡραία ἢ δύσμορφος, ἢ μονόφθαλμος, ἢ λημαλέα (τσιμπλιάρα) ἢ δυσειδής, ὁ ἀνὴρ πρέπει νὰ ἀποδεχθῇ μετὰ γενναιότητος αὐτὴν ὡς νόμιμον σύζυγόν του. Ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι ἡ ἀποτυχία τῶν ἐλπίδων του, ὀφείλει νὰ ἀποκρύψῃ ταύτην καὶ νὰ φαίνηται εὐχαριστημένος εἰς τὴν τύχην του.

Ἀφ' οὗ ὁ ἀνὴρ θεωρήσῃ μετὰ προσοχῆς ἐπί τινα χρόνον τὴν σύζυγόν του, οἱ εὐωχούμενοι συγγενεῖς καὶ φίλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εἰσέρχονται εἰς τὸν θάλαμον, διὰ νὰ πράξωσι τὸ αὐτό. Ἕκαστος δ' αὐτῶν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράσῃ παῤῥησίᾳ τὴν γνώμην του περὶ τῆς νύμφης, ἀλλ' ἡ τῶν γυναικῶν κρίσις εἶναι ἡ σοβαρωτέρα. Αὗται φροντίζουσι νὰ ἐξετάσωσιν ἀκριβῶς τὴν νύμφην, καὶ μόλις παρατηρήσωσι ἐλάττωμά τι εἰς αὐτὴν, εὐθὺς μεγαλύνουσιν αὐτὸ χαιρεκάκως. Ἐπικρίνουσι δὲ αὐτὴν μὲ περισσοτέραν κακίαν ἀνακαλοῦσαι εἰς τὴν μνήμην των, ὅτι εἰς ὁμοίαν περίστασιν ἔτυχον αὐστηρᾶς ἐπικρίσεως, καὶ αἰσθάνονται ἀλλόκοτον εὐχαρίστησιν. ὡς εὑροῦσαι εὐκαιρίαν νὰ ἱκανοποιηθῶσι. Καθ' ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τῆς σκληρᾶς ταύτης ἐξετάσεως ἡ νύμφη ὀφείλει νὰ τηρῇ σιωπὴν καὶ παντελῶς δὲν δύναται νὰ παραπονεθῇ. Περαιωθείσης δὲ τῆς ἐξετάσεως, εἰσάγεται εἰς τὸν πενθερὸν καὶ τὴν πενθερὰν της, χαρετᾷ αὐτοὺς κατὰ τὴν τάξιν, καὶ ἔπειτα εἰς τοὺς συγγενεῖς.

Εἶναι δ' ἀξιοσημείωτον, ὅτι κανεὶς τῶν συγγενῶν τῆς νύμφης δὲν παρευρίσκεται εἰς τοὺς γάμους· ἐξαρτᾶται δὲ τοῦτο ἀπὸ τὸν γαμβρὸν, ὅστις προσκαλεῖ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους πρὸ 15 ἡμερῶν. Τὰ προσκλητήρια ἔχουσιν ἴδιον σχῆμα, συνιστάμενον εἰς μέγα ἐρυθρὸν φύλλον, ἐπτυγμένον εἰς ἕτερα δώδεκα μικρὰ ὡς σχῆμα ἐπιστολῆς, ἐπὶ τῆς ὁποίας ὅμως δὲν γράφεται τίποτε. Μόνον οἱ λαβόντες τοιαῦτα προσκλητήρια μὲ τοὺς ῥηθέντας τύπους παρευρίσκονται εἰς τὸν γάμον. Διανομεὺς δὲ τούτων εἶναι ὁ σύζυγος, ὅστις, ἐγχειρίζων αὐτὰ εἰς τοὺς προσκαλουμένους, δίδει συγχρόνως εἰς ἕκαστον αὐτῶν δῶρον δύω ἀρτίδια ἐξ ἀλεύρου ὀρυζίου, βρασμένα εἰς τὸ ὕδωρ καὶ κοκκινοβαμμένα· Οἱ προσκαλούμενοι ὀφείλουσι δύω ἢ τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου νὰ πέμψωσιν ἴσην ἢ καὶ περισσοτέραν ποσότητα τῆς καταναλωθησομένης ὑπ' αὐτῶν εἰς τὸν γάμον. Ἡ μικροτέρα δὲ ποσότης εἶναι ἐκ 2 φράγκων διὰ τὰ παιδία, καὶ ἐκ 4 διὰ τοὺς ἐφήβους. Ὁ ἔρανος οὗτος χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ βοηθήσῃ τὰ τακτικὰ καὶ ἔκτακτα ἔξοδα τοῦ γάμου.

Τὴν δευτέραν τοῦ γάμου ἡμέραν ὁ γαμβρὸς φέρει εἰς τοὺς αὐτοὺς προσκληθέντας ὅμοια προσκλητήρια. Κατὰ την ἡμέραν δὲ ταύτην ἡ νύμφη ἐκφράζει τοὺς σεβασμούς της εἰς τὰς γυναῖκας, αἵτινες ἐτίμησαν τὸν γάμον μὲ τὴν παρουσίαν των, καὶ γονυκλιτεῖ ἐνώπιον ἑκάστης αὐτῶν. Αὗται δὲ δωροῦνται αὐτῇ ἀνὰ ἕνα δακτύλιον ἢ ἄλλο τι τὴν αὐτὴν ἢ μικροτέραν ἀξίαν ἔχον· τὸ ἐλάχιστον ὅμως πρέπει νὰ ἔχῃ ἀξίαν ἑνὸς φράγκου.

Οἱ κεκλημένοι εἰς τοὺς γάμους νέοι συνέρχονται μετὰ τὸ γεῦμα, καὶ δωροῦνται ἕκαστος τὸν νεόνυμφον ἀνὰ δύο κινεζικοὺς φανούς. Τὴν νύκτα δ' ὅλοι οἱ κεκλημένοι κάμνουσι λεβητοκρουσίας χάριν τῶν νεονύμφων· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τοῦ θορύβου, καὶ ὅταν οἱ νεόνυμφοι ὑποτιθένται κοιμώμενοι, πειρῶνται νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν θάλαμόν των, εἴτε παραβιάζοντες τὴν θύραν τῆς εἰσόδου, ἢ διατρυπῶντες τὸν τοῖχον ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ ὑφαιρέσωσι τὰ ἐνδύματα τῶν νεονύμφων, ἢ ἄλλο τι πρᾶγμα. Ἐὰν κατορθώσωσι δὲ τὸν σκοπόν των, ὁ σύζυγος ὑποχρεοῦται νὰ ἀγοράσῃ μὲ χρήματα τὰ κλαπέντα.

Εἰς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου ἡ αὐστηρότης τῶν κινεζικῶν ἠθῶν δὲν συγχωρεῖ τὰς ζωηρὰς καὶ θορυβώδεις ἐπιδείξεις εὐθυμίας, αἱ ὁποῖαι παρατηροῦνται συνήθως εἰς τὴν Εὐρώπην εἰς ὁμοίας περιστάσεις. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου οἱ Κινέζοι παραδίδονται ἀφόβως εἰς λέξεις ἀκολάστους καὶ εἰς ἀσέμνους πράξεις, τὰς ὁποίας τὰ εὐρωπαϊκὰ ἤθη ἀποδοκιμάζουσι, τοὐλάχιστον εἰς καλὴν συναστροφήν. Ἡ μουσικὴ παίζει ἀδιακόπως, ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ἡ πανήγυρις, ἥτις τελειόνει συνήθως διὰ κωμῳδίας, παριστανομένης δι' ἐξ ἐπαγγέλματος θαυματοποιῶν. Ἡ θεατρικὴ αὐτῶν ἐμπειρία δὲν εἶναι μεγαλητέρα τῆς τῶν ἀγυρτῶν, οἵτινες περιφέρονται ἐν Εὐρώπῃ τὰς πανηγύρεις, διασκεδάζοντες τὸν ὄχλον διὰ τῶν βωμολοχιῶν των.

Πρὶν δ' ἀναχωρήσωσι, κάμνουσιν ἐκ χαρτίου ἢ ἄλλης τινος ὕλης μίαν κούκλαν, παριστάνουσαν παιδίον, τὴν ὁποίαν φέρουσιν εἰς τὴν κλίνην τῶν νεονύμφων ἐπ' ἐλπίδι, ὅτι ἡ πομπὴ αὕτη θέλει ἔχει τὴν δύναμιν ὥστε τὸ πρῶτον προϊὸν τοῦ γάμου νὰ ᾖναι ἄῤῥεν. Δίδουσιν δ' ἀκολούθως αὐτὴν εἰς τοὺς θαυματοποιοὺς μὲ μίαν φύκτην σαπέκου (εἴδος τι ὀσπρίων).

Ὅταν συμπέσῃ ν' ἀποθάνῃ ὁ πατὴρ ἢ ἡ μήτηρ τοῦ ἑτέρου τῶν νυμφίων, ἀναβάλλεται ὁ γάμος ἐπὶ δύω ἔτη, καθ' ἃ διαρκεῖ τὸ πένθος. Ἀπαγορεύονται δ' οἱ

γάμοι καθ' ὅλον τὸ κράτος εἰς τὸν θάνατον τοῦ αὐτοκράτορος.

Οἱ γάμοι τῶν πτωχῶν γίνονται ἁπλούστεροι. Οὗτοι ἀγοράζουσι συνήθως εἰς εὐθηνὴν τιμὴν μικρὰν κόρην καὶ τὴν ἀνατρέφουσι, διὰ νὰ τὴν νυμφεύσωσιν, ὅταν φθάσῃ εἰς ἡλικίαν. Κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην τὰ ἔξοδα εἶναι πολὺ ὀλιγώτερα. Ἀλλαχοῦ πτωχοὶ συγγενεῖς, ἔχοντες θυγατέρα μεμνηστευμένην καὶ δυσκολευόμενοι νὰ τὴν διαθρέψωσι, στέλλουσιν αὐτὴν ἐλευθέρως εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, οἵτινες εἶναι ὑπόχρεοι νὰ τὴν δεχθῶσι καὶ τὴν διαθρέψωσι.

Ἡ δωδεκάτη, δεκάτη τρίτη καὶ δεκάτη τετάρτη ἡμέρα τῆς Κινεζικῆς σελήνης, εἶναι ἡμέραι ἀφιερωμέναι εἰς τὴν λατρείαν τῶν πνευμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ λαὸς διευθύνεται, διὰ νὰ ζητήσῃ ὑγείαν καὶ πλούτη, μόνα καλὰ, ἀλλοίμονον! τὰ ὁποῖα οἱ ἄθλιοι αὐτοὶ εἰδωλολάτραι λαοὶ γνωρίζουσι καὶ ἐπιθυμοῦσι. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν περιχώρων, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, συνέρχονται καὶ πορεύονται κατὰ μίαν νύκτα διὰ νὰ ἐπισκεφθῶσι τὴν νεόνυμφον.

Ἡ νύμφη δέχεται αὐτὰς τὰς ἐπισκέψεις ὀρθὴ πρὸ τῆς κλίνης της, ἔχουσα τὸν σύζυγόν της εἰς τὰ πλάγια. Οἱ ἄνδρες εἰσέρχονται πρῶτοι, καὶ ἕκαστος αὐτῶν παρατηρεῖ αὐτὴν μετὰ προσοχῆς ἀσκαρδαμυκτεί. Κανεὶς δὲ δὲν δύναται νὰ ὁμιλήσῃ αὐτὴν, τηροῦσαν σιωπὴν, ἀλλ' ὁ σύζυγός της λαμβάνει τὸν λόγον, κάμνει ἓν πομπῶδες ἐγκώμιον τῆς συζύγου του, πρὸ πάντων διὰ τὰ ἐξωτερικά της πλεονεκτήματα, τοῖς ὑποδεικνύει τοὺς μικροὺς πόδας της, τὴν κομψότητά της, τὰς ὡραίας χεῖράς της κτλ. Οἱ ἐρχόμενοι καὶ ἀπερχόμενοι εἰς τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην εἶναι πολυάριθμοι, καὶ ἐκ τῆς μεγάλης σπουδῆς των φαίνονται ὡς ἄνθρωποι, οἵτινες ἀπέρχονται νὰ ἴδωσι ζῶα περίεργα κεκλεισμένα εἰς θηριοτροφεῖον.

Ἀφ' οὗ οἱ ἄνδρες εὐχαριστήσωσι τὴν περιέργειάν των, ἔρχονται μετὰ ταῦτα αἱ γυναῖκες. Τότε ὁ ἀνὴρ ἀποσύρεται καὶ ἀφίνει τὸν τόπον ἐλεύθερον πλησίον τῆς συζύγου του.

Αἱ γυναῖκες παρατηροῦσιν αὐτὴν μὲ ὄμμα διορατικὸν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, καὶ ἐξετάζουσιν ἀκριβέστατα ἕκαστον ἄρθρον τοῦ στολισμοῦ της. Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ὠμῆς αὐτῆς ἐξετάσεως, ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ προφυλάττηται εἰς τὸ νὰ μένῃ ἀτάραχος καὶ νὰ ᾖναι φειδωλὴ λόγων, διότι τὸ πρόσωπόν της, ἡ ὁμιλία της, ἡ θέσις τοῦ σώματος, τὰ πάντα παρατηροῦνται, σημειοῦνται, δημοσιεύονται καὶ μεγαλύνονται κακεντρεχῶς. Ὅ,τι δὲ ἐλάττωμα ἐδυνήθησαν νὰ παρατηρήσωσιν εἰς αὐτὴν, γίνεται ἀντικείμενον γενικὸν τῶν συνδιαλέξεων ἐπὶ πολὺ μεταξὺ τοῦ φύλου της· ὥστε ἐκ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης ἐξαρτᾶται, οὕτως εἰπεῖν, ἡ ὑπόληψις τῆς γυναικὸς καθ' ὅλην της τὴν ζωήν. Πρὸς τούτοις δὲ, ὅσον σοβαρὸς καὶ αἰδήμων ἤθελεν εἶσθαι ὁ σολισμός της, ὅσον σοφοὶ ἤθελον εἶσθαι οἱ λόγοι της, ὅσον ἐντελὲς ἤθελεν εἶσθαι τὸ πρόσωπόν της, αἱ κακαὶ γλῶσσαι μεταξὺ τῶν ζηλοτύπων εὑρίσκουσι πάντοτε ὕλην εἰς τὰς ἐπικρίσεις των. Ἡ νεόνυμφος γινώσκουσα, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀρέσῃ εἰς ὅλους, δὲν λέγει τίποτε, μένουσα ἀκίνητος ὡς στήλη μὲ πρόσωπον κατηφὲς καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμικλείστους καὶ προσηλωμένους εἰς τὴν γῆν, μὴ ἀποκρινομένη εἰς κάμμίαν ἐρώτησιν.

Ἡ τελετὴ τοῦ γάμου τελειόνει, καὶ ὁ γαμβρὸς δὲν θέλει εἰσέλθει πλέον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πενθεροῦ καὶ τ' ἀνάπαλιν, ἐὰν δὲν εἰδοποιήσωσιν ἀλλήλους διὰ δείπνου, οὗ τὸ ἔθιμον εἶναι ἀπαραίτητον. Τῆς ὑποχρεώσεως δὲ ταύτης πληρωθείσης, δύνανται νὰ ἐλέπωνται, ὅταν θέλωσι. Ἐπειδὴ ὁ πατὴρ τοῦ γαμβροῦ ὑποτίθεται ὡς ἀγοράσας τὴν νύμφην μὲ χρήματα, ἕπεται φυσικὰ, ὅτι ἀνίσως αὕτη χηρεύσῃ, ἀνήκει εἰς αὐτὸν καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ τὴν διαθέσῃ. Ἕνεκα δὲ τούτου πολλοὶ πωλοῦσι τὰς χήρας συζύγους τῶν υἱῶν των ἐνίοτε εἰς εὐτελῆ τιμήν. Ἐὰν ἡ χήρα ἔχῃ τέκνα ἀπὸ τὸν πρῶτον γάμον, ταῦτα ἀνήκουσι δικαιωματικῶς εἰς τὸν πενθερόν της, καὶ ἀποξενοῦνται αὐτῆς ἐντελῶς.

Εἰς Κίναν δὲν θεωρεῖται παντελῶς ἡ ἀπὸ γυναικῶν συγγένεια, καὶ διὰ τοῦτο τὰ τέκνα τῶν θηλείων ἀδελφῶν δύνανται θεμιτῶς νὰ συζεύγνυνται. Ἀλλ' ἡ ἀπὸ ἀνδρῶν συγγένεια, ἢ τῶν ἀδελφῶν, δὲν ἔχει τέλος, καὶ οἱ συγγενεῖς τῆς ἀρσενικῆς γραμμῆς, καὶ ἂν ᾖναι τῆς ἑβδόμης γενεᾶς ἀπὸ τῆς κοινῆς καταγωγῆς, δὲν δύνανται νὰ συζεύγνυνται μεταξύ των ἐπ' οὐδεμιᾷ περιστάσει. Οἱ νόμοι τοῦ τόπου ἀπαγορεύουσι τοῦτο αὐστηρῶς καὶ ὁ γάμος θεωρεῖται ὡς μὴ γεγονώς.

Ἡ νεόνυμφος δὲν δύναται νὰ ἐπισκεφθῇ τοὺς συγγενεῖς της, εἰμὴ ἓν ἔτος μετὰ τὸν γάμον, ἐκτὸς ἐὰν περιστάσεις λυπηραὶ, οἷον ὁ θάνατός τινος τῶν γονέων, τὴν ὑποχρεώσωσι νὰ τοὺς ἐπισκεφθῇ πρὸ τούτου τοῦ χρόνου. Πρὸ τῆς ἐπισκέψεως δ' ὁ πενθερός της καὶ ἡ πενθερά της ὀφείλουσι νὰ εἰδοποιήσωσιν αὐτοὺς περὶ τῆς ἀπελεύσεως τῆς νύμφης. Αὕτη δὲ συνωδευμένη ἀπὸ τὸν σύζυγόν της, καὶ φέρουσα δῶρα, ἀπέρχεται εἰς τοὺς συγγενεῖς της μὲ μεγάλην παράταξιν, μὲ φορεῖον, μουσικὴν κτλ. Δὲν ἐπιστρέφει δὲ εἰς τὸν πενθερόν της, εἰμὴ ἀφ' οὗ τὴν προσκαλέσῃ μὲ πομπὴν καὶ τῇ δώσει δῶρά τινα.

(Bohet ἱεραπός. Ἐπιθεώρησις τῆς Ἀνατολῆς).

ΤΕΛΟΣ

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΤΟΥΣ

ΚΑΙ

ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΤΟΜΟΥ.